EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 10.10.2024
COM(2024) 474 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost

Vsebina

Kratice ... 3

Povzetek ... 4

1. Trenutno stanje izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost ... 7

A. Zahtevki za plačilo in izplačila ... 7

Po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost se je hitrost izplačil povečala ... 7

Vse pogosteje se uporablja postopek za začasno ustavitev, kar omogoča hitrejša izplačila. ... 8

Komisija še naprej izdaja obveznice EU za financiranje mehanizma za okrevanje in odpornost ... 10

Vse več ukrepov je upravičenih do financiranja v okviru zelenih obveznic NextGenerationEU ... 11

Makroekonomska pogojenost ter mehanizem za okrevanje in odpornost ... 12

B. Dopolnitev načrtov za okrevanje in odpornost ... 12

Posodobljeni načrti za okrevanje in odpornost so po dopolnitvah v letih 2023 in 2024 še vedno ambiciozni ... 12

Skupna finančna sredstva in prispevek iz mehanizma za okrevanje in odpornost za vsak od šestih stebrov politike so se po revizijah načrta za okrevanje in odpornost spremenili ... 14

Plačilni profili so se razvili po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost ... 15

Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost so še naprej skladni s podnebnimi in digitalnimi cilji mehanizma za okrevanje in odpornost ... 18

Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost prispevajo k socialnim politikam in enakosti spolov po vsej EU ... 19

C. Končni prejemniki v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ... 21

Vse države članice objavljajo podatke o 100 največjih končnih prejemnikih ... 21

Največji končni prejemniki prejemajo sredstva za naložbe v vseh šestih stebrih politike mehanizma za okrevanje in odpornost ... 24

D. Kontrole in revizija izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost ... 25

Komisija še naprej ščiti finančne interese Unije ... 26

Mehanizem za okrevanje in odpornost je še vedno pod strogim nadzorom Evropskega računskega sodišča ... 27

E. Obveščanje in dialogi v obdobju 2023–2024 ... 29

Evropski parlament, Svet in države članice še naprej stalno sodelujejo pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost ... 29

Prepoznavnost EU pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost bi se lahko dodatno povečala ... 30

Interaktivni zemljevid vsebuje vizualni pregled projektov, podprtih z mehanizmom za okrevanje in odpornost ... 32

Države članice še naprej organizirajo letne dogodke v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ... 33

Komisija izvaja dodatne ustrezne dejavnosti obveščanja ... 34

F. Ključne ugotovitve vmesne ocene mehanizma za okrevanje in odpornost ... 35

Vmesna ocena je pokazala, da mehanizem za okrevanje in odpornost podpira okrevanje in uvaja inovacije pri porabi EU ... 35

Ocena vključuje koristne premisleke za prihodnje instrumente, ki temeljijo na smotrnosti ... 36

2. Napredek pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost ... 39

A. Skupni kazalniki ... 39

Mehanizem za okrevanje in odpornost je dosegel pomembne dejanske rezultate na terenu ... 39

B. Podatki iz polletnega poročanja ... 43

Za večino mejnikov in ciljev se poroča, da so izvedeni v skladu s časovnimi okviri načrtov za okrevanje in odpornost ... 43

C. Napredek pri šestih stebrih politike ... 45

Države članice so dosegle viden napredek pri izvajanju vseh šestih stebrov politike mehanizma za okrevanje in odpornost ... 45

D. Politike za izboljšanje konkurenčnosti podjetij EU ... 60

Načrti za okrevanje in odpornost prispevajo k večji konkurenčnosti podjetij EU, saj je podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost že prejelo približno tri milijone podjetij ... 60

3. REPowerEU ... 64

A. Pregled ukrepov v poglavjih REPowerEU ... 66

Dodatne reforme in naložbe REPowerEU odpravljajo ozka grla, pospešujejo prehod na čisto energijo in povečujejo zanesljivost oskrbe z energijo ... 66

B. Pregled ukrepov s čezmejno ali večdržavno razsežnostjo, vključenih v vsa poglavja REPowerEU ... 69

Ukrepi REPowerEU imajo močno čezmejno ali večdržavno razsežnost ... 69

4. Zaključek ... 71

Kratice

BAR	rezerva za prilagoditev na brexit
COVID-19	koronavirusna bolezen 2019
ERS	Evropsko računsko sodišče
ETS	sistem za trgovanje z emisijami
EUR	euro
RRP	načrti za okrevanje in odpornost
RRF	mehanizem za okrevanje in odpornost
Mwh	megavatna ura
MSP	mala in srednja podjetja
STEP	platforma za strateške tehnologije za Evropo

Povzetek

Mehanizem za okrevanje in odpornost je osrednji element evropskega instrumenta za okrevanje NextGenerationEU, katerega cilj je zagotoviti, da bo Evropa, ki je utrpela izredno velike gospodarske in socialne posledice pandemije COVID-19, postala še močnejša in odpornejša. Mehanizem za okrevanje in odpornost, ki je izjemno obsežen in ambiciozen, je bil vzpostavljen leta 2021[1] kot inovativen instrument, ki temelji na smotrnosti in zagotavlja finančno podporo državam članicam pri izvajanju kombinacije predhodno dogovorjenih reform in naložb. Časovno je omejen do leta 2026.

Mehanizem za okrevanje in odpornost se je sčasoma prilagodil novim izzivom in zagotovil ključno podporo državam članicam po neizzvani agresiji Rusije proti Ukrajini in posledični energetski krizi. Z načrtom **REPowerEU** so države članice lahko izkoristile dodatna sredstva za spodbujanje reform in naložb za diverzifikacijo oskrbe EU z energijo, pospešitev prehoda in zagotavljanje podpore ranljivim gospodinjstvom.

Države članice so v treh letih in pol od začetka veljavnosti uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost uporabljale mehanizem, da bi dosegle napredek pri svojih programih reform in naložb v skladu s skupnimi prednostnimi nalogami EU ter reševale tako dolgotrajne kot nove izzive v okviru okrevanja po krizi zaradi COVID-19.

Po nekaterih zamudah v letu 2023, ki so bile večinoma povezane s sprejetjem poglavij REPowerEU, so se izvajanje in izplačila pospešila. Do konca avgusta 2024 je bilo državam članicam že izplačanih 265,4 milijarde EUR, za približno 85 % mejnikov in ciljev, ki naj bi bili okvirno izpolnjeni v prvem četrtletju leta 2024, pa je Komisija že ocenila, da so zadovoljivo izpolnjeni, oziroma so države članice sporočile, da so jih izpolnile. To pomeni, da se je nadoknadilo veliko zamujenega v primerjavi z letom 2023, ko je Komisija, kot je navedeno v prejšnjem letnem poročilu o mehanizmu za okrevanje in odpornost, do 1. septembra 2023 izplačala približno 58 % sedanjega skupnega zneska (153,4 milijarde EUR). Če bo šlo vse po načrtih, bo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost od začetka njegovega izvajanja pa do konca leta izplačanih več kot 300 milijard EUR.

Komisija je okrepila ukrepe, s katerimi podpira prizadevanja držav članic pri izvajanju, poenostavitvi in zmanjšanju upravnega bremena. 19. julija 2024 je sprejela posodobljene smernice o načrtih za okrevanje in odpornost, da bi poenostavila izvajanje in izboljšanja učinkovitost mehanizma za okrevanje in odpornost. Posodobljene smernice se posebej osredotočajo na dopolnitve načrtov za okrevanje in odpornost, ki bodo še naprej relevantne za odpravljanje morebitnih ozkih grl pri izvajanju. Smernice vsebujejo dodatna pojasnila o obsegu dopolnitev in o možnosti za spremembo načrta za okrevanje in odpornost, če država članica opredeli boljšo alternativo za izvajanje ukrepa, s katero se zmanjša upravno

[1] Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost.

breme. Poleg tega se lahko z začetkom veljavnosti uredbe o platformi za strateške tehnologije v Evropi (platforma STEP)[2] (s katero se spreminja uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost) sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU zdaj dodelijo tudi ciljem platforme STEP[3]. Ta nova pravna podlaga za spremembo se upošteva v smernicah. Smernice tudi poenostavljajo zahteve glede poročanja za države članice in zagotavljajo večjo jasnost v zvezi s pogoji, pod katerimi je mogoče kombinirati podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU, da bi se okrepile sinergije.

Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost je potrdila dodano vrednost instrumenta, ki združuje reforme in naložbe, in njegovega pristopa, ki temelji na smotrnosti. Glavni prednosti mehanizma za okrevanje in odpornost sta njegova osredotočenost na izplačila glede na napredek na terenu ter njegova podpora reformam in naložbam, ki se pogosto medsebojno krepijo, v okviru enega instrumenta. V vmesni oceni mehanizma za okrevanje in odpornost, objavljeni februarja 2024, je bila poudarjena široka podpora držav članic in drugih deležnikov naravi mehanizma za okrevanje in odpornost, ki temelji na smotrnosti, ter kombinaciji reform in naložb. Z izplačevanjem na podlagi doseženih rezultatov in ne na podlagi nastalih stroškov se zagotavljata predvidljivost in odgovornost za države članice in Komisijo. Z združevanjem reform in naložb v en instrument financiranja se ustvarjajo sinergije med njimi, spodbuja izvajanje ključnih reform in podpira usklajenost nacionalnih načrtov. Hitra uvedba in hitra izplačila kažejo, da mehanizem za okrevanje in odpornost podpira države članice v obdobjih kriz, edinstvena kombinacija reform in naložb pa našim gospodarstvom pomaga, da postanejo bolje pripravljena na prihodnost.

Mehanizem za okrevanje in odpornost ter njegova komponenta REPowerEU imata tudi ključno vlogo pri zagotavljanju pomoči podjetjem EU, da izkoristijo prednosti zelenega in digitalnega prehoda. Do 31. avgusta 2024 je podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost prejelo več kot 2 800 000 podjetij, večinoma malih in srednjih (MSP). Načrti za okrevanje in odpornost ne zagotavljajo le neposredne finančne podpore, temveč prispevajo tudi k izvajanju pomembnih reform za izboljšanje poslovnega okolja v državah članicah, na primer na področjih digitalizacije podjetij, poenostavitve postopkov za izdajo dovoljenj ter izpopolnjevanja in preusposabljanja delovne sile.

Glede na časovno omejenost mehanizma za okrevanje in odpornost bi se bilo treba pri vseh prizadevanjih še naprej osredotočiti na celovito in pravočasno izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost do leta 2026. Izvajanje in izplačila se sicer pospešujejo, vendar se napredek med državami članicami razlikuje. Nekatere države članice so že predložile štiri ali več zahtevkov za plačilo, nekatere pa niso predložil še nobenega. V

[2] Uredba (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. februarja 2024 o vzpostavitvi platforme za strateške tehnologije za Evropo (platforma STEP).

[3] Države članice lahko zdaj na podlagi uredbe o platformi STEP poleg 4 %, ki jih že omogoča uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost, v oddelek InvestEU za države članice usmerijo dodaten znesek v višini do 6 % skupnih dodeljenih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost za ukrepe, ki prispevajo k ciljem platforme STEP. Poleg tega bodo morale države članice pri dopolnitvi svojih načrtov za okrevanje in odpornost prednostno obravnavati projekte s pečatom platforme STEP.

nekaterih primerih so še vedno prisotne zamude in veliki izzivi pri črpanju sredstev do konca leta 2026. Vse države članice si morajo še naprej prizadevati, da bi svoje načrte za okrevanje in odpornost v celoti izvedle pred koncem leta 2026, ko se bo mehanizem iztekel. Po potrebi se lahko načrti za okrevanje in odpornost še vedno dopolnijo, da se odpravijo morebitna ozka grla pri izvajanju ter upoštevajo nastajajoči in spreminjajoči se izzivi. Komisija je pripravljena še naprej zagotavljati podporo državam članicam.

To poročilo je tretje v sklopu letnih objav o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost, kot se zahteva na podlagi člena 31 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost. V njem so med drugim predstavljeni trenutno stanje v zvezi z izplačili, dopolnitvami načrtov za okrevanje in odpornost, dogodki na področju revizij in kontrol ter dejavnostmi obveščanja (oddelek 1), napredek pri izvajanju mejnikov in ciljev v okviru stebrov politike mehanizma za okrevanje in odpornost (oddelek 2) ter pregled ukrepov, vključenih v poglavja REPowerEU držav članic (oddelek 3)[4]. V razdelkih o posameznih državah v Prilogi I je opisan napredek, dosežen v vsaki državi članici, dodatne priloge pa se osredotočajo na posebne koncepte, pomembne za izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost. Če ni navedeno drugače, informacije v tem poročilu temeljijo na vsebini načrtov za okrevanje in odpornost na dan 31. avgusta 2024, podatkih, ki so jih države članice sporočile do aprila 2024 v okviru svojih obveznosti polletnega poročanja, ter razvoju dogodkov v zvezi z izvajanjem mehanizma do 31. avgusta 2024.

[4] Če ni navedeno drugače, informacije, predstavljene v tem poročilu, temeljijo na vsebini sprejetih načrtov, kot jih je ocenila Komisija, podatkih, ki so jih države članice sporočile do konca aprila 2024 v okviru svojih obveznosti polletnega poročanja, podatkih iz preglednice kazalnikov okrevanja in odpornosti na dan 31. avgusta 2024 ter razvoju dogodkov v zvezi z izvajanjem mehanizma do 31. avgusta 2024.

1. Trenutno stanje izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost

A. Zahtevki za plačilo in izplačila

Po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost se je hitrost izplačil povečala

Državam članicam je bilo do 31. avgusta 2024 izplačanih več kot 40 % razpoložljivih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, pri čemer so izplačila nepovratnih sredstev dosegla 48 %, posojila pa so bila nekoliko nad 30 %. Komisija je od začetka mehanizma za okrevanje in odpornost prejela 63 zahtevkov za plačilo iz 25 držav članic in izplačala 265,4 milijarde EUR. Ta znesek vključuje 198,4 milijarde EUR, izplačanih v neto zneskih ob predložitvi zahtevkov za plačilo ter zadovoljivem izpolnjevanju mejnikov in ciljev, 56,6 milijarde EUR predhodnega financiranja iz mehanizma za okrevanje in odpornost, odobrenega 21 državam članicam do 31. decembra 2021, in 10,4 milijarde EUR predhodnega financiranja REPowerEU, izplačanega 21 državam članicam. 170,8 milijarde EUR skupnega zneska, izplačanega državam članicam, predstavlja nepovratno podporo, 94,6 milijarde EUR pa posojila. Če se bo sedanja hitrost izplačil ohranila, Komisija pričakuje, da bo do konca leta 2024 izplačanih več kot 300 milijard EUR. Preglednica 1 vsebuje pregled zahtevkov držav članic za plačilo in ustreznih skupnih izplačil Komisije, ki zajemajo nepovratno podporo in posojila, po pozitivni oceni mejnikov in ciljev, ki so zajeti v zadevnem zahtevku za plačilo.

Po počasnejšem izplačevanju v prvi polovici leta 2023, ko so bila prizadevanja usmerjena v dopolnitve načrtov za okrevanje in odpornost, se je hitrost izplačil v drugi polovici leta povečala. Med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 je bilo državam članicam izplačanih 112,0 milijarde EUR. To vključuje 10,4 milijarde EUR predhodnega financiranja REPowerEU ter 60,4 milijarde EUR nepovratne podpore in 41,2 milijarde EUR posojil, izplačanih po zadovoljivi izpolnitvi 908 mejnikov in ciljev, ocenjenih v 27 zahtevkih za plačilo. Za primerjavo je bilo med 1. septembrom 2022 in 31. avgustom 2023 izplačanih 40,6 milijarde EUR, od tega 26,9 milijarde EUR nepovratne podpore in 13,7 milijarde EUR posojil. Vsa sredstva so bila izplačana ob zadovoljivi izpolnitvi mejnikov in ciljev, ocenjenih v 17 zahtevkih za plačilo, saj v tem obdobju ni bilo izplačano nobeno predhodno financiranje.

Države članice so v obdobju 2023–2024 prejele 10,4 milijarde EUR predhodnega financiranja REPowerEU. Države članice, ki so svoje načrte za okrevanje in odpornost spremenile tako, da so konec leta 2023 vključile poglavje REPowerEU, so lahko za financiranje svojih ukrepov iz poglavja REPowerEU[5] zaprosile za do 20 % dodatnih sredstev v obliki predhodnega financiranja. 21 držav članic je zaprosilo za predhodno financiranje

[5] Glej člen 21d uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

REPowerEU in ga tudi prejelo (glej preglednico 1). Bolgarija, Nemčija, Irska in Luksemburg niso bili upravičeni do predhodnega financiranja REPowerEU, saj Svet njihovih poglavij REPowerEU ni sprejel do konca leta 2023. Nizozemska in Švedska nista zaprosili za predhodno financiranje REPowerEU.

Preglednica 1: Trenutno stanje izvajanja zahtevkov za plačilo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost do 31. avgusta 2024

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
27 načrtov, ki jih je odobrila Komisija in sprejel Svet																											
21 izplačil predhodnega financiranja pred 31. decembrom 2021, brez predhodnega financiranja REPowerEU (56,6 milijarde EUR)		▲					*										▲		▲		▲						▲
21 izplačil predhodnega financiranja REPowerEU (10,4 milijarde EUR)		●			●		●									●			■								■
26 podpisanih dokumentov o operativnih ureditvah																											
63 zahtevkov za plačilo, predloženih Komisiji, po potrebi vključno s posojili	2x	2x	2x	2x	1x	2x	1x	4x	4x	3x	5x	6x	3x	2x	2x	1x		2x	1x	1x	1x	5x	3x	3x	4x	1x	
51 opravljenih izplačil po zadovoljivi izpolnitvi mejnikov in ciljev (198,4 milijarde EUR)		1x	2x	2x	1x	2x	1x	3x	4x	3x	5x	5x	1x	2x	2x	1x		2x		1x	1x	4x	2x	2x	3x	1x	

Opomba: * Irska ni zaprosila za predhodno financiranje. ▲ Predhodno financiranje ni bilo na voljo, saj izvedbeni sklep Sveta do 31. decembra 2021 ni bil sprejet, kar je bil predpogoj za predhodno financiranje. ● Predhodno financiranje REPowerEU ni bilo na voljo, saj poglavje REPowerEU do 31. decembra 2023 ni bilo sprejeto, kar je bil predpogoj za predhodno financiranje REPowerEU. ■ Nizozemska in Švedska nista zaprosili za predhodno financiranje REPowerEU.

Vir: Evropska komisija.

Vse pogosteje se uporablja postopek za začasno ustavitev, kar omogoča hitrejša izplačila.

Možnost, da Komisija delno začasno ustavi plačila, državam članicam zagotavlja prožnost, da prejmejo izplačilo, če se pri izvajanju pojavijo kratke zamude, povezane z določenimi mejniki ali cilji. V načrtih za okrevanje in odpornost je vsak znesek izplačila povezan s fiksnim sklopom mejnikov in ciljev. To zagotavlja napredek držav članic pri izvajanju, hkrati pa pomeni, da lahko zamuda pri izpolnjevanju posameznega mejnika ali

cilja povzroči zamudo pri celotnem zahtevku za plačilo. Metodologija delnih plačil omogoča potrebno prožnost, da se državam članicam izplača del sredstev in s tem doseže napredek pri zahtevku za plačilo, kadar manjše število mejnikov ali ciljev še ni zadovoljivo izpolnjenih. V skladu s členom 24(8) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost države članice nato v šestih mesecih po sprejetju sklepa Komisije o delni začasni ustavitvi izplačila sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev zadovoljivega izpolnjevanja preostalih mejnikov ali ciljev. Po tem obdobju Komisija ponovno oceni zahtevek za plačilo in prekliče začasno ustavitev, če so določeni mejniki ali cilji ocenjeni kot izpolnjeni, ali zmanjša dodeljena finančna sredstva države članice, če mejniki ali cilji še vedno niso zadovoljivo izpolnjeni.

Povečana uporaba delnih plačil prispeva k hitrejšemu izplačevanju sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Komisija je od objave metodologije za določitev delne začasne ustavitve plačila v letu 2023[6] obravnavala šest primerov zahtevkov za plačilo, pri katerih za enega ali več mejnikov ali ciljev ni bilo mogoče oceniti kot zadovoljivo izpolnjene. Med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 je ocenila, da zahtevki za plačilo, ki so jih predložile Španija[7], Italija[8], Portugalska[9] in Romunija[10], vključujejo enega ali več mejnikov ali ciljev, ki jih ni bilo mogoče oceniti kot zadovoljivo izpolnjene. Pred tem je bilo aprila 2023 že začasno ustavljeno plačilo v zvezi s prvim zahtevkom, ki ga je predložila Litva[11]. Poleg tega je v predhodni oceni prvega zahtevka Belgije za plačilo[12] navedeno, da enega mejnika ni bilo mogoče oceniti kot zadovoljivo izpolnjenega[13].

Komisija je leta 2024 prvič odpravila začasne ustavitve in trajno zmanjšala podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost. V primeru Litve so nacionalni organi v šestih mesecih po sprejetju sklepa o začasni ustavitvi aprila 2023 sprejeli dodatne ukrepe politike in oktobra 2023 Komisiji predložili dodatne informacije o mejnikih, povezanih z začasno ustavitvijo plačila. Komisija je ugotovila, da je bil eden od teh dveh mejnikov zadovoljivo izpolnjen, drugi pa še ne. Zato je delno odpravila začasno ustavitev in Litvi izplačala 14,9 milijona EUR zaradi doseženega napredka. Hkrati pa je zmanjšala finančna sredstva, dodeljena Litvi, za 8,7 milijona EUR, kar ustreza neizpolnjenemu mejniku[14]. Tudi v primeru Portugalske so nacionalni organi sprejeli ukrepe politike v šestih mesecih po začasni

---

[6] Glej Prilogo II k Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu (COM(2023) 99 final).

[7] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 19. julija 2024 o delni začasni ustavitvi izplačila četrtega obroka nepovratne podpore Španiji.

[8] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 26. julija 2024 o delni začasni ustavitvi izplačila petega obroka nepovratne podpore Italiji.

[9] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 22. decembra 2023 o delni začasni ustavitvi izplačila tretjega in četrtega obroka nepovratne podpore Portugalski.

[10] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 21. septembra 2023 o delni začasni ustavitvi izplačila drugega obroka podpore v obliki posojila Romuniji.

[11] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 28. aprila 2023 o delni začasni ustavitvi izplačila prvega obroka nepovratne podpore Litvi.

[12] Glej *Positive preliminary assessment of the satisfactory fulfilment of milestones and targets related to the first payment request submitted by Belgium on 29 September 2023, transmitted to the Economic and Financial Committee by the European Commission*(Pozitivna predhodna ocena zadovoljivega izpolnjevanja mejnikov in ciljev v zvezi s prvim zahtevkom za plačilo, ki ga je Belgija predložila 29. septembra 2023, Evropska komisija pa posredovala Ekonomsko-finančnemu odboru).

[13] Opozoriti je treba, da Ekonomsko-finančni odbor med pripravo tega poročila še ni pregledal predhodne ocene Komisije, zato izvedbeni sklep Komisije o delni začasni ustavitvi do presečnega datuma tega letnega poročila, tj. 31. avgusta 2024, še ni bil sprejet. Izvedbeni sklep Komisije o delni začasni ustavitvi izplačila prvega obroka nepovratne podpore Belgiji je bil sprejet 16. septembra 2024.

[14] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 6. maja 2024 o zmanjšanju zneska prvega obroka nepovratne podpore za Litvo.

ustavitvi tretjega in četrtega plačila, sprejeti decembra 2023. Komisija je junija 2024 ugotovila, da so bili preostali mejniki in cilji zadovoljivo izpolnjeni. V skladu s tem je v celoti odpravila predhodno začasno ustavitev in Portugalski izplačala 720 milijonov EUR[15]. Romunija je marca 2024 predložila tudi dodatne utemeljitve, da bi dokazala, da je sprejela potrebne ukrepe za zadovoljivo izpolnitev mejnikov, povezanih s predhodno začasno ustavitvijo plačila. Komisija je na podlagi predloženih informacij ocenila, da je bil eden od dveh mejnikov zadovoljivo izpolnjen, drugi pa še ne. Komisija bo oceno dokončala, ko bo Romuniji v skladu s členom 24(8) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost omogočila, da v dveh mesecih od obvestila predloži svoje pripombe o njenih ugotovitvah. Do 31. avgusta 2024 je za Španijo in Italijo veljalo šestmesečno obdobje začasne ustavitve, v katerem lahko države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev zadovoljivega izpolnjevanja preostalih mejnikov ali ciljev.

Komisija še naprej izdaja obveznice EU za financiranje mehanizma za okrevanje in odpornost

Komisija je leta 2024 še naprej zbirala sredstva na trgih na podlagi enotnega pristopa k financiranju, v okviru katerega izdaja enotne obveznice EU in prihodke dodeli v osrednji sklad financiranja, iz katerega se financirajo različni programi politike EU. Do 31. avgusta 2024 je skupni znesek neporavnanih obveznic EU znašal 531,4 milijarde EUR, od tega 60,2 milijarde EUR v obliki zelenih obveznic NextGenerationEU. Komisija je še naprej izdajala tudi tri- in šestmesečne menice EU za kritje kratkoročnih potreb po financiranju. Znesek neporavnanih menic EU je 31. avgusta 2024 znašal 20,9 milijarde EUR.

Komisija je s prihodki, zbranimi z izdajami obveznic EU, lahko še naprej nemoteno financirala načrte držav članic za okrevanje in odpornost. Vsa izplačila državam članicam v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost je izvedla takoj, ko so zapadla, in sicer v povprečju v šestih delovnih dneh po njihovi odobritvi. Zamud ni bilo.

Komisija je junija objavila svoj načrt financiranja za drugo polletje leta 2024, katerega cilj je financiranje dolgoročnih obveznic EU v višini do 65 milijard EUR med julijem in koncem decembra 2024. Načrt financiranja za drugo polovico leta je temeljil na izpolnjenem cilju 75 milijard EUR za prvo polletje leta 2024, cilj izdaj pa je bil, da bi se v letu 2024 mobiliziralo skupno financiranje v višini do 140 milijard EUR (v primerjavi s ciljem financiranja v višini 120 milijard EUR v letu 2023).

Komisija pričakuje, da bo v okviru instrumenta NextGenerationEU in na podlagi zahtevkov držav članic za financiranje v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter potreb po financiranju drugih programov EU, ki jih podpira instrument NextGenerationEU, z izdajo obveznic EU do leta 2026 zbrala do 712 milijard EUR (od najvišjega zneska sredstev instrumenta v višini

[15] Glej Izvedbeni sklep Komisije z dne 26. julija 2024 o spremembi Izvedbenega sklepa Komisije (C2023) 9290 z dne 22. decembra 2023 o odobritvi izplačila tretjega in četrtega obroka nepovratne podpore ter tretjega in četrtega obroka podpore v obliki posojila Portugalski.

806,9 milijarde EUR[16]). EU je zaradi tega v tem obdobju ena največjih izdajateljic dolžniških instrumentov, nominiranih v eurih.

Vse več ukrepov je upravičenih do financiranja v okviru zelenih obveznic NextGenerationEU

Komisija je leta 2020 napovedala, da namerava z izdajo zelenih obveznic financirati do 30 % instrumenta NextGenerationEU. To je znak zaveze Komisije trajnostnemu financiranju, ki na trg prinaša novo likvidno zeleno sredstvo z visoko bonitetno oceno, omogoča dostop do zelenih naložb širokemu krogu vlagateljev ter krepi vlogo Evropske unije in eura na trajnostnih finančnih trgih. Prva zelena obveznica NextGenerationEU je bila izdana oktobra 2021. S to 15-letno obveznico je Komisija zbrala 12 milijard EUR, kar predstavlja največjo transakcijo z zelenimi obveznicami na svetu doslej. Od takrat je Komisija izdala zelene obveznice NextGenerationEU v vrednosti 60,2 milijarde EUR, pri čemer so bile nove izdaje umerjene tako, da ustrezajo sporočenim zelenim odhodkom držav članic.

Nacionalni odhodki za izvajanje ukrepov, financiranih z zelenimi obveznicami NextGenerationEU, so se do 31. avgusta 2024 nanašali predvsem na ukrepe za energijsko učinkovitost (42,8 % dodeljenih odhodkov) ter čisti promet in infrastrukturo (33,3 %). Čista energija in omrežje je bila tretja največja kategorija odhodkov (8,4 % odhodkov) med devetimi kategorijami odhodkov, ki se jim lahko dodelijo prihodki iz zelenih obveznic NextGenerationEU.

EU spodbuja trajnostno financiranje z zelenimi obveznicami NextGenerationEU, in sicer tako, da sredstva usmerja v širok nabor zelenih projektov. EU je postala ena največjih izdajateljic zelenih obveznic na svetu, s čimer se je ta trg znatno povečal. EU s spoštovanjem načel za zelene obveznice Združenja mednarodnih kapitalskih trgov in zagotavljanjem preglednega poročanja postavlja visoke standarde na trgu zelenih obveznic ter spodbuja pretok kapitala k okolju koristnim naložbam. Zelene obveznice NextGenerationEU niso le znak, da je EU trdno zavezana trajnostnosti, temveč tudi zagotavljajo, da so zelene pobude vključene v gospodarsko okrevanje po pandemiji COVID-19, kar spodbuja odporno in trajnostno rast v prihodnosti.

Komisija je v skladu z zahtevami glede poročanja iz okvira za zelene obveznice NextGenerationEU decembra 2023 objavila prvo celovito poročilo o dodelitvi in učinku zelenih obveznic NextGenerationEU. Analiza kaže, da se lahko z ukrepi, ki se financirajo s temi obveznicami, emisije toplogrednih plinov zmanjšajo za 44 milijonov ton na leto, kar ustreza 1,2 % skupnih emisij toplogrednih plinov v EU.

[16] Razlika med tema dvema zneskoma pomeni znesek razpoložljive podpore v obliki posojila v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, za katero države članice niso zaprosile. Ker se je rok za vložitev prošnje za podporo v obliki posojila iztekel, Komisija v skladu s sedanjim pravnim okvirom na finančnih trgih ne bo zbirala teh preostalih sredstev za financiranje teh posojil.

Zaradi vključitve novih ukrepov iz nedavno sprejetih poglavij REPowerEU se je nabor načrtovanih ukrepov, upravičenih do financiranja v okviru zelenih obveznic NextGenerationEU, od zadnjega poročila povečal za več kot 80 milijard EUR, pri čemer je do 31. avgusta 2024 dosegel 268,1 milijarde EUR upravičenih sredstev. Naslednje poročilo bo objavljeno novembra 2024, v njem pa bo prikazano nadaljnje povečanje količine emisij toplogrednih plinov, ki se mu je mogoče izogniti z naložbami v zelene obveznice NextGenerationEU.

Makroekonomska pogojenost ter mehanizem za okrevanje in odpornost

Člen 10 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost povezuje mehanizem za okrevanje in odpornost z okvirom fiskalnega upravljanja EU. Natančneje, v členu 10(1) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost se zahteva, da Komisija Svetu predlaga začasno ustavitev vseh ali dela ustreznih obveznosti ali plačil, kadar Svet v skladu s členom 126(8) ali (11) PDEU odloči, da država članica ni sprejela učinkovitih ukrepov za zmanjšanje svojega čezmernega primanjkljaja, razen če Komisija ugotovi, da obstaja resen gospodarski upad v Uniji kot celoti v smislu člena 3(5) in člena 5(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1467/97, tj. splošne odstopne klavzule korektivnega dela Pakta za stabilnost in rast. V skladu s členom 10(8) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost mora Komisija do konca leta 2024 opraviti pregled uporabe člena 10 ter poročati Evropskemu parlamentu in Svetu. To poročilo izpolnjuje to zahtevo.

Od začetka mehanizma za okrevanje in odpornost je bil z uporabo člena 10 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost povezan samo en primer. Komisija je 19. junija 2024 predlagala sklep Sveta na podlagi člena 126(8) PDEU, ker Romunija ni sprejela učinkovitih ukrepov v skladu s priporočilom na podlagi člena 126(7) PDEU, tj. priporočila v okviru postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem iz Pakta za stabilnost in rast. Svet je priporočilo na podlagi člena 126(7) PDEU sprejel 18. junija 2021 in Romuniji priporočil, naj čezmerni primanjkljaj odpravi najpozneje do leta 2024.

Leta 2023 se je še vedno štelo, da v EU kot celoti obstaja resni gospodarski upad, pri čemer je bila splošna odstopna klavzula Pakta za stabilnost in rast še vedno aktivirana. Zato Komisija po tem, ko je Svet 26. julija 2024 sprejel sklep na podlagi člena 126(8) PDEU, ni predlagala začasne ustavitve obveznosti ali plačil sredstev EU za Romunijo.

B. Dopolnitev načrtov za okrevanje in odpornost

Posodobljeni načrti za okrevanje in odpornost so po dopolnitvah v letih 2023 in 2024 še vedno ambiciozni

Zaradi geopolitičnih dogodkov, visoke inflacije, pomanjkanja v dobavni verigi in v nekaterih primerih naravnih nesreč so države članice težko izvedle nekatere

reforme in naložbe iz svojih načrtov za okrevanje in odpornost. Države članice so lahko ob podpori Komisije ublažile te zunanje ovire in dopolnile ustrezne ukrepe z uporabo prožnosti iz uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost, da so spremenile načrte za okrevanje in odpornost, kadar zaradi objektivnih okoliščin ni bilo mogoče doseči prvotnih mejnikov in ciljev (v skladu s členom 21 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost). Države članice so v svoje načrte za okrevanje in odpornost vključile tudi poglavja REPowerEU, s čimer so izkoristile dodatna sredstva ter spodbudile reforme in naložbe za diverzifikacijo oskrbe EU z energijo, pospešitev zelenega prehoda in zagotavljanje podpore ranljivim gospodinjstvom. Ob teh dopolnitvah so bili načrti za okrevanje in odpornost tudi posodobljeni, da bi se upoštevala revidirana dodelitev finančnih sredstev državam članicam[17] in izkoristila preostala podpora v obliki posojil[18], ki je na voljo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost.

Z dopolnitvami načrtov za okrevanje in odpornost je bilo zagotovljeno, da se v njih obravnavajo učinki visoke inflacije in ozkih grl na strani ponudbe, ki so vplivali na naložbeni projekt. Vsi načrti za okrevanje in odpornost so bili leta 2023 posodobljeni vsaj enkrat, pri nekaterih pa so bile uvedene dodatne ciljno usmerjene spremembe: do presečnega datuma poročila (31. avgust 2024) so vse države članice predložile vsaj eno zahtevo za spremembo svojih načrtov za okrevanje in odpornost, 26 jih je predložilo poglavje REPowerEU, 11 držav članic pa je izvedlo tudi dodatne ciljno usmerjene dopolnitve (preglednica 2). Glede na časovno omejenost mehanizma za okrevanje in odpornost do leta 2026 so države članice pri dopolnitvi svojih načrtov za okrevanje in odpornost posebno pozornost namenile kakovosti ukrepov, pa tudi njihovi stopnji zrelosti in obdobju njihovega izvajanja. Zaveze, ki jih zaradi objektivnih okoliščin ni bilo več mogoče izpolniti, so bile prilagojene in v številnih primerih nadomeščene s primernejšimi alternativami, pri čemer so prvotne ambicije načrta za okrevanje in odpornost ostale nespremenjene. Široko področje uporabe mehanizma za okrevanje in odpornost je državam članicam zagotovilo potrebno prožnost pri dodeljevanju sredstev glede na njihove razvijajoče se prednostne naloge v skladu s cilji mehanizma.

Preglednica 2: Trenutno stanje glede predložitve spremenjenih načrtov za okrevanje in odpornost ter poglavij REPowerEU do 31. avgusta 2024

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
27 načrtov, ki jih je odobrila Komisija in sprejel Svet																											
42 dopolnitev, predloženih Komisiji	1x	1x	1x	1x	3x	1x	3x	2x	2x	1x	**1x**	3x	2x	1x	2x	2x	1x	1x	1x	1x	2x	2x	**1x**	1x	1x	3x	1x

[17] V skladu s členom 11(2) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost je bil najvišji finančni prispevek za nepovratno finančno podporo za vsako državo članico junija 2022 posodobljen na podlagi podatkov Eurostata o realizaciji v zvezi s spremembo rasti realnega BDP za leto 2020 in skupno spremembo realnega BDP za obdobje 2020–2021.

[18] Države članice so lahko zaprosile za (dodatno) podporo v obliki posojila do 31. avgusta 2023, kot je določeno v členu 14(2) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost. Od skupnih sredstev v višini 385,8 milijarde EUR, ki so na voljo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost za podporo v obliki posojil, je bilo do konca leta 2023 dodeljenih skoraj 291 milijard EUR.

26 poglavij REPowerEU, predloženih Komisiji																										
40 dopolnitev, ki jih je ocenila Komisija	1x	1x	1x	1x	3x	1x	3x	2x	2x	1x	1x	3x	2x	1x	1x	2x	**1x**	1x	1x	1x	2x	1x	1x	1x	1x	3x	1x
39 dopolnitev, ki jih je sprejel Svet	1x	1x	1x	1x	3x	1x	3x	2x	2x	1x	1x	3x	2x	1x	1x	1x	**1x**	1x	1x	1x	2x	1x	1x	1x	1x	3x	1x

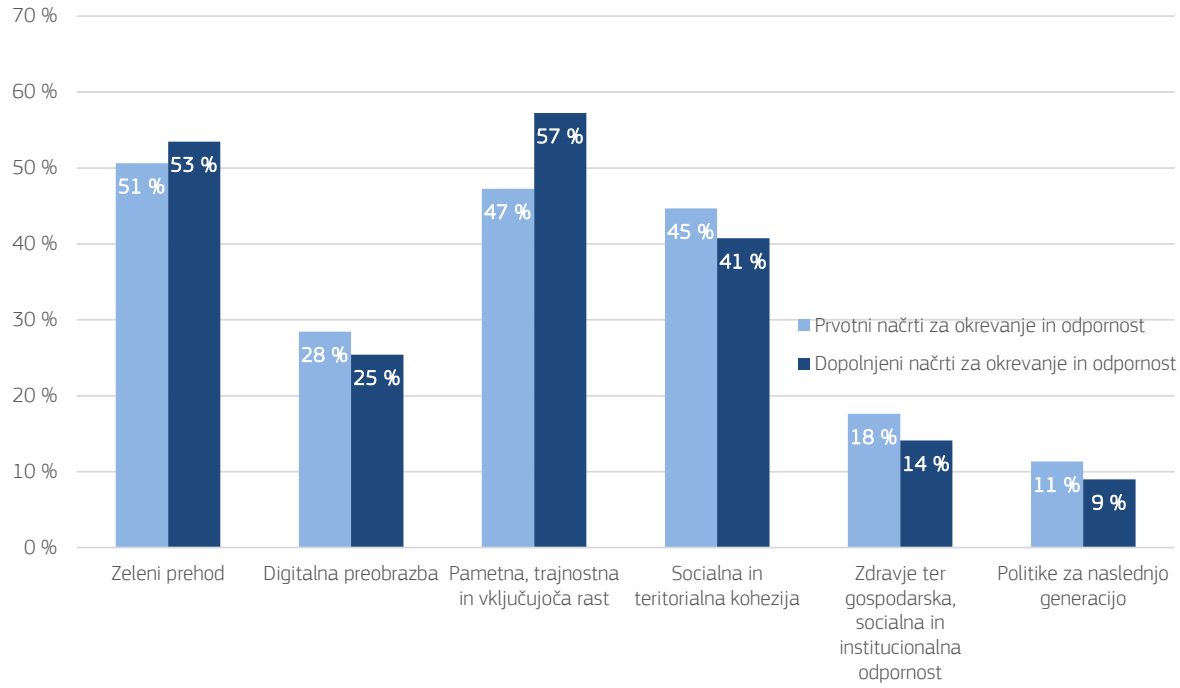
Vir: Evropska komisija.

Skupna finančna sredstva in prispevek iz mehanizma za okrevanje in odpornost za vsak od šestih stebrov politike so se po revizijah načrta za okrevanje in odpornost spremenili

Skupna finančna sredstva mehanizma za okrevanje in odpornost so bila konec avgusta 2024 določena na 650 milijard EUR. Ta znesek je razdeljen na 359 milijard EUR v obliki nepovratne podpore in 291 milijard EUR v obliki posojil. Vključuje dodatno nepovratno podporo, financirano iz sistema za trgovanje z emisijami (ETS), in prenose iz rezerve za prilagoditev na brexit, ki so bili državam članicam dani na voljo s spremenjeno uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost v podporo načrtu REPowerEU. Nepovratna podpora v višini 359 milijard EUR je razdeljena na (i) 338 milijard EUR v obliki prvotne nepovratne podpore iz mehanizma za okrevanje in odpornost, (ii) skoraj 19,5 milijarde EUR v obliki nepovratne podpore iz ETS in (iii) skoraj 2 milijardi EUR v obliki nepovratne podpore iz rezerve za prilagoditev na brexit. Države članice so lahko za podporo v obliki posojila zaprosile do avgusta 2023. Od skupnih razpoložljivih sredstev za posojila v višini 385 milijard EUR so prevzete obveznosti do konca leta 2023, tj. zakonskega roka za finančne obveznosti v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, znašale skoraj 291 milijard EUR. Zaradi teh dveh sprememb (povečanja nepovratne podpore, ki je na voljo prek ETS in rezerve za prilagoditev na brexit, in ker je bil zahtevan obseg podpore v obliki posojil manjši od skupnih razpoložljivih sredstev) so skupna sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost do konca avgusta 2024 znašala 650 milijard EUR. Prej sporočeni znesek v višini 723 milijard EUR je predstavljal najvišji znesek nepovratne podpore (338 milijard EUR) in posojil v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost (385 milijard EUR), ki je bil na voljo z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

Zaradi tega in zaradi s tem povezanih dopolnitev načrtov se je prispevek načrtov za okrevanje in odpornost k vsakemu stebru politike v smislu ocenjenih stroškov spremenil (glej sliko 1). Medtem ko so se ocenjeni stroški v absolutnem smislu povečali za vsak steber politike, so se ukrepi, ki prispevajo k prvemu stebru o zelenem prehodu in tretjemu stebru o pametni, trajnostni in vključujoči rasti, okrepili, zato k tema dvema ciljema zdaj prispeva večji delež načrtov za okrevanje in odpornost.

Slika 1: Delež ocenjenih stroškov mehanizma za okrevanje in odpornost, ki prispevajo k vsakemu stebru politike, pred in po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost

Opomba: vsak ukrep prispeva k dvema od šestih stebrov politike, zato skupni prispevek za vse stebre, prikazan na tem grafikonu, znaša 200 % sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, dodeljenih državam članicam. Prikazani odstotni deleži za prispevek k zelenemu prehodu in digitalni preobrazbi se razlikujejo od prikazanih odstotnih deležev za prispevek k podnebnim in digitalnim ciljem; slednji so izračunani z uporabo drugačne metodologije (podrobno opisane v prilogah VI in VII k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost).
Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Plačilni profili so se razvili po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost[19]

Plačilni profili v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost (tj. znesek, ki se izplača v obrokih na podlagi zadovoljivega izpolnjevanja vnaprej določenega seznama mejnikov in ciljev) so bili določeni v skladu s sklopom vodilnih načel. Prvotni plačilni profili so bili določeni ob upoštevanju več dejavnikov, vključno z nacionalnimi potrebami po financiranju in proračunskim načrtovanjem, deležem mejnikov in ciljev za vsak obrok ter njihovim relativnim pomenom. Zato med številom mejnikov in ciljev za dani obrok ter obsegom s tem povezanega izplačila ni preproste linearne povezave. Komisija je po razpravah z državami članicami predlagala plačilne profile, ki jih je na koncu odobril Svet.

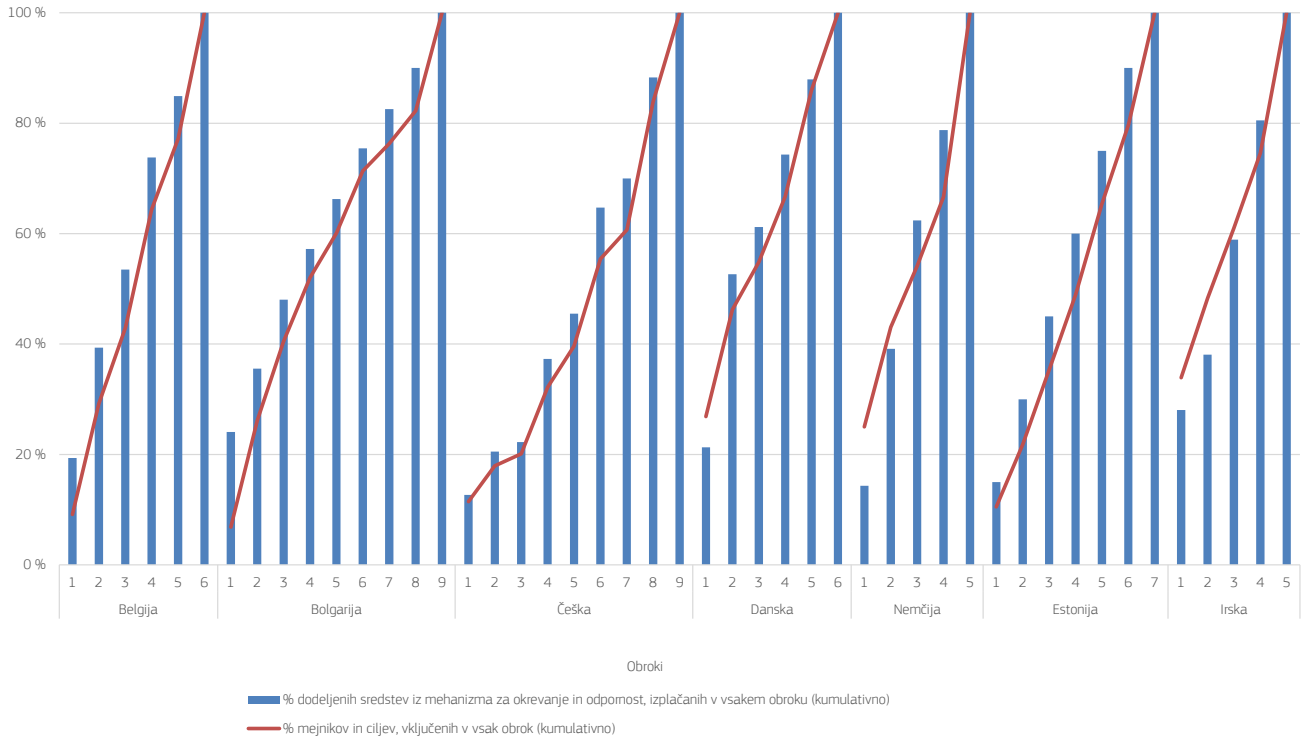
Z dopolnitvijo načrtov za okrevanje in odpornost so se plačilni profili razvili tako, da upoštevajo vključitev poglavij REPowerEU, spremembe v dodeljenih finančnih sredstvih po državah članicah in prilagoditve obstoječih ukrepov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. S sprejetjem poglavij REPowerEU se je povečala skupna podpora v obliki nepovratnih sredstev državam članicam, obstoječim obrokom pa so bili dodani novi mejniki in cilji, povezani z načrtom REPowerEU. Poleg tega je bil cilj dopolnitev načrta tudi, da se upoštevajo posodobljena dodelitev finančnih sredstev (člen 18 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost) in objektivne okoliščine, ki vplivajo na dosegljivost

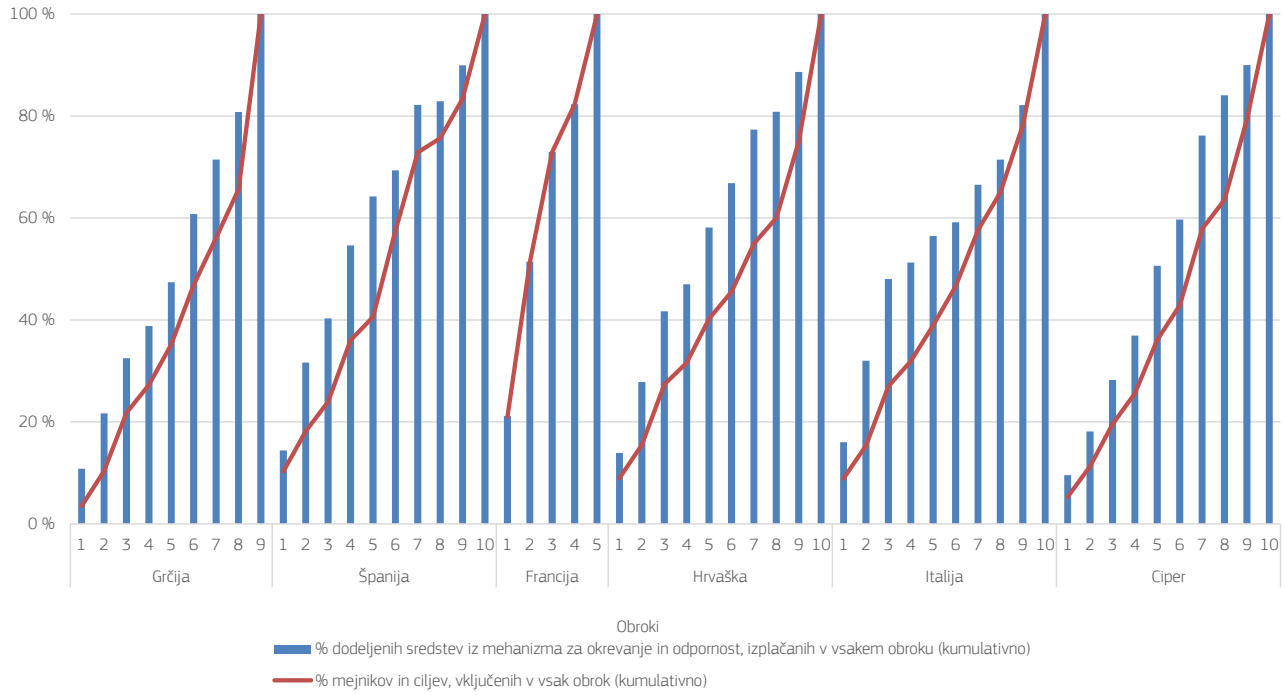
[19] Analiza v tem oddelku je odgovor na priporočilo Evropskega parlamenta v okviru postopka razrešnice za leto 2021.

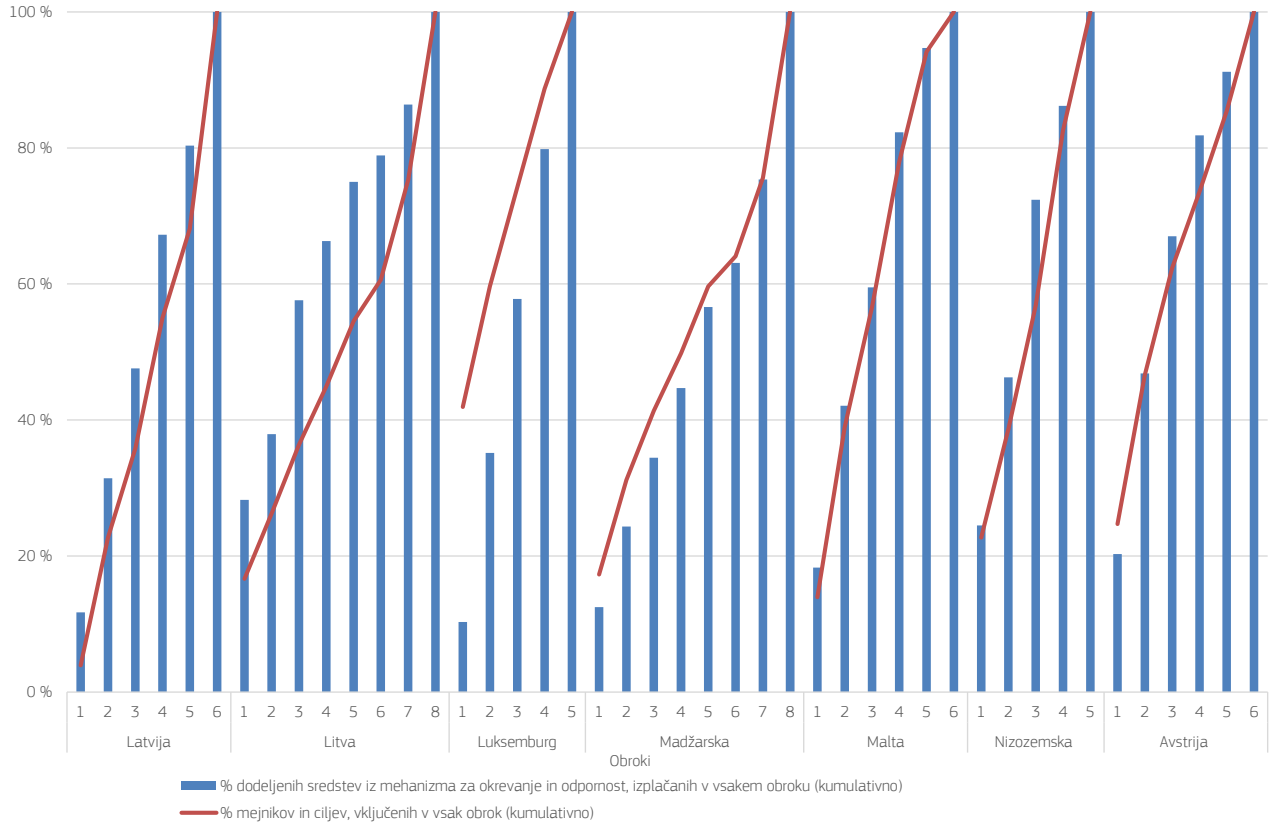
ukrepov (člen 21). To je privedlo do sprememb vsebine (npr. zmanjšanje/povečanje kvantitativnih ciljev, zamenjava mejnikov in ciljev z boljšimi alternativami) in časovnih okvirov izvajanja številnih ukrepov v načrtih za okrevanje in odpornost. Sprememba dodelitve nepovratnih sredstev ter dodajanje, odprava in sprememba mejnikov in ciljev so bili upoštevani v revidiranih plačilnih profilih v skladu z vodilnimi načeli, ki se uporabljajo pri določanju zgoraj navedenih plačilnih profilov. Komisija je menila, da je treba zagotoviti, da so plačilni profili sorazmerni z napredkom pri izvajanju mejnikov in ciljev ob upoštevanju njihovega relativnega pomena, da spodbujajo popolno izvajanje načrtov in da so v celoti še vedno združljivi z načrtom financiranja Unije.

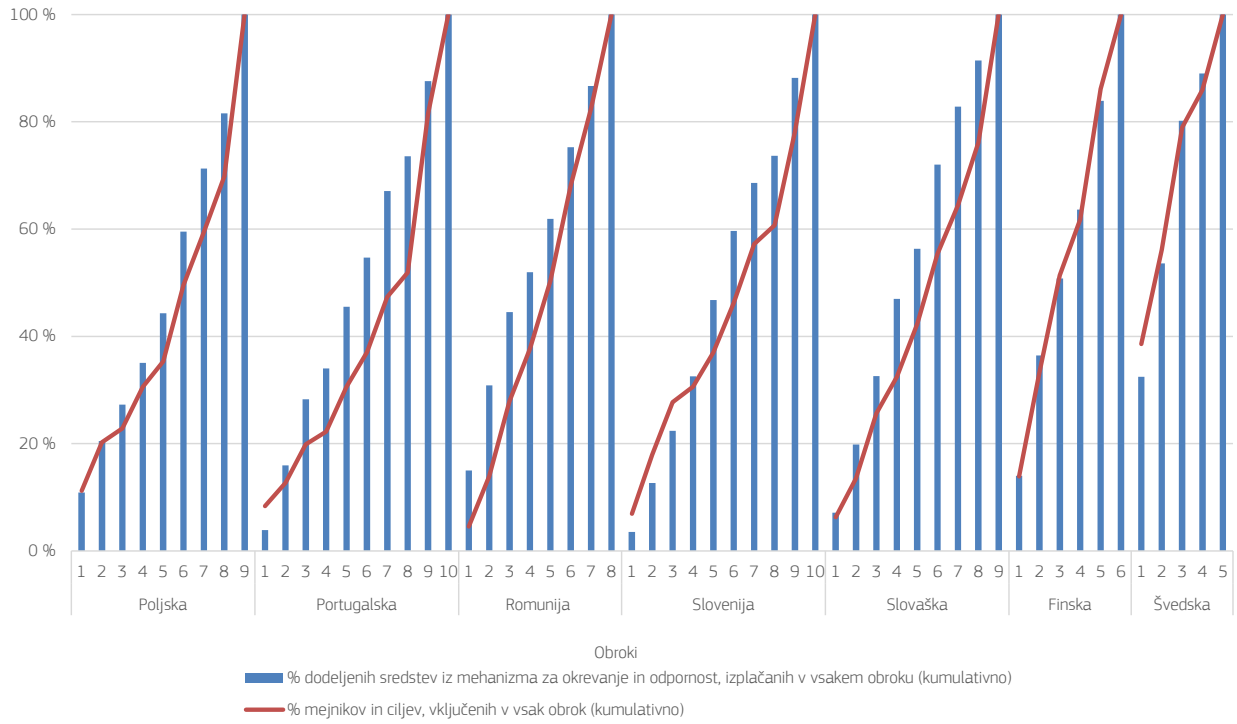
Na sliki 2 so prikazani sedanji plačilni profili v delu nepovratnih sredstev vsakega načrta za okrevanje in odpornost. Prikazujejo kumulativni delež bruto zneska vsakega obroka kot odstotek skupne dodelitve nepovratnih sredstev ter kumulativni delež števila mejnikov in ciljev za vsak obrok glede na skupno število mejnikov in ciljev v delu nepovratnih sredstev. Med številom mejnikov in ciljev za dani obrok ter obsegom s tem povezanega izplačila ni linearne povezave, saj so plačilni profili določeni v skladu z zgoraj navedenim sklopom načel.

Slika 2: Odstotek nepovratne podpore (kumulativno) ter mejnikov in ciljev, vključenih v vsak obrok, na državo članico

100 %
80 %
60 %
40 %
20 %
0 %
1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1 2 3 4 5
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Grčija
Španija
Francija
Hrvaška
Italija
Ciper
Obroki
% dodeljenih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, izplačanih v vsakem obroku (kumulativno)
% mejnikov in ciljev, vključenih v vsak obrok (kumulativno)

100 %
80 %
60 %
40 %
20 %
0 %
1 2 3 4 5 6
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 6
1 2 3 4 5
1 2 3 4 5 6
Latvija
Litva
Luksemburg
Madžarska
Malta
Nizozemska
Avstrija
Obroki
% dodeljenih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, izplačanih v vsakem obroku (kumulativno)
% mejnikov in ciljev, vključenih v vsak obrok (kumulativno)

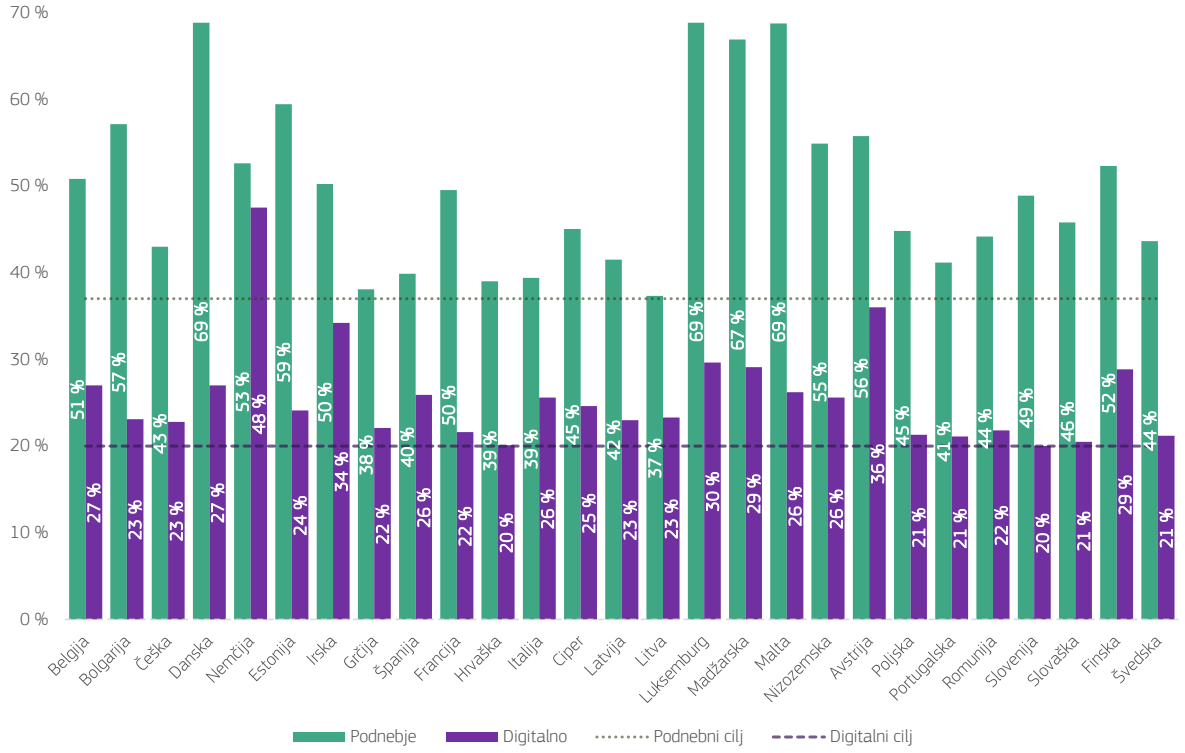
Opomba: med številom mejnikov in ciljev za dani obrok ter obsegom s tem povezanega izplačila ni linearne povezave. Plačilni profili so bili namreč določeni ob upoštevanju več dejavnikov, vključno z nacionalnimi potrebami po financiranju in proračunskim načrtovanjem, deležem mejnikov in ciljev za vsak obrok ter njihovim relativnim pomenom.

Vir: Evropska komisija.

Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost so še naprej skladni s podnebnimi in digitalnimi cilji mehanizma za okrevanje in odpornost

Po sprejetih dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost vse države članice vsaj 37 % svojih dodeljenih sredstev iz načrta za okrevanje in odpornost še naprej namenjajo ukrepom, ki prispevajo k podnebnim ciljem, vsaj 20 % pa jih namenjajo digitalnim ciljem (glej sliko 3). Ocenjeni odhodki za podnebne ukrepe so se za mehanizem za okrevanje in odpornost kot celoto povečali in so do konca avgusta (presečni datum) znašali 42,5 % dodeljenih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, medtem ko so ocenjeni odhodki na digitalnem področju znašali 26 %, kar je nad obema ciljema, določenima v Uredbi.

Slika 3: Delež ocenjenih skupnih dodeljenih sredstev iz načrtov za okrevanje in odpornost v podporo podnebnim in digitalnim ciljem po dopolnitvi načrtov za okrevanje in odpornost

Opomba: v načrtih za okrevanje in odpornost je bilo treba določiti in utemeljiti, v kolikšni meri določen ukrep vpliva na podnebne in/ali digitalne cilje, in sicer v celoti (100 %), delno (40 %) ali nima vpliva (0 %). Prispevki k podnebnim in digitalnim ciljem so bili izračunani na podlagi prilog VI in VII k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost. Združevanje koeficientov z ocenami stroškov vsakega ukrepa omogoča izračun, v kolikšni meri načrt prispeva k podnebnim in digitalnim ciljem.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

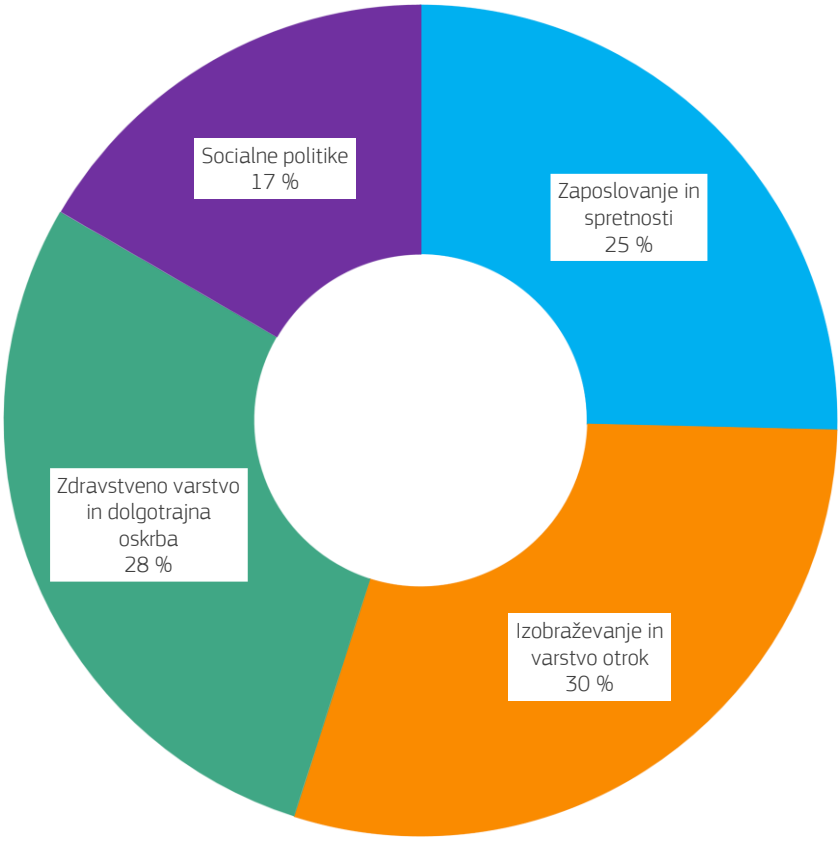
Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost prispevajo k socialnim politikam in enakosti spolov po vsej EU

Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost še naprej spodbujajo navzgor usmerjeno socialno konvergenco. Ocenjeni skupni znesek v višini približno 162,3 milijarde EUR v vseh načrtih za okrevanje in odpornost prispeva k ukrepom socialne politike[20], kar predstavlja približno 25 % ocenjenih skupnih odhodkov. Po dopolnitvah načrtov za okrevanje in odpornost je skoraj 30 % ocenjenih socialnih odhodkov namenjenih naložbam in reformam na področju izobraževanja in varstva otrok (zmanjšanje za 4 odstotne točke) oziroma zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe (zmanjšanje za 5 odstotnih točk), medtem ko je 25 % namenjenih zaposlovanju in spretnostim (povečanje za 6 odstotnih točk), ostalo pa socialnim politikam (povečanje za 3 odstotne točke) (slika 4). Načrti držav članic za okrevanje in odpornost zdaj vključujejo 423 (pod)ukrepov s poudarkom na otrocih

[20] Glede na pomen socialnih odhodkov po pandemiji COVID-19 je bila Komisija s členom 29(4), točka (b), uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost pooblaščena, da sprejme delegiran akt o določitvi metodologije za poročanje o ocenjenih socialnih odhodkih, vključno za otroke in mlade, v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. Na podlagi metodologije, ki jo je sprejela Komisija, se vsi ocenjeni odhodki za reforme in naložbe, ki se krijejo s sredstvi iz mehanizma, uvrščajo na eno od devetih širših področij politike, ki se nato združijo v štiri socialne kategorije: (1) zaposlovanje in spretnosti, (2) izobraževanje ter nega in varstvo otrok, (3) zdravstveno varstvo in dolgotrajna oskrba ter (4) socialne politike. Glej Delegirano uredbo Komisije (EU) 2021/2105.

in mladih, razpršenih na več področij politike, vključno z izobraževanjem na vseh ravneh, podporo zaposlovanju in stanovanji.

Slika 4: Delež ocenjenih socialnih odhodkov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost glede na socialne kategorije

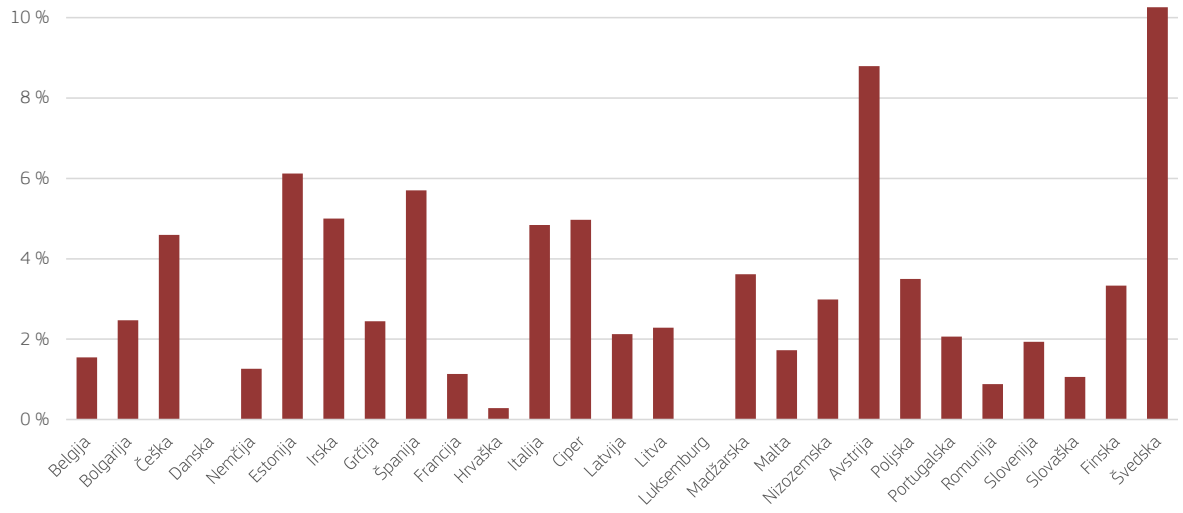

Opomba: ta graf prikazuje razčlenitev ocenjenih socialnih odhodkov, določenih v vseh načrtih za okrevanje in odpornost. Socialne kategorije so opredeljene in uporabljene na podlagi metodologije, ki jo je Komisija po posvetovanju z Evropskim parlamentom in državami članicami sprejela v Delegirani uredbi (EU) 2021/2105.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Načrti držav članic za okrevanje in odpornost še naprej prispevajo k enakosti spolov, pri čemer vsi razen dveh vključujejo ukrepe, katerih izrecni cilj je prispevati k enakosti spolov. Dopolnjeni načrti za okrevanje in odpornost vsebujejo 136 (pod)ukrepov s poudarkom na enakosti spolov. Razčlenitev ukrepov v zvezi z enakostjo spolov po državah članicah je na voljo na sliki 5. Poleg 1 367 (pod)ukrepov, ki izrecno prispevajo k enakosti spolov, države članice v svoje načrte še naprej vključujejo druge reforme in naložbe, katerih izvajanje lahko znatno prispeva k tem razsežnostim. To na primer vključuje reforme in naložbe v infrastrukturo, javni prevoz ali digitalno povezljivost. Taki ukrepi imajo lahko pozitiven učinek v smislu dostopa do izobraževanja na daljavo, osnovnih (zdravstvenih) storitev in javne infrastrukture ali tega, da ljudem z omejeno mobilnostjo ali ljudem, ki živijo na oddaljenih območjih, omogočijo sodelovanje v gospodarskih dejavnostih in družbenem življenju.

Slika 5: Odstotek ukrepov iz načrtov za okrevanje in odpornost s poudarkom na enakosti spolov

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

C. Končni prejemniki v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost

Vse države članice objavljajo podatke o 100 največjih končnih prejemnikih

V začetku leta 2023 se je s spremembo uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost v okviru načrta REPowerEU povečala preglednost v zvezi z uporabo sredstev iz mehanizma, in sicer tako, da se je od držav članic zahtevalo, da v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost razkrijejo informacije o največjih končnih prejemnikih. V skladu s členom 25a uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost morajo države članice vzpostaviti javno dostopen portal, na katerem se zbirajo podatki o 100 končnih prejemnikih, ki prejmejo najvišji znesek financiranja za izvajanje ukrepov v okviru mehanizma, in podatke dvakrat letno posodobiti[21]. V okviru mehanizma za okrevanje in odpornost se končni prejemniki nanašajo na zadnje subjekte, ki prejmejo sredstva za izvajanje ukrepa v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost in niso izvajalci ali podizvajalci, tj. na primer državljani, podjetja ter regionalni ali lokalni organi. Zato so lahko pravne ali fizične osebe[22]. Komisija v skladu z zahtevami Uredbe centralizira in objavlja podatke skupaj s povezavami do nacionalnih portalov držav članic na preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti[23].

Komisija je pripravila smernice za države članice, da bi zagotovila doslednost in primerljivost podatkov. Na različnih sejah neformalne strokovne skupine za mehanizem

[21] Uredba določa tudi, katere informacije morajo države članice objaviti, in sicer polno ime prejemnika, v primeru pravne osebe identifikacijsko številko za DDV ali davčno identifikacijsko številko (ali drugo enolično identifikacijsko oznako), prejeti znesek in povezane ukrepe, za katere je prejemnik prejel sredstva.

[22] To je v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost, v kateri so v členu 22(2), točka (d), končni prejemniki navedeni kot subjekti, ločeni od izvajalcev in podizvajalcev, s čimer se zagotavlja dosledna razlaga izraza v celotni uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

[23] https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?table=finalRecipientByCountry.

za okrevanje in odpornost je z državami članicami razpravljala o poročanju o končnih prejemnikih, pri čemer je poudarila njegov pomen za povečanje preglednosti. V zvezi s tem in tudi na zahtevo Evropskega parlamenta[24] so v Prilogo V k temu poročilu vključene te konsolidirane smernice ter dodatna pojasnila o pojmu končnega prejemnika v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost ter obsegu objave podatkov o 100 največjih končnih prejemnikih na podlagi mehanizma za okrevanje in odpornost.

Vseh 27 držav članic je vzpostavilo javno dostopen portal s podatki o 100 največjih končnih prejemnikih. Vse države članice so že leta 2023 predložile prvi sklop podatkov o 100 največjih končnih prejemnikih in večina jih je pozneje v letu predložila tudi posodobitev. Komisija pričakuje, da bodo v prihodnje vse države članice spoštovale polletni rok za poročanje, in bo pozorno spremljala, ali izpolnjujejo svojo obveznost posodabljanja podatkov dvakrat letno. Leta 2024 so skoraj vse države članice že prvič posodobile svoje podatke, Komisija pa pričakuje drugo posodobitev v oktobru.

Večina držav članic je predložila popoln seznam podatkov o 100 največjih končnih prejemnikih v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, nekaj pa jih je predložilo sezname z manj kot 100 končnimi prejemniki, in sicer Bolgarija (19), Estonija (98), Madžarska (99), Litva (71), Malta (31) in Romunija (98). V nekaterih primerih je to lahko povezano s stanjem izvajanja zadevnih načrtov za okrevanje in odpornost zadevnih držav članic, kjer je izvajanje ukrepov že v pripravi, vendar končni prejemniki še niso prejeli sredstev. Uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost vključuje tudi izjeme[25] od obveznosti objave podatkov v skladu z določbami finančne uredbe, ki se lahko v nekaterih primerih uporabljajo za poročanje o največjih končnih prejemnikih.

Podatki o največjih končnih prejemnikih v vsaki državi članici lahko zagotovijo dragocen vpogled, ki omogoča večjo preglednost pri razdeljevanju sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost. Podatki dopolnjujejo obstoječe podatke o izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost, kot so izpolnjeni mejniki in cilji ter izplačila po stebrih, in so vključeni v zemljevid projektov, ki jih podpira mehanizem za okrevanje in odpornost.

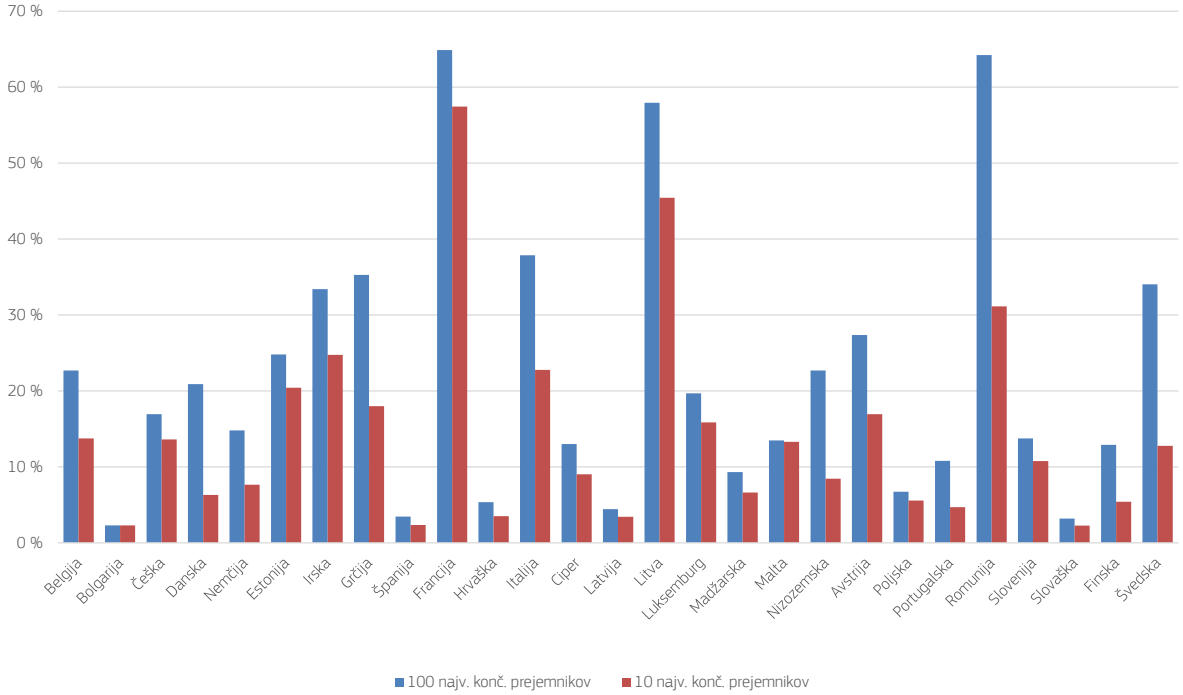
Zneski financiranja, izplačani največjim končnim prejemnikom v vsaki državi članici, se močno razlikujejo, kar je v skladu z raznoliko naravo načrtov za okrevanje in odpornost ter razlikami v višini dodeljenih finančnih sredstev. Najvišji znesek, dodeljen končnemu prejemniku, je višji od 22 milijard EUR, najnižji znesek, ki ga je prejel eden največjih končnih prejemnikov, pa je 5 723 EUR. Povprečna vrednost sredstev, ki so jih prejeli največji končni prejemniki, je skoraj 63 milijonov EUR, mediana pa je znatno nižja, in sicer 4,5 milijona EUR. Podobno vsota sredstev, ki so jih doslej prejeli največji končni prejemniki v

[24] Sklep Evropskega parlamenta z dne 11. aprila 2024 o zaključnem računu za splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2022, oddelek III – Komisija, točka 286(xiii).

[25] Te izjeme vključujejo naslednje štiri primere: (i) podporo za izobraževanje, plačano fizičnim osebam, in kakršno koli drugo neposredno pomoč, plačano fizičnim osebam, ki jo najbolj potrebujejo, (ii) naročila zelo nizke vrednosti pod 15 000 EUR, (iii) finančno podporo, ki se zagotovi iz finančnih instrumentov, za znesek, nižji od 500 000 EUR, in (iv) kadar razkritje ogroža pravice in svoboščine zadevnih oseb ali subjektov ali škodi poslovnim interesom prejemnikov.

vsaki državi članici, predstavlja različne deleže njihovih skupnih sredstev (glej sliko 6), in sicer tako po državah članicah kot pri primerjavi vsote sredstev, ki jih je prejelo 10 in 100 največjih končnih prejemnikov v vsaki državi članici. Skupna sredstva, ki jih je prejelo 100 največjih končnih prejemnikov kot delež dodeljenih sredstev držav članic, v povprečju znašajo 22,1 %, medtem ko sredstva, ki jih je prejelo 10 največjih končnih prejemnikov, predstavljajo 14,3-odstotni delež dodeljenih sredstev držav članic.

Slika 6: Vsota sredstev, ki jih je prejelo 10 in 100 največjih končnih prejemnikov, kot delež skupnih sredstev držav članic

Vir: izračun Evropske komisije na podlagi podatkov o končnih prejemnikih, ki so jih predložile države članice.

Večina največjih končnih prejemnikov, o katerih poročajo države članice, so javni subjekti. Po ocenah Komisije javni subjekti zajemajo 59,4 % od 100 največjih končnih prejemnikov v državah članicah, zasebni subjekti pa 40,7 %[26]. Največji končni prejemniki po državah članicah med javnimi organi so skupaj prejeli približno 94,5 milijarde EUR, kar ustreza 15 % vseh sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, za katera so bile prevzete obveznosti, največji končni prejemniki med zasebnimi subjekti pa so prejeli 65 milijard EUR, kar je 10 % vseh sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost, za katera so bile prevzete obveznosti. Končni prejemniki so pogosto javni organi, saj so številni ukrepi v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost usmerjeni v izboljšanje zagotavljanja javnih dobrin na področjih, kot so zdravje, promet ali digitalizacija javnih uprav, ki so na splošno dragi in obsežni naložbeni projekti. Kljub temu mehanizem za okrevanje in odpornost zagotavlja tudi obsežno podporo zasebnemu sektorju, zlasti malim in srednjim podjetjem,

[26] V skladu s členom 25a uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost državam članicam ni treba navesti, ali so končni prejemniki javni ali zasebni subjekti. Zato tukaj predstavljene številke temeljijo na lastnih ocenah Komisije.

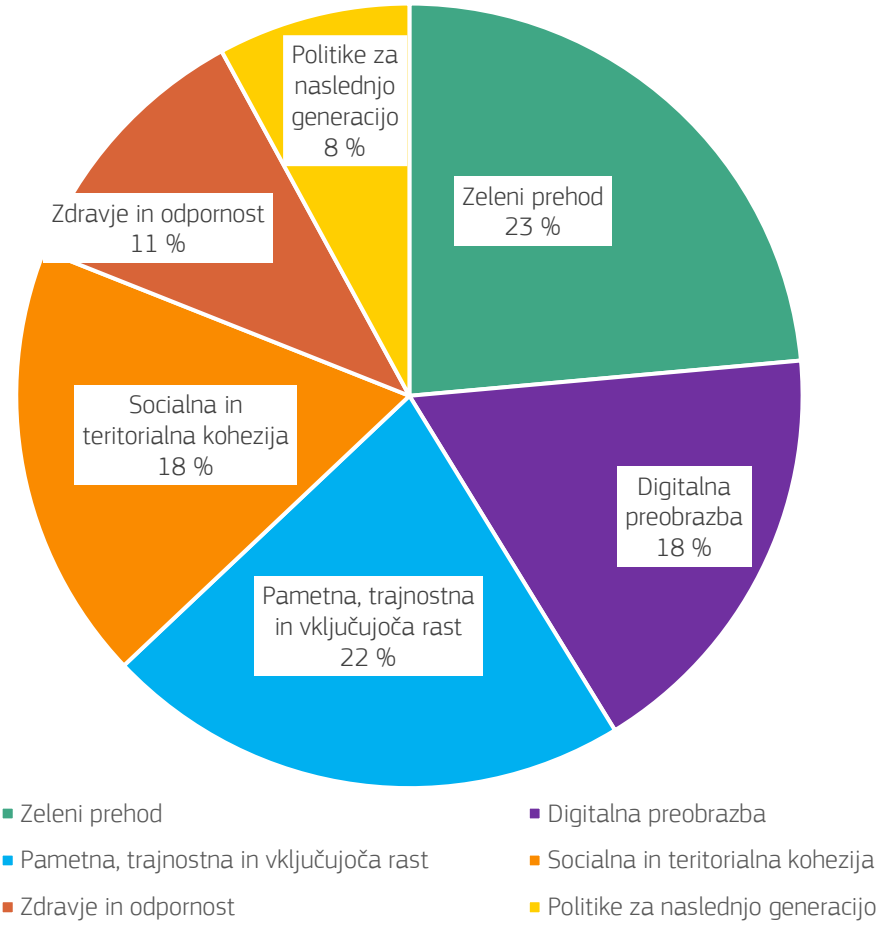
ter podpira njihova prizadevanja za digitalizacijo ter preusposabljanje in izpopolnjevanje njihovih zaposlenih.

Največji končni prejemniki prejemajo sredstva za naložbe v vseh šestih stebrih politike mehanizma za okrevanje in odpornost

Ukrepi, za katere je 100 največjih končnih prejemnikov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost prejelo sredstva, so porazdeljeni po šestih stebrih politike (slika 7). To kaže, da mehanizem za okrevanje in odpornost državam članicam zagotavlja celovito podporo na najpomembnejših področjih politike. Hkrati so bili največji končni prejemniki večinoma vključeni v izvajanje ukrepov, ki prispevajo k zelenemu prehodu (23 %), tesno pa so jim sledile naložbe v pametno, trajnostno in vključujočo rast (22 %), digitalno preobrazbo ter socialno in teritorialno kohezijo (vsaka po 18 %). To kaže, da je poudarek na spodbujanju gospodarskega in socialnega okrevanja po krizi zaradi COVID-19 ter na pripravi gospodarstev, družb in javnih uprav EU na zeleni in digitalni prehod, kar je popolnoma v skladu s krovnimi cilji mehanizma.

Največji zneski, ki so jih prejeli končni prejemniki, so namenjeni podpori infrastrukturnim projektom, digitalizaciji in mobilnosti, najpogosteje podprti ukrepi pa so povezani z naložbami, ki spodbujajo energijsko učinkovitost. Na splošno so *največji zneski* financiranja, ki so jih končni prejemniki prejeli za izvajanje ukrepov iz načrta za okrevanje in odpornost, povezani z naložbami v teritorialno infrastrukturo in storitve, e-upravo in digitalne javne storitve ter trajnostno mobilnost. Taki ukrepi običajno predstavljajo projekte, ki so veliki, dražji in pri katerih je za izvedbo potrebnega več časa. Po drugi strani pa je 100 največjih končnih prejemnikov *najpogosteje* prejelo sredstva za izvajanje ukrepov, ki podpirajo energijsko učinkovitost. Druga področja politike, na katerih so končni prejemniki najpogosteje prejeli sredstva, so teritorialna infrastruktura in storitve, e-uprava in digitalne javne storitve, splošno, poklicno in visokošolsko izobraževanje ter raziskave, razvoj in inovacije.

Slika 7: Prispevek prejetih zneskov in povezanih ukrepov, za katere 100 največjih končnih prejemnikov prejema podporo, k doseganju šestih stebrov politike[27]

Vir: izračun Evropske komisije na podlagi podatkov o končnih prejemnikih, ki so jih predložile države članice.

D. Kontrole in revizija izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost

Okvir Komisije za kontrolo mehanizma za okrevanje in odpornost sestavljata dve ravni, ki vključujeta: kontrole za zagotovitev zakonitosti in pravilnosti izplačil Komisije državam članicam ter kontrole za zagotovitev ustrezne zaščite finančnih interesov Unije. Kar zadeva zakonitost in pravilnost transakcij, se pred vsakim izplačilom opravijo temeljite predhodne kontrole, da se oceni zadovoljivo izpolnjevanje vsakega mejnika in cilja, vključenega v zahtevek za plačilo. Komisija po izplačilu izvaja tudi naknadne revizije mejnikov in ciljev na podlagi tveganja, da bi pridobila dodatno potrditev, da so bile informacije, ki jih je predložila država članica, pravilne. Da bi zagotovila zaščito finančnih

[27] Te številke temeljijo na metodologiji označevanja stebrov, razviti za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti, pri čemer se vsak ukrep v načrtih za okrevanje in odpornost pripiše primarnemu in sekundarnemu področju politike, kar odraža dejstvo, da lahko ukrepi prispevajo k več kot enemu cilju politike. Šest stebrov politike zajema: zeleni prehod; digitalno preobrazbo; pametno, trajnostno in vključujočo rast; socialno in teritorialno kohezijo; zdravje ter gospodarsko, socialno in institucionalno odpornost; politike za naslednjo generacijo.

interesov Unije, Komisija poleg tega predhodno oceni vsak nacionalni kontrolni sistem in po potrebi uvede mejnike v zvezi s kontrolnimi sistemi, ki jih je treba izpolniti pred vsakim prihodnjim plačilom. V okviru revizij sistemov na podlagi tveganja se preverjajo postopki, ki so jih države članice vzpostavile za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje goljufij, korupcije in nasprotja interesov ter dvojnega financiranja, izvajajo pa se tudi dodatne revizije skladnosti, da se preveri zanesljivost revizijskega dela, ki so ga opravili nacionalni revizijski organi.

Komisija še naprej ščiti finančne interese Unije

Komisija je od 1. septembra 2023 do 31. avgusta 2024 izvedla 17 naknadnih revizij mejnikov in ciljev[28]. Mejniki in cilji se izberejo na podlagi ocene tveganja ob upoštevanju različnih dejavnikov. Komisija je na podlagi te ocene tveganja[29] revidirala skupno 82 od 748 mejnikov in ciljev, vključenih v zahtevke za plačilo, izplačane leta 2023. Pri določitvi revizijskega vzorca je upoštevala tudi primere, v katerih je mejnik ali cilj za isti ukrep že revidirala v prejšnjem letu in/ali so ga že revidirali nacionalni revizijski organi, ki so Komisiji dali razumno zagotovilo. Do 31. avgusta 2024 je revidirala tudi deset mejnikov in ciljev, vključenih v zahtevke za plačilo, izplačane leta 2024. Komisija ni našla dokazov, da revidirani mejniki in cilji niso bili zadovoljivo izpolnjeni. Morebitne druge ugotovljene neskladnosti med navedenimi in revidiranimi podatki so še vedno največ 5-odstotne, kar je Komisija upoštevala pri svoji oceni.

Komisija je od 1. septembra 2023 do 31. avgusta 2024 izvedla štiri revizije sistemov za zaščito finančnih interesov Unije[30]. Štiri revizije so zajemale tri usklajevalne organe in 11 izvajalskih organov, kot so ministrstva ali agencije, ki so bili izbrani na podlagi okvira za oceno tveganja. Do konca leta 2023 je bil kontrolni sistem vsake države članice revidiran vsaj enkrat. Komisija je v okviru teh revizij sistemov in drugega revizijskega dela izvedla tudi preverjanja skladnosti s pravili o državni pomoči in postopki za oddajo javnega naročila, pri čemer je zajela vzpostavljene postopke za preprečevanje goljufij, korupcije in nasprotja interesov pri postopkih za oddajo javnega naročila ter dejansko izvajanje teh postopkov pri nekaj vzorčenih ukrepih.

Komisija je na podlagi sedanjega revizijskega dela v zvezi z izvajanjem sistemov notranje kontrole v državah članicah ugotovila, da je stanje na splošno pozitivno, vendar ga je mogoče še izboljšati. Pri nekaterih revidiranih izvajalskih organih so bile ugotovljene dobre prakse, kot so postopki za odkrivanje morebitnih goljufij, korupcije, nasprotja interesov in dvojnega financiranja, zlasti z uporabo orodij za podatkovno

[28] Te revizije se nanašajo na zahtevke za plačilo, ki so jih predložile Nemčija, Estonija, Grčija, Francija, Hrvaška, Italija, Latvija, Luksemburg, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija in Slovaška.

[29] Ocena tveganja temelji na številnih merilih, kot so vrsta in število izvajalskih organov, vrsta in število končnih prejemnikov, uporabljeno označevanje in zapletenost mehanizma preverjanja.

[30] Revizije sistema so bile opravljene v Belgiji, Litvi, na Nizozemskem in Slovaškem.

rudarjenje, kot je ARACHNE[31]. Vendar je Komisija izrazila tudi vrsto posebnih pomislekov, ki pogosto niso bili povezani z nacionalnimi sistemi na splošno, temveč le s posameznimi organi v državi članici, na primer v zvezi s pomanjkanjem usklajevanja in nadzora, težavami pri zbiranju podatkov, nepopolnimi strategijami za boj proti goljufijam in ocenami tveganja goljufij ter potrebnimi izboljšavami predhodnih kontrol. Države članice so začele izvajati potrebne izboljšave, opredeljene na podlagi teh ugotovitev revizij, Komisija pa pozorno spremlja izvajanje priporočil.

Mehanizem za okrevanje in odpornost je še vedno pod strogim nadzorom Evropskega računskega sodišča

Poleg revizij, ki jih izvaja Komisija, je mehanizem za okrevanje in odpornost tudi pod nadzorom Evropskega računskega sodišča, ki izvaja revizije vsakega posameznega plačila in številne revizije smotrnosti v zvezi s strukturo mehanizma za okrevanje in odpornost ali posebnimi tematskimi področji. Evropsko računsko sodišče je doslej revidiralo vsa plačila državam članicam iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Poleg tega so bile do 31. avgusta 2024 zaključene tri revizije smotrnosti, v katerih se je posebej obravnaval mehanizem za okrevanje in odpornost, in sicer v zvezi z oceno načrtov za okrevanje in odpornost, ki jo je izvedla Komisija, zasnovo kontrolnega sistema Komisije za mehanizem za okrevanje in odpornost ter okvirom, ki ga je Komisija vzpostavila za spremljanje smotrnosti mehanizma za okrevanje in odpornost. Še osem[32] revizij Evropskega računskega sodišča, ki se osredotočajo na mehanizem za okrevanje in odpornost, čaka na objavo ali naj bi bilo dokončanih do konca leta 2024, pet dodatnih revizij pa se začenja ali naj bi se začelo do konca leta 2024, kot je namenska revizija dopolnjenih načrtov za okrevanje in odpornost ter njihovih poglavij REPowerEU. Poleg tega se vprašanja, povezana z mehanizmom za okrevanje in odpornost, obravnavajo tudi v pregledih Evropskega računskega sodišča in posebnih tematskih poročilih o posameznih področjih politike ali drugih programih, kot je nedavna revizija okvira Unije za krepitev načela pravne države[33].

Sodišče je tako kot v prejšnjih letih revidiralo vsa plačila iz mehanizma za okrevanje in odpornost, izvedena v proračunskem letu 2023, tj. 23 plačil 17 državam članicam iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Sodišče je posebej preučilo tudi naknadne revizije, ki jih je izvedel GD ECFIN, ter mejnike revizije in kontrole, vključene v načrte za okrevanje in odpornost. To revizijsko delo dopolnjuje nacionalne revizije

[31] ARACHNE je orodje IT za podatkovno rudarjenje in obogatitev podatkov, ki ga je razvila Evropska komisija. Pomaga opredeliti projekte, ki črpajo sredstva iz več skladov EU in pri katerih obstaja morebitno tveganje dvojnega financiranja. Vanj so vključeni upravičenci, izvajalci, podizvajalci, partnerji in člani konzorcija, ki sodelujejo v več projektih, ne glede na njihovo vlogo v različnih projektih.

[32] Ta med drugim zajemajo razsežnosti zelenega prehoda in digitalne preobrazbe mehanizma za okrevanje in odpornost, črpanje sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, trg dela in ločeno reforme poslovnega okolja, vključene v načrte za okrevanje in odpornost, kontrolne sisteme držav članic ter preprečevanje dvojnega financiranja med mehanizmom za okrevanje in odpornost, kohezijsko politiko in Instrumentom za povezovanje Evrope. Druge revizije in pregledi smotrnosti se lahko nanašajo tudi na mehanizem za okrevanje in odpornost ali ukrepe, ki jih mehanizem podpira. Vsa posebna poročila Evropskega računskega sodišča so dopolnjena z uradnimi odgovori Komisije, ki so javni in na voljo na spletišču Evropskega računskega sodišča.

[33] Glej Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča 03/2024: Pravna država v EU – Izboljšan okvir za zaščito finančnih interesov EU, vendar tveganja še vedno obstajajo.

podatkov, vključenih v zahtevke za plačila, pred predložitvijo in po njej ter revizije Komisije. Evropsko računsko sodišče je v svojem letnem poročilu za proračunsko leto 2023 opredelilo ugotovitve s finančnim vplivom v zvezi s šestimi plačili nepovratne podpore državam članicam v letu 2023. Komisija po skrbni preučitvi ugotovitev Evropskega računskega sodišča meni, da so njene prvotne ocene „zadovoljivega izpolnjevanja“ pravilne. V svojih odgovorih ugotavlja, da sklepi Evropskega računskega sodišča temeljijo predvsem na razlikah v razlagi pravnih zahtev s strani Komisije in Evropskega računskega sodišča ali razlikah v kvalitativni presoji posameznih primerov ali širših pravnih pojmov mehanizma za okrevanje in odpornost. V zvezi s tem je Komisija kot prilogo k temu letnemu poročilu predložila dva obrazložitvena dokumenta. V Prilogi II je pojasnjena razlaga Komisije o upravičenosti ukrepov glede na „retroaktivni“ datum začetka, ki sta ga sozakonodajalca predvidela v členu 17(2) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost. V Prilogi III je pojasnjena uporaba klavzule o upravičenosti s strani Komisije v zvezi z nadomeščanjem „tekočih nacionalnih proračunskih odhodkov“.

Komisija hitro ukrepa na podlagi priporočil Evropskega računskega sodišča. Komisija je iz letnih ali posebnih poročil Evropskega računskega sodišča[34] doslej prejela 28 priporočil v zvezi z mehanizmom za okrevanje in odpornost. V celoti je zavrnila le tri, saj je ugotovila, da jih v skladu s pravno podlago in cilji uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost ni mogoče izvesti. Po njenem mnenju je bilo 24 od preostalih 25 prejetih priporočil v zvezi z mehanizmom izvedenih pravočasno, tako da je treba do konca leta 2024 izvesti le še eno. Komisija je na primer v skladu s priporočilom Evropskega računskega sodišča objavila metodologije za obravnavo razveljavitve mejnikov ali ciljev in metodologijo za delne ali popolne začasne ustavitve, izboljšala vodenje evidenc in dokumentacijo o svojih ocenah zahtevkov za plačilo, organizirala izmenjavo dobrih praks med državami članicami ter pregledala mejnike in cilje, ki so v reviziji, da bi zagotovila jasnost zahtev.

Komisija je na podlagi ugotovitev in priporočil iz različnih revizij[35] sprejela dinamičen pristop k izvajanju revizij in kontrol ter pregledala in dodatno okrepila svoj okvir za revizijo in kontrolo mehanizma za okrevanje in odpornost. Posodobljene Smernice o načrtih za okrevanje in odpornost[36], sprejete 19. julija 2024, zagotavljajo dodatne usmeritve za zagotovitev nadaljnje ustreznosti kontrol za opredelitev in preprečevanje tveganja dvojnega financiranja, hkrati pa spodbujajo sinergije pri uporabi sredstev EU. Zaradi večje preglednosti in jasnosti je v Prilogi IV k temu poročilu povzeto, kako Komisija razlaga pojem dvojnega financiranja, kot je določen v členu 9 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost, ki predvideva dodatnost financiranja, hkrati pa omogoča, da se podpora iz mehanizma za okrevanje in odpornost kombinira z drugimi programi EU. Komisija je v okviru

[34] Glej Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča 21/2022: Ocena nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, ki jo je izvedla Komisija; Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča 07/2023: Zasnova kontrolnega sistema Komisije za mehanizem za okrevanje in odpornost; Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča 26/2023: Okvir za spremljanje smotrnosti mehanizma za okrevanje in odpornost; Letno poročilo Evropskega računskega sodišča za proračunsko leto 2021 in Letno poročilo Evropskega računskega sodišča za proračunsko leto 2022.

[35] Izvajalci teh revizij so med drugim služba Komisije za notranjo revizijo, Evropsko računsko sodišče, Evropski svet in Evropski parlament.

[36] Glej Obvestilo Komisije – Smernice o načrtih za okrevanje in odpornost (C/2024/4618).

posodobljenih smernic objavila tudi okvir za zmanjšanje in izterjavo, ki zajema vse razloge za zmanjšanje in izterjavo v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost[37]. Poleg tega je še naprej izboljševala svoj okvir za kontrolo. V preteklem letu je revidirala kontrolne in revizijske strategije mehanizma za okrevanje in odpornost, da bi okrepila predhodne kontrole, bolje zajela morebitna tveganja, povezana z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost, ter upoštevala svoje okrepljene kontrole uspešnosti sistemov notranje kontrole držav članic, da bi zagotovila skladnost s pravili EU in nacionalnimi pravili, okrepila sodelovanje med generalnimi direktorati pri revizijskih zadevah ter pri svojem delu izrecno zajela morebitna tveganja za razveljavitev.

E. Obveščanje in dialogi v obdobju 2023–2024

Evropski parlament, Svet in države članice še naprej stalno sodelujejo pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost

Komisija od začetka izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost tesno sodeluje z Evropskim parlamentom in Svetom. Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu pod enakimi pogoji še naprej brez odlašanja posreduje vse spremenjene načrte za okrevanje in odpornost, ki jih predložijo države članice, ter vse predhodne ocene zahtevkov za plačilo. To zagotavlja pregleden pretok informacij z visoko stopnjo sodelovanja med institucijami v celotni fazi izvajanja. Kar zadeva Evropski parlament, Komisija redno izmenjuje mnenja o horizontalnih temah v zvezi z mehanizmom za okrevanje in odpornost.

Komisija je bila od oblikovanja mehanizma za okrevanje in odpornost povabljena k šestnajstim dialogom na visoki ravni o okrevanju in odpornosti[38] z Evropskim parlamentom ter je v njih sodelovala. Poleg tega redno sodeluje s poslanci Evropskega parlamenta v stalni delovni skupini skupnih odborov ECON in BUDG ter se je skupaj udeležila 35 sej. Redno je vabljena tudi k izmenjavi mnenj z različnimi drugimi odbori o zadevah, povezanih z mehanizmom za okrevanje in odpornost, vključno z odbori REGI, CONT in ENVI. Komisija na posebnem spletnem mestu[39] še naprej objavlja vse predstavitve, opravljene v okviru stalne delovne skupine, in se veseli sodelovanja z novoizvoljenim Evropskim parlamentom.

Komisija je ohranila tudi neformalno strokovno skupino za izmenjavo mnenj z državami članicami o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost ter pogosto organizira izmenjave mnenj in dobrih praks. Ta skupina je pomemben forum za razpravo med strokovnjaki in strokovnjakinjami iz držav članic in Komisijo o medsektorskih

[37] V pravnem okviru mehanizma za okrevanje in odpornost so določeni trije različni razlogi, na podlagi katerih lahko Komisija izvede zmanjšanja in izterjave: (1) primeri goljufije, korupcije in nasprotja interesov, ki škodijo finančnim interesom Unije; (2) primeri hude kršitve obveznosti iz sporazuma o financiranju ali posojilne pogodbe; (3) primeri, ko se ugotovi, da so informacije in utemeljitev, na katerih temelji zahtevek za plačilo, nepravilne.

[38] Šestnajsti dialog o okrevanju in odpornosti je potekal 16. septembra 2024, tj. po presečnem datumu tega letnega poročila.

[39] Informacije, ki jih je Evropski parlament ali Svet prejel o načrtih za okrevanje in odpornost.

vidikih mehanizma za okrevanje in odpornost. Komisija vse ustrezne dokumente, kot so dnevni redi, zapisniki in drugo, objavi na posebnem spletišču[40]. Komisija je doslej organizirala 28 sej neformalne strokovne skupine za mehanizem za okrevanje in odpornost, vključno z dvema delavnicama za povezovanje v živo, ki sta potekali v Bruslju, na katerih so se države članice sestale, da bi izmenjale izkušnje in razpravljale o skupnih izzivih. Prva delavnica, kjer so se obravnavali upravljanje in upravne zmogljivosti, je potekala 28. novembra 2023. Druga delavnica je potekala 4. julija 2024 in je bila posebej osredotočena na to, kako države članice uporabljajo načelo, da se ne škoduje bistveno.

Prepoznavnost EU pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost bi se lahko dodatno povečala

Tako kot pri drugih skladih Unije morajo države članice zagotoviti, da prejemniki sredstev Unije iz mehanizma za okrevanje in odpornost navedejo izvor in zagotovijo prepoznavnost financiranja. Kljub tem obveznostim glede obveščanja in prepoznavnosti rezultati raziskave Eurobarometer iz leta 2022[41] kažejo, da državljani EU sicer dobro poznajo obstoj načrtov za okrevanje in odpornost za svoje države (z razlikami med državami članicami), vendar niso dovolj seznanjeni z dejstvom, da načrte za okrevanje in odpornost (v celoti ali delno) financira EU. To kaže, da morajo države članice okrepiti svoja prizadevanja. Hkrati več kot polovica Evropejcev (55 %, + 2 odstotni točki od jeseni 2023) meni, da instrument NextGenerationEU lahko zagotovi učinkovit odziv na sedanje gospodarske izzive[42].

V zvezi s tem je Evropska komisija leta 2024 v Bruslju organizirala dva dogodka, ki sta bila namenjena razmisleku o dosedanjih dosežkih mehanizma za okrevanje in odpornost ter spodbujanju obveščanja v zvezi z njimi. Evropska komisija in belgijsko predsedstvo Sveta Evropske unije sta 9. aprila 2024 organizirala dogodek ob objavi vmesne ocene mehanizma za okrevanje in odpornost. To je bila tudi priložnost za razmislek o preostalih izzivih in o tem, kako zagotoviti, da bo mehanizem za okrevanje in odpornost v preostalih treh letih dosegel svoje cilje. V okviru evropskega tedna mladih, ki se organizira vsaki dve leti za spodbujanje udejstvovanja mladih, je 12. aprila 2024 potekala seja o pozitivnem vplivu mehanizma za okrevanje in odpornost na mlade. Seja je bila osredotočena na izkušnje osmih mladih udeležencev iz različnih delov EU, ki so imeli različne koristi od ukrepov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost.

[40] Register strokovnih skupin Komisije in drugih podobnih skupin, neformalna strokovna skupina za izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost (E03772).

[41] Raziskava Flash Eurobarometer 515: Načrt EU za okrevanje „NextGenerationEU“.

[42] Standardna raziskava Eurobarometer 101 – pomlad 2024 – maj 2024 – raziskava Eurobarometer (europa.eu).

Skladnost z zahtevami glede obveščanja je tudi sistematično del naknadnih revizij mejnikov in ciljev, ki jih izvaja Komisija. V zvezi s tem Komisija še naprej zagotavlja podporo državam članicam pri izvajanju komunikacijskih strategij, vključenih v načrte za okrevanje in odpornost. V večdržavnem projektu za krepitev zmogljivosti za učinkovito obveščanje o koristih načrtov za okrevanje in odpornost, ki ga podpira instrument za tehnično podporo[43], trenutno sodeluje osem držav članic.

[43] Instrument za tehnično podporo je program EU, ki državam članicam EU zagotavlja prilagojeno tehnično strokovno znanje za oblikovanje in izvajanje reform. Več informacij je na voljo na spletni strani: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi_en.

Interaktivni zemljevid vsebuje vizualni pregled projektov, podprtih z mehanizmom za okrevanje in odpornost

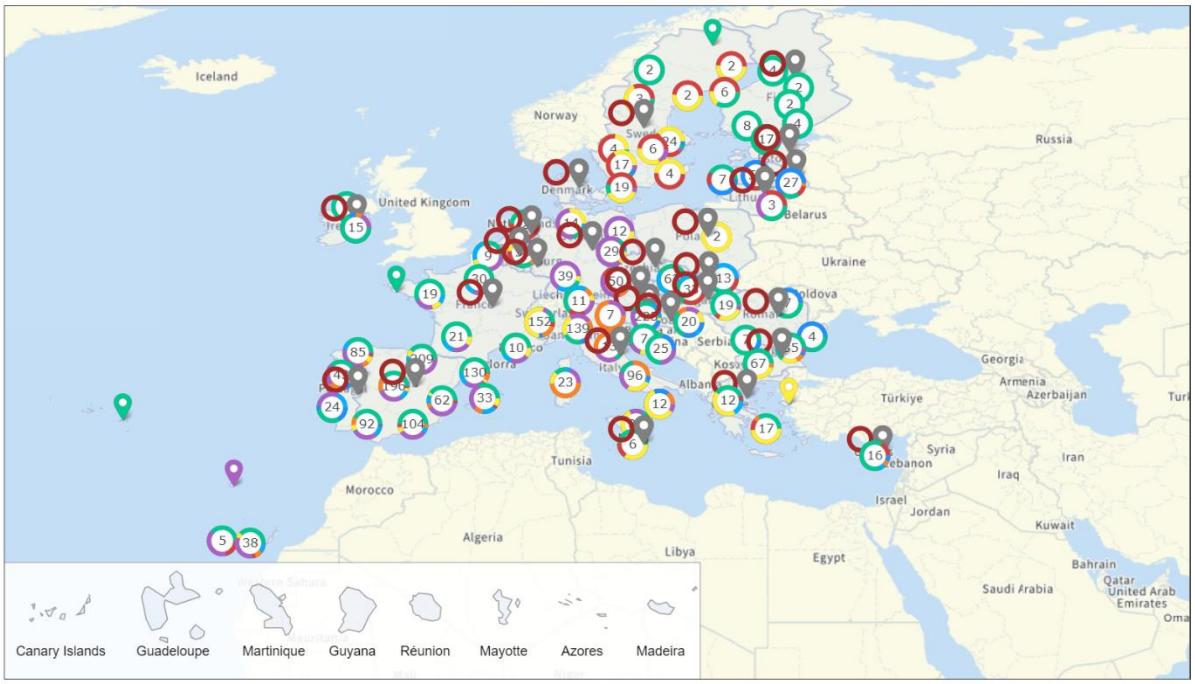
Da bi dodatno povečala prepoznavnost in preglednost mehanizma za okrevanje in odpornost, **Komisija redno posodablja interaktivni zemljevid projektov, podprtih z mehanizmom za okrevanje in odpornost, v vsaki državi članici**[44].

Zemljevid, ki je začel delovati marca 2023, vsebuje pregled izbranih reform in naložb, prikazuje njihovo geografsko lokacijo in informacije o njihovem trenutnem stanju. Vključuje tudi povezave do spletnih virov, ki zagotavljajo podrobnejše informacije, kot so nacionalna spletišča mehanizma za okrevanje in odpornost ter spletišča posebnih projektov, ki se financirajo iz mehanizma za okrevanje in odpornost, če so na voljo.

Do zdaj je bilo **na zemljevid dodanih več kot 1 800 projektov iz vseh držav članic.**

[44] Glej https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_sl#map.

Slika 8: Zemljevid projektov, podprtih z mehanizmom za okrevanje in odpornost

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Države članice še naprej organizirajo letne dogodke v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost

Na letnih dogodkih se med drugim zberejo predstavniki nacionalnih organov in Komisije, deležniki (vključno s socialnimi partnerji in predstavniki civilne družbe) in prejemniki podpore iz mehanizma za okrevanje in odpornost, da bi razpravljali o napredku pri izvajanju različnih projektov, ki so jih države članice predlagale v svojih nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost.

Do avgusta 2024 je bilo v 24 državah članicah organiziranih 33 letnih dogodkov. V obdobju poročanja (od 1. septembra 2023 do 31. avgusta 2024) je bilo organiziranih 14 letnih dogodkov. K uspehu teh dogodkov prispeva dobro uveljavljeno sodelovanje med predstavniki za evropski semester iz predstavništev Komisije in nacionalnimi upravami. Ti dogodki ponujajo odlične priložnosti za razširitev občinstva, ki presega običajne deležnike v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, ter zagotavljajo veliko širši doseg.

Primer letnega dogodka v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost

Na letnem dogodku o španskem načrtu za okrevanje in odpornost, ki je potekal 14. marca 2024, so se zbrali ključni deležniki, vključno s predstavniki Evropske komisije, španske vlade ter regionalnih in lokalnih organov in različnimi partnerji, kot so upravičenci projektov, akademske ustanove, socialne organizacije in nevladne organizacije. V okviru tega dogodka so potekale tri tematske okrogle mize, na katerih so se preučila prizadevanja Španije za pospešitev zelenega prehoda, povečanje konkurenčnosti in reševanje izzivov pri izvajanju dopolnjenega načrta za okrevanje in odpornost.

Komisija izvaja dodatne ustrezne dejavnosti obveščanja

Obveščanje o koristih nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost je tudi osrednja komunikacijska naloga vseh predstavništev Evropske komisije v državah članicah. Poleg letnih dogodkov se v tesnem sodelovanju z uradniki in uradnicami za evropski semester in drugimi skupinami v predstavništvih izvajajo številne druge dejavnosti ozaveščanja. Štiri pilotne lokalne kampanje so potekale v Avstriji, na Hrvaškem, Češkem in v Sloveniji, sledile pa bodo tudi druge države članice.

Komisija od uvedbe mehanizma za okrevanje in odpornost tudi medije obsežno obvešča o njegovem izvajanju. Komisija je ob podpori svojih predstavništev v rednih stikih z nacionalnimi korespondenti in korespondentkami ter specializiranimi novinarji in novinarkami, da bi splošni javnosti zagotovila dobro pokritost in široko razumevanje glavnih vprašanj v zvezi z mehanizmom za okrevanje in odpornost ter njegovim izvajanjem na terenu, pri čemer je izdala več kot 200 sporočil za javnost in gradiva za medije ter organizirala številne tiskovne konference in tehnične informativne sestanke v Bruslju in državah članicah.

F. Ključne ugotovitve vmesne ocene mehanizma za okrevanje in odpornost

Vmesna ocena je pokazala, da mehanizem za okrevanje in odpornost podpira okrevanje in uvaja inovacije pri porabi EU

Vmesna ocena mehanizma za okrevanje in odpornost je bila objavljena 21. februarja 2024 v skladu s členom 32 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost, v njej pa je na podlagi dokazov, ki so bili takrat na voljo, ocenjeno, kako mehanizem izpolnjuje svoje cilje. V oceni je potrjeno, da je za oceno celotnega gospodarskega učinka instrumenta še prezgodaj. V njej je predstavljeno, kaj deluje dobro in kaj bi bilo mogoče izboljšati, in opredeljene so ključne pridobljene izkušnje, ki lahko pomagajo pri razmisleku o morebitnih prihodnjih instrumentih financiranja, ki temeljijo na smotrnosti. Celovitejša ocena učinka mehanizma bo vključena v naknadno oceno mehanizma za okrevanje in odpornost, ki bo objavljena leta 2028.

Vmesna ocena zajema zahteve glede ocenjevanja iz člena 32(2) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost ter pet meril za ocenjevanje iz smernic Evropske komisije za boljše pravno urejanje in Medinstitucionalnega sporazuma o boljši pripravi zakonodaje[45]. Področje uporabe vključuje oblikovanje načrtov za okrevanje in odpornost ter izvajanje mehanizma v vseh državah članicah do 1. februarja 2024. V oceno je bilo vključeno neodvisno zunanje poročilo konzorcija raziskovalcev[46], ki je zagotovil objektivno oceno napredka. To je bilo dopolnjeno s podatki Evropske komisije, ki so na voljo v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti[47], z uradnimi poročili držav članic in drugih institucij EU ter povratnimi informacijami različnih deležnikov, vključno z regionalnimi in lokalnimi organi.

Vmesna ocena kaže, da je mehanizem za okrevanje in odpornost postavil temelje za gospodarsko okrevanje EU po pandemiji. Napoved o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost je prispevala k zmanjšanju razlik v donosu državnih obveznic, poleg tega pa so se javne naložbe po krizi zaradi COVID-19 ohranile in se s 3,0 % v letu 2019 povečale na 3,5 % v letu 2023. Približno polovica pričakovanega povečanja javnih naložb med letoma 2019 in 2025 je povezana z naložbami, ki se financirajo iz proračuna EU, zlasti iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Modeliranje Komisije kaže, da bi se lahko z instrumentom NextGenerationEU realni BDP EU leta 2026 povečal za do 1,4 % v primerjavi

[45] *Smernice Evropske komisije za boljše pravno urejanje* (2021), na voljo na spletnem naslovu: https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/swd2021_305_en.pdf.

[46] Konzorcij so sestavljali Center za evropske politične študije (CEPS), družba ECORYS, nacionalni inštitut za ekonomske in socialne raziskave (NIESR), center za industrijske študije (CSIL) in družba Wavestone.

[47] https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=sl.

s scenarijem brez instrumenta[48]. Simulacije modela kažejo tudi znatno kratkoročno povišanje zaposlenosti v EU (za do 0,8 %).

Vmesna ocena kaže, da ima mehanizem za okrevanje in odpornost ključno vlogo pri podpiranju strukturnih reform in skupnih prednostnih nalog politike EU. Strukturne reforme in naložbe, ki jih podpira mehanizem za okrevanje in odpornost, so spodbudile napredek pri skupnih prednostnih nalogah politike, zlasti v zvezi z zelenim in digitalnim prehodom ter socialno-ekonomsko konvergenco. Čeprav je za oceno celotnega učinka mehanizma še prezgodaj, ocena vključuje zgovorne primere reform in naložb, ki jih podpira mehanizem za okrevanje in odpornost. Primeri vključujejo izboljšanje delovanja javnih uprav ter uspešnosti sodnih sistemov, energijske učinkovitosti, digitalnih javnih storitev, trajnostnega prometa, izobraževanja in usposabljanja, raziskav in inovacij, socialne zaščite in dostopa do trga dela.

V vmesni oceni mehanizma za okrevanje in odpornost je bila poudarjena dodana vrednost pristopa, ki temelji na smotrnosti, in zagotavljanja finančne podpore za spodbujanje strukturnih reform. V oceni je navedeno, da je pristop mehanizma za okrevanje in odpornost, ki temelji na smotrnosti, ključen za povečanje njegove učinkovitosti: izplačila se po doseganju konkretnih učinkov (tj. mejnikov in ciljev) izvajajo hitro. Združevanje reform in naložb v en instrument financiranja ustvarja sinergije med njimi, vključitev celovite agende reform in naložb v en sam načrt za okrevanje in odpornost pa podpira notranjo usklajenost načrtov. Eden od najpomembnejših uspehov mehanizma za okrevanje in odpornost je njegova dokazana sposobnost, da spodbuja izvajanje strukturnih reform, vključno z reformami, priporočenimi v okviru evropskega semestra. V dveh letih pred mehanizmom za okrevanje in odpornost se je delež priporočil za posamezne države za obdobje 2016–2017, pri katerih je bil dosežen vsaj „določen napredek“, povečal le za šest odstotnih točk, in sicer s 53 % leta 2018 na 59 % leta 2020. Za primerjavo, delež priporočil za posamezne države za obdobje 2019–2020, pri katerih je bil dosežen vsaj „določen napredek“, se je povečal za 17 odstotnih točk, in sicer z 52 % leta 2021 pred izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost na skoraj 69 % leta 2023.

Ocena vključuje koristne premisleke za prihodnje instrumente, ki temeljijo na smotrnosti

Uprave držav članic so imele zaradi mehanizma za okrevanje in odpornost vstopne stroške, pa tudi možnost nadaljnje poenostavitve. Kar zadeva zasnovo instrumenta, države članice v vmesni oceni navajajo kombinirane obveznosti, povezane z (i) dokazi o izpolnjevanju mejnikov in ciljev, (ii) visokimi zahtevami glede poročanja, na primer skupnimi kazalniki in polletnimi podatki, ter (iii) okvirom za revizijo in kontrolo. Okvir za revizijo in kontrolo iz uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost se zdi zapleten, zlasti glede na zaznano prekrivanje med kontrolami in revizijami, ki jih izvajajo nacionalni organi, Komisija

[48] Rezultati simulacij so odvisni od predpostavk glede produktivnosti in dodatnosti financiranih naložbenih projektov, vendar ne upoštevajo učinka reform, ki bi lahko dolgoročno dodatno povečale evropsko rast.

in Evropsko računsko sodišče. Države članice menijo, da bi bilo mogoče poenostaviti kontrolne in revizijske postopke, izboljšati usklajevanje med vključenimi akterji in se izogniti večkratnim pregledom. Nekateri nacionalni organi so opozorili tudi na neprožnost pri oceni mejnikov in ciljev, ki jo je izvedla Komisija, ter na toge postopke za dopolnitev načrtov za okrevanje in odpornost, ki zahtevajo veliko sredstev.

Upravne zmogljivosti držav članic so ključne za uspešno izvajanje njihovih načrtov za okrevanje in odpornost. Številne države članice niso dovolj okrepile upravne zmogljivosti, med drugim tudi na lokalni in regionalni ravni, kot je na primer poudaril Odbor regij. Posledično se je zmanjšala njihova zmožnost, da izvedejo svoje načrte. Poleg tega je politično soglasje o izvajanju ključnih reform, na primer v zvezi s priporočili za posamezne države ali mejniki revizije in kontrole, bistvenega pomena. Glavne zamude pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost se pojavljajo, kadar je upravna zmogljivost držav članic omejena in/ali kadar države članice (še) ne morejo izpolniti ključnih mejnikov reform.

Vključevanje regionalnih in lokalnih organov, socialnih partnerjev, organizacij civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov je ključni dejavnik pri načrtovanju in izvajanju ukrepov načrta za okrevanje in odpornost. Čeprav morajo države članice v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost pri pripravi načrtov za okrevanje in odpornost vključiti informacije o opravljenih posvetovanjih, sta raven in oblika vključevanja teh deležnikov odvisni od nacionalnih pravnih okvirov in se lahko med državami članicami znatno razlikujeta. Poleg nacionalnih organov, ki imajo glavno vlogo pri usklajevanju in nadzoru, imajo ključno vlogo tudi lokalni in regionalni organi ter socialni partnerji, organizacije civilne družbe in drugi deležniki. Lokalni in regionalni organi, socialni partnerji in civilna družba so v vmesni oceni opozorili, da jih države članice premalo vključujejo v pripravo in izvajanje načrtov za okrevanje in odpornost. Čeprav je to mogoče delno pojasniti s potrebo po hitri pripravi načrtov za okrevanje in odpornost v kriznih razmerah, je ključno, da v prihodnje njihovo tesno sodelovanje podpira prevzemanje odgovornosti in izvajanje na terenu.

Svet je v odziv na ugotovitve iz vmesne ocene mehanizma za okrevanje in odpornost sprejel sklep, Komisija pa je posodobila svoje smernice. 12. aprila 2024 je ECOFIN sprejel sklepe Sveta o vmesni oceni Mehanizma za okrevanje in odpornost[49], v katerih je poudarjeno, da je upravno breme, povezano z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost, večje od pričakovanega, in sicer tako za Komisijo kot države članice. Svet je Komisijo in države članice pozval, naj opredelijo načine za racionalizacijo in izboljšanje izvajanja načrtov za okrevanje in odpornost ter hkrati zagotovijo, da bodo interesi EU zaščiteni. V tem duhu je Komisija preučila načine za poenostavitev izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost v okviru veljavne zakonodaje. Komisija je 19. julija 2024 sprejela posodobljene smernice o načrtih za okrevanje in odpornost[50], s katerimi se uvaja več

[49] Na voljo na spletnem naslovu: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8868-2024-INIT/sl/pdf.

[50] Na voljo na spletnem naslovu: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202404618.

poenostavitev v zvezi z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost. Posodobljene smernice zlasti:

- zagotavljajo večjo jasnost glede možnosti spremembe načrta za okrevanje in odpornost v skladu s členom 21 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost, če država članica opredeli boljšo alternativo za izvajanje ukrepa, s katero se zmanjša upravno breme, povezano z izvajanjem navedenega ukrepa, ne da bi se zmanjšale ambicije načrta;
- vsebujejo jasnejšo opredelitev obsega drugih sprememb načrta za okrevanje in odpornost, ki jih je mogoče izvesti v skladu s členom 21 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost;
- pojasnjujejo okoliščine, v katerih operativnih ureditev po spremembi načrta za okrevanje in odpornost ni treba dopolniti, da bi se zmanjšalo upravno breme, povezano s takimi dopolnitvami, ter
- zagotavljajo večjo jasnost glede pogojev, pod katerimi je mogoče sorazmerno kombinirati podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU ter obenem preprečiti dvojno financiranje.

Hkrati je Komisija poenostavila tudi zahteve držav članic glede poročanja, kolikor je to mogoče v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost, in sicer z zmanjšanjem količine informacij, ki se zahtevajo v okviru polletnega poročanja o izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost, ter omogočanjem državam članicam, da črtajo Prilogo II[51] iz operativnih ureditev.

[51] V Prilogi II so navedeni koraki spremljanja: to so dodatni nezavezujoči koraki, pri katerih morajo nacionalne uprave zagotoviti dodatne informacije o izvajanju ustreznih ukrepov. Ker ti koraki spremljanja v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost niso zavezujoči in obvezni, vključitev Priloge II v operativni sporazum ni obvezna.

2. Napredek pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost

A. Skupni kazalniki

Mehanizem za okrevanje in odpornost je dosegel pomembne dejanske rezultate na terenu

Skupni kazalniki kažejo napredek pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost za doseganje splošnih in specifičnih ciljev ter splošno uspešnost mehanizma za okrevanje in odpornost[52]. Države članice podatke sporočajo dvakrat letno, ti podatki pa zajemajo 14 kazalnikov[53]. Čeprav skupni kazalniki odražajo konkretne učinke smotrnosti, ki izhajajo iz ukrepov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, niso edino orodje za spremljanje napredka pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost. O skupnih kazalnikih se poroča poleg napredka pri več kot 6 000 mejnikih in ciljih, ki so navedeni v polletnih poročilih držav članic.

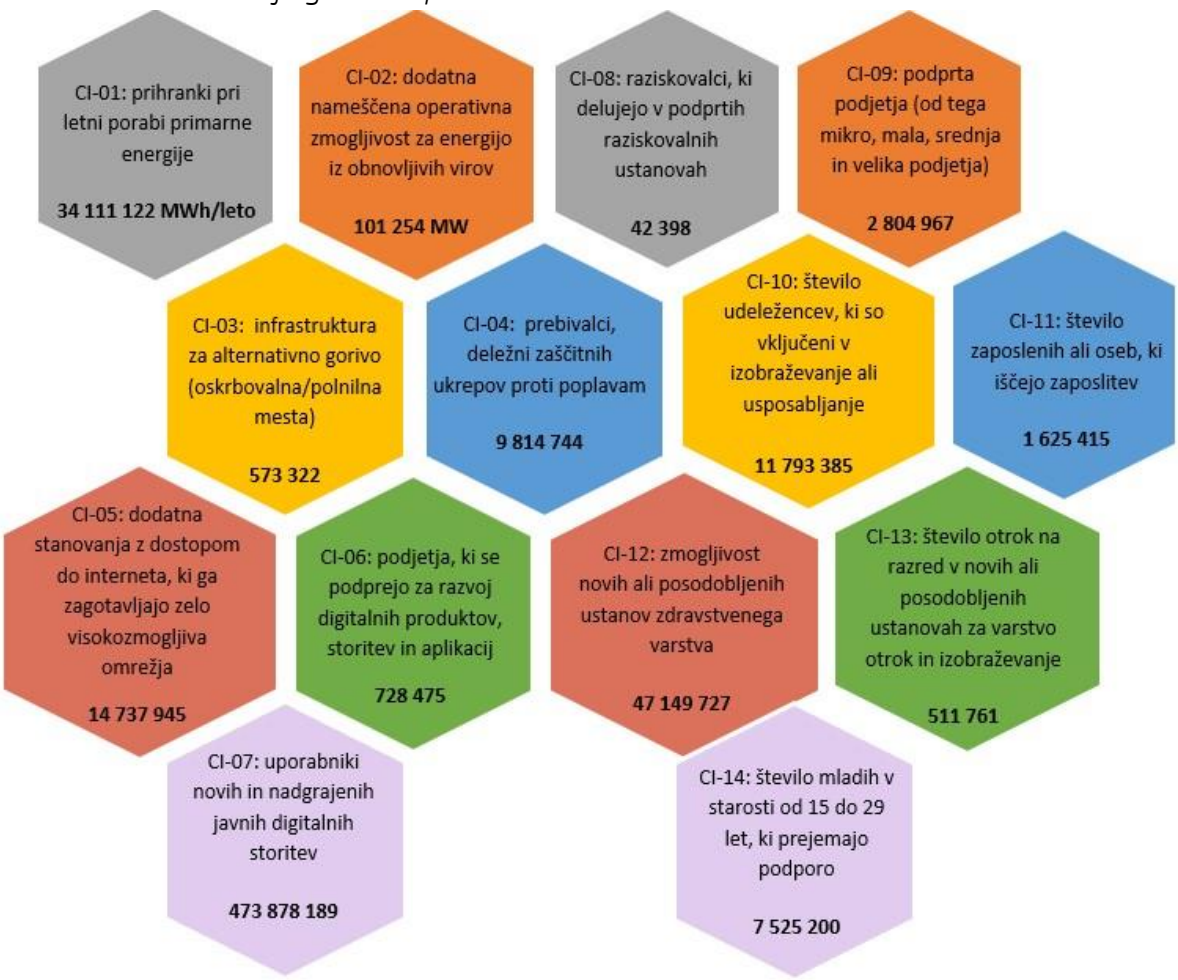
Mehanizem za okrevanje in odpornost prispeva k znatnim učinkom in rezultatom pri 14 različnih kazalnikih. Doslej so bili pregledani podatki iz petih krogov poročanja, ki so bili tudi objavljeni v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti[54], zajemajo pa napredek, dosežen v obdobju od februarja 2020 do decembra 2023. Slika 9 prikazuje trenutno stanje pri doseganju skupnih kazalnikov ter odraža pomembne dosežke pri doseganju ciljev mehanizma in ključnih prednostnih nalog EU.

[52] Kot je podrobno analizirano v vmesni oceni, za skupne kazalnike veljajo metodološki pridržki. Čeprav je njihov namen poročanje o splošni smotrnosti in napredku mehanizma za okrevanje in odpornost pri doseganju njegovih ciljev, ne zajemajo celovito vseh naložb, vključenih v načrte za okrevanje in odpornost, in prispevka reform, saj ga je težko izmeriti s kvantitativnimi kazalniki. Zaradi metodologije zbiranja osnovnih podatkov o skupnih kazalnikih včasih ni mogoče ločiti njihovega posebnega izvora in prispevka k ciljem mehanizma za okrevanje in odpornost, zlasti ker ni elementa primerjave (hipotetični scenarij brez mehanizma za okrevanje in odpornost). Poleg tega skupni kazalniki ne vključujejo končnih ciljnih vrednosti, kar omejuje njihovo uporabo v okviru vrednotenja in določanja uspešnosti mehanizma za okrevanje in odpornost. To potrjujejo tudi povratne informacije, ki so jih poslale države članice.

[53] Uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost od držav članic zahteva, da poročajo Komisiji o skupnih kazalnikih, in pooblašča Komisijo, da določi skupne kazalnike, ki se uporabljajo za to poročanje. V Delegirani uredbi Komisije (EU) 2021/2106 je opredeljenih 14 zadevnih kazalnikov. Obstajata dve vrsti kazalnikov. S kazalniki učinka se merijo specifični rezultati dejavnosti ali projekta, ki ga podpira mehanizem za okrevanje in odpornost (npr. dodatna operativna zmogljivost, nameščena za energijo iz obnovljivih virov). Kazalniki rezultatov zajemajo spremembo razmer in njene učinke na upravičence (npr. osebe, ki imajo koristi od novih javnih digitalnih storitev ali usposabljanj). Od 14 skupnih kazalnikov so štirje razčlenjeni po spolu. Države članice o teh skupnih kazalnikih poročajo dvakrat letno, in sicer do 28. februarja (za obdobje poročanja od julija do decembra prejšnjega leta) in do 31. avgusta (za obdobje poročanja od januarja do junija istega leta). Komisija objavi podatke o skupnih kazalnikih v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti, ko opravi preglede podatkov, da bi zagotovila njihovo verodostojnost in primerljivost. Kadar so podatki objavljeni na ravni posameznih držav članic, so v skladu z zahtevami delegirane uredbe Komisije predstavljeni v relativnem smislu. Vendar Komisija nima pravne podlage za pregledovanje ali preverjanje kakovosti podatkov, ki jih predložijo države članice, niti za spreminjanje ali zavrnitev posameznih navedb držav članic. Pregledi Komisije so omejeni na splošno verodostojnost in primerljivost podatkov.

[54] https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=sl.

Slika 9: Trenutno stanje glede skupnih kazalnikov

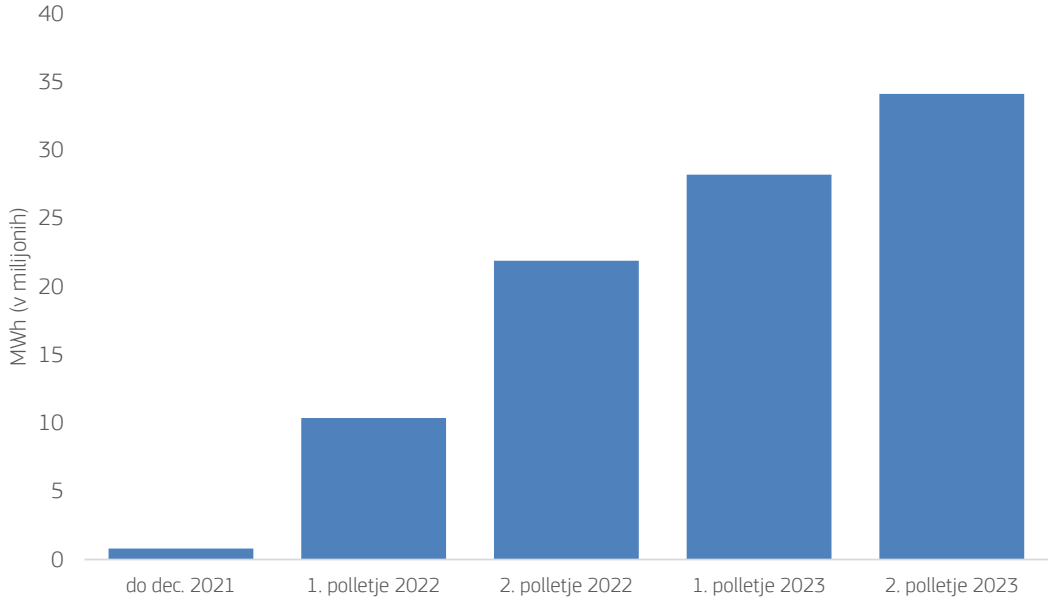

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Zaradi podpore iz mehanizma za okrevanje in odpornost se je do konca leta 2023 **prihranilo približno 34 milijonov megavatnih ur (MWh) pri letni porabi energije** (slika 10). Zmanjšanje porabe energije in povečanje energijske učinkovitosti sta med najpomembnejšimi prednostnimi nalogami EU in pogoj za prehod na čisto energijo. Skupni kazalnik 1 zajema zmanjšanje letne porabe primarne energije, doseženo s podporo mehanizma za okrevanje in odpornost. Doslej doseženi prihranki energije presegajo celotno letno porabo električne energije na Danskem[55]. Primeri so zmanjšanje porabe energije v stavbah, šolah, bolnišnicah in podjetjih.

[55] Podatki Eurostata o oskrbi, pretvorbi in porabi električne energije v letu 2023, glej https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_cb_e/default/table?lang=en.

Slika 10: Gibanje prihrankov pri letni porabi primarne energije v MWh

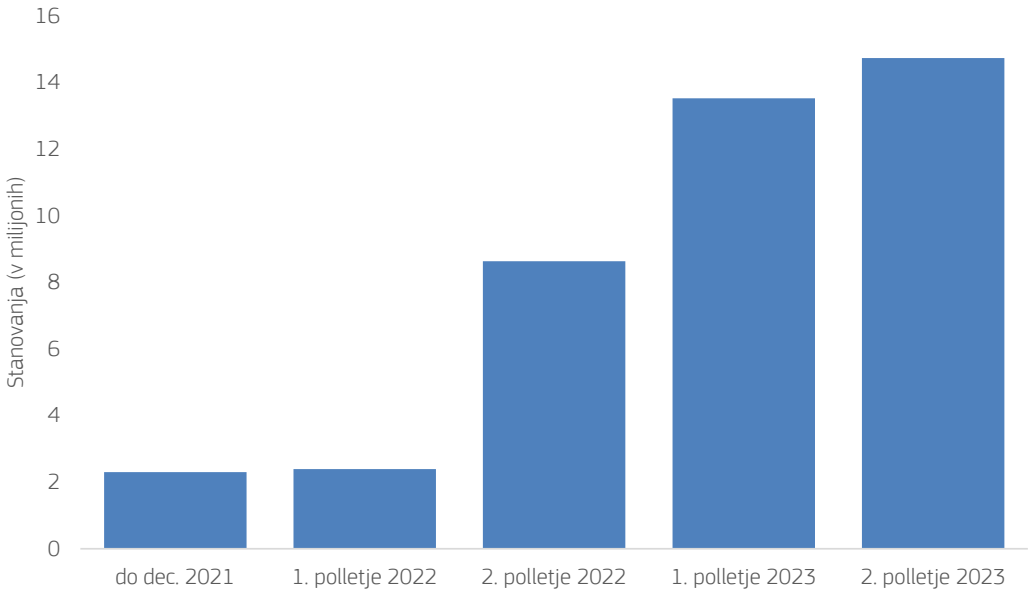

Opomba: ta graf prikazuje skupni kazalnik 2. To je kazalnik stanja, ki je kumulativen in se sčasoma povečuje. Zato države članice poročajo o povečanju vrednosti.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Do decembra 2023 so **podporni ukrepi mehanizma za okrevanje in odpornost prispevali k temu, da je skoraj 15 milijonov stanovanj dobilo dostop do zelo visokozmogljivih internetnih omrežij** (slika 11). Skupni kazalnik 5 pomeni število stanovanj, ki so z ukrepi v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost pridobili dostop do zelo visokozmogljivih internetnih omrežij, vključno z omrežji 5G in gigabitno hitrostjo. Pri tem se upoštevajo stanovanja, ki prej niso imela dostopa ali so imela počasnejši dostop. Dostop do visokohitrostnega omrežja digitalne infrastrukture je predpogoj za vključujočo digitalno preobrazbo in se v načrtih za okrevanje in odpornost upošteva kot prednostna naloga.

Slika 11: Gibanje števila dodatnih stanovanj z dostopom do interneta, ki ga zagotavljajo zelo visokozmogljiva omrežja

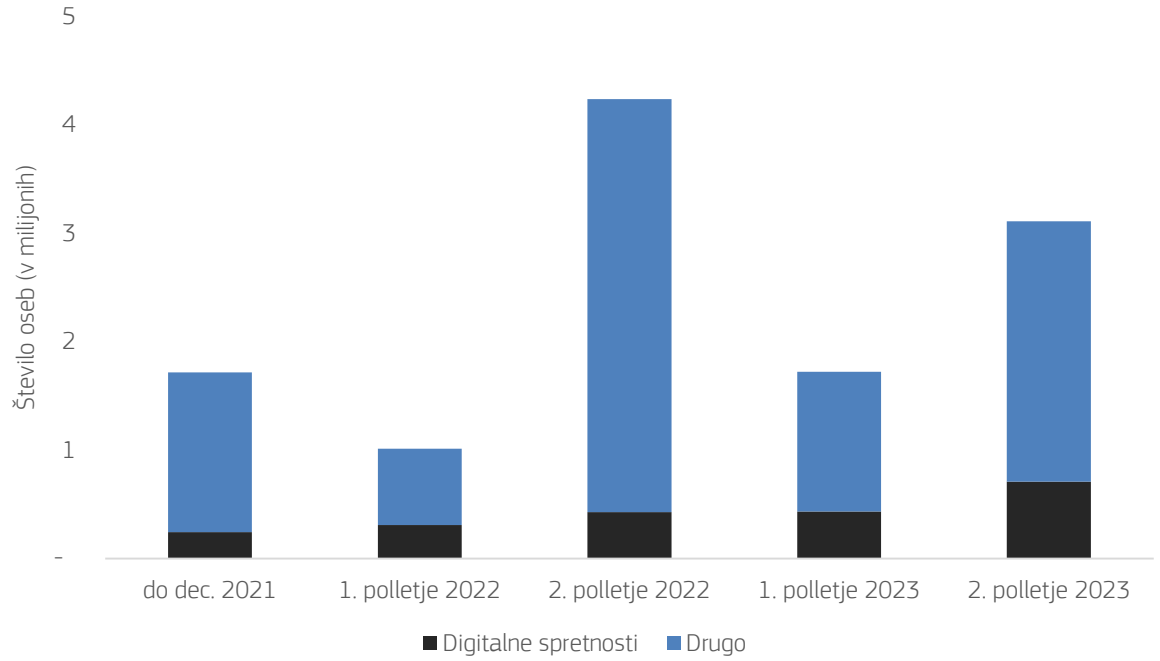

Opomba: ta graf prikazuje skupni kazalnik 5. To je kazalnik stanja, ki je kumulativen in se sčasoma povečuje. Zato države članice poročajo o povečanju vrednosti.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Samo v drugi polovici leta 2023 so se s podporo mehanizma za okrevanje in odpornost usposabljali več kot 3 milijoni ljudi (slika 12). V okviru mehanizma za okrevanje in odpornost je bilo od njegove vzpostavitve skupno podprto izobraževanje ali usposabljanje več kot 11,8 milijona ljudi. Kriza zaradi COVID-19 je močno prizadela tudi sisteme izobraževanja in usposabljanja v EU, skupni kazalnik 10 pa odraža prispevek mehanizma za okrevanje in odpornost k izobraževanju in usposabljanju ter razvoju spretnosti. Reforme in naložbe v izobraževanje in usposabljanje so ključne za pripravo državljanov in državljank na digitalni in zeleni prehod ter za zagotovitev, da lahko razvijejo spretnosti, ki jih potrebujejo. Posebna pozornost je namenjena usposabljanju za izboljšanje digitalnih spretnosti glede na njihov vse večji pomen na trgu dela in v družbi.

Slika 12: Gibanje števila udeležencev, vključenih v izobraževanje ali usposabljanje

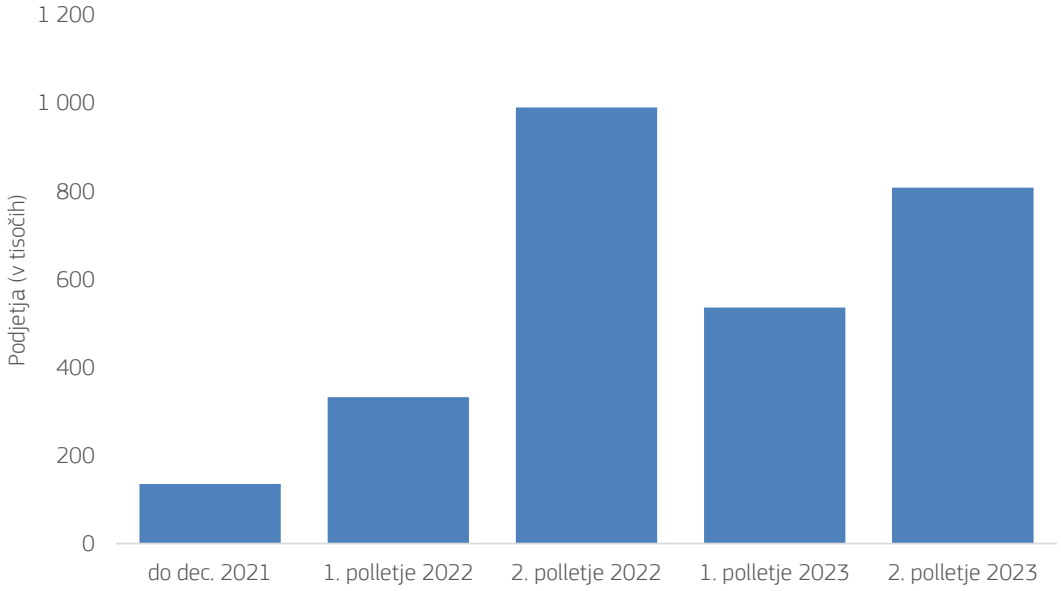

Opomba: ta graf prikazuje skupni kazalnik 10. Ta skupni kazalnik je kazalnik tokov, ki se nanaša samo na uspešnost v danem šestmesečnem obdobju poročanja in lahko zato niha med obdobji poročanja.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Mehanizem za okrevanje in odpornost je v drugi polovici leta 2023 pomagal 800 000 podjetjem z denarno podporo ali podporo v naravi (slika 13). Od svoje ustanovitve je podprl skupno več kot 2,8 milijona podjetij. Kriza zaradi COVID-19 je močno vplivala na celotno gospodarstvo EU, še zlasti pa je prizadela mala in srednja podjetja (MSP). Kar zadeva podporo, namenjeno spodbujanju gospodarstev EU in za pomoč podjetjem, skupni kazalnik 9 prikazuje število podjetij, ki so prejela podporo z ukrepi iz mehanizma za okrevanje in odpornost.

Slika 13: Gibanje števila podprtih podjetij (vključno z mikro, malimi, srednjimi in velikimi)

Opomba: ta graf prikazuje skupni kazalnik 9. Ta skupni kazalnik je kazalnik tokov, ki se nanaša samo na uspešnost v danem šestmesečnem obdobju poročanja in lahko zato niha med obdobji poročanja.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

V skladu z načeli vključevanja vidika spola in enakih možnosti za vse, navedenimi v Uredbi, so pri štirih skupnih kazalnikih podatki razčlenjeni po spolu. Po podatkih, ki so jih sporočile države članice, je v programih izobraževanja in usposabljanja, ki prejemajo sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost, udeleženih približno 55 % žensk (skupni kazalnik 10). Skupni kazalnik 8 kaže, da v podprtih raziskovalnih ustanovah dela približno 40 % raziskovalk. Skupni kazalnik 11 o številu zaposlenih oseb ali oseb, ki so vključene v dejavnosti iskanja zaposlitve, kaže, da je več kot 60 % oseb, ki prejemajo podporo, žensk, medtem ko skupni kazalnik 14 kaže, da je število mladih, ki prejemajo podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost, po spolu sorazmerno uravnoteženo[56].

B. Podatki iz polletnega poročanja

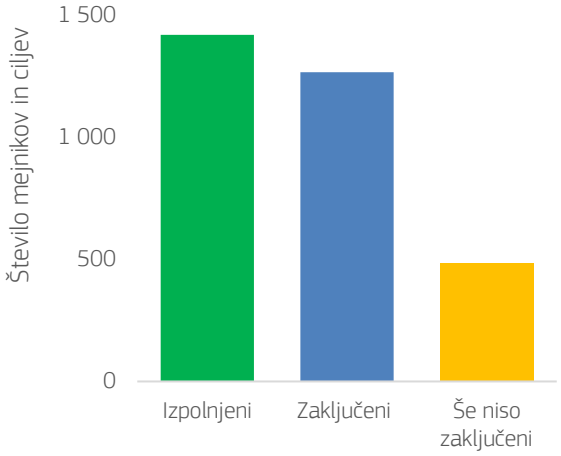
Za večino mejnikov in ciljev se poroča, da so izvedeni v skladu s časovnimi okviri načrtov za okrevanje in odpornost

Komisija je ocenila, da je 85 % mejnikov in ciljev, ki jih je bilo treba doseči do prvega četrtletja leta 2024, izpolnjenih ali pa so države članice same sporočile, da

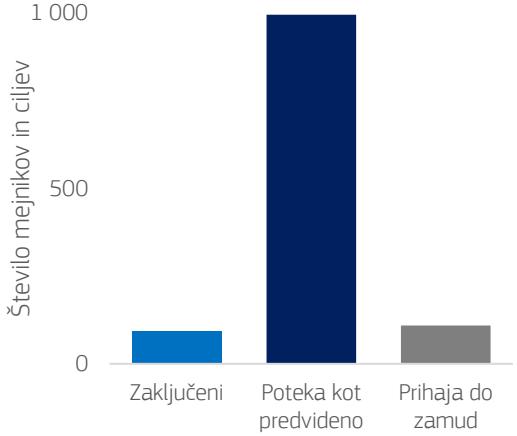
[56] Nekatere države članice so predložile ocenjeno razčlenitev po spolu, saj je bilo zbiranje dejanskih podatkov zahtevno ali pa se sploh niso zbirali.

so zaključeni[57]**.** Natančneje, Komisija je ocenila, da je bilo izpolnjenih 1 419 od 3 171 mejnikov in ciljev, ki bi jih bilo treba izpolniti do prvega četrtletja leta 2024, države članice pa so sporočile, da je zaključenih dodatnih 1 267 mejnikov in ciljev (slika 14). Sporočile pa so tudi, da 485 mejnikov in ciljev (ali 15,3 %), ki jih je bilo treba izpolniti do prvega četrtletja leta 2024, ni zaključenih.

Slika 14: Napredek pri mejnikih in ciljih, usmerjenih v preteklost, za obdobje od prvega četrtletja leta 2020 do prvega četrtletja leta 2024

Slika 15: Napredek pri mejnikih in ciljih z rokom v prihodnosti, za obdobje od drugega četrtletja leta 2024 do prvega četrtletja leta 2025

Vir: Evropska komisija.

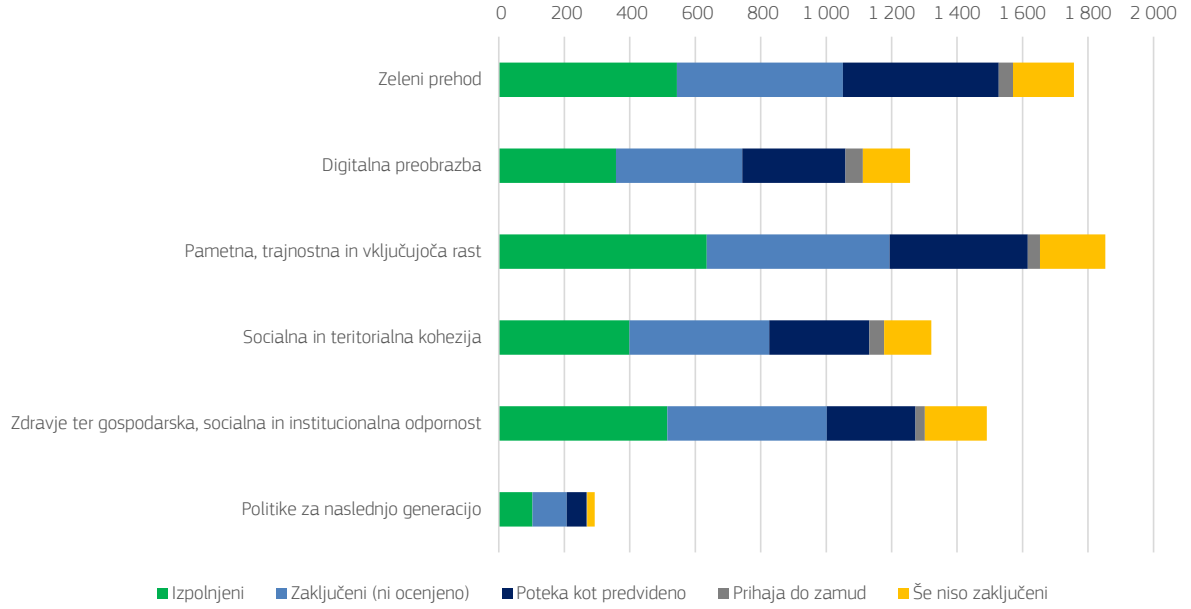
Poroča se, da bo izvajanje mejnikov in ciljev v prihodnjih 12 mesecih potekalo kot predvideno. Države članice so o mejnikih in ciljih, ki naj bi bili zaključeni med drugim četrtletjem leta 2024 in prvim četrtletjem leta 2025, večinoma poročale, da njihovo doseganje „poteka kot predvideno“ (skoraj 83 % ali 996 od 1 199 mejnikov in ciljev). Države članice navajajo, da so 93 mejnikov in ciljev (8 %) zaključile pred načrtovanim datumom, za 110 (ali 9 %) pa so sporočile, da „prihaja do zamud“ (slika 15). Med razlogi za zamude so države članice izpostavile upravne zaostanke, učinke zamud pri zakonodajnih postopkih ali zaključku prejšnjih potrebnih mejnikov, posledice visoke inflacije in motenj v dobavni verigi, nizko stopnjo prijav ali sprejemanja projektov, težave pri izvajanju velikih in zapletenih projektov ter počasnejše izvajanje od pričakovanega.

Napredek pri izvajanju mejnikov in ciljev je stalen v vseh šestih stebrih politike (slika 16). Stebri pametne, trajnostne in vključujoče rasti ter zelenega prehoda vključujejo največ izpolnjenih in zaključenih mejnikov in ciljev (1 616 oziroma 1 527), medtem ko je velik

[57] V skladu s podatki iz polletnega poročanja spomladi 2024. V skladu s členom 27 uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost morajo države članice v okviru evropskega semestra dvakrat letno poročati o napredku pri uresničevanju načrtov za okrevanje in odpornost. Ta obveznost je podrobneje določena v Delegirani uredbi Komisije (EU) 2021/2106, v kateri sta določena tudi roka za polletno poročanje, in sicer 30. april in 15. oktober. Države članice poročajo o svojem napredku pri doseganju mejnikov in ciljev, za katere je rok že potekel ali pa jih je treba doseči v naslednjih dvanajstih mesecih. Čeprav podatke sporočajo države članice same in jih Komisija ne preverja, zagotavljajo celovit pregled stanja izvajanja vseh načrtov in omogočajo spremljanje napredka pri izvajanju načrtov za okrevanje in odpornost. Mejniki in cilji, ki jih je Komisija že ocenila kot zadovoljivo izpolnjene v okviru zahtevka za plačilo, so opredeljeni kot „izpolnjen“. Mejniki in cilji z rokom v preteklosti (tj. tisti, ki naj bi bili doseženi pred datumom poročanja) so lahko glede na status napredka opredeljeni kot „zaključen“ ali „še ni zaključen“. Mejniki in cilji z rokom v prihodnosti (tj. tisti, ki naj bi bili doseženi v četrtletju datuma poročanja in naslednjih treh četrtletjih) so lahko glede na status opredeljeni kot „zaključen“, „poteka kot predvideno“ ali „prihaja do zamud“.

del na dobri poti, da bo dosežen do prvega četrtletja leta 2025. Tudi na področjih zdravja ter gospodarske, socialne in institucionalne odpornosti in stebra digitalne preobrazbe, pa tudi socialne in teritorialne kohezije, je precej več kot 1 000 mejnikov in ciljev, ki so bili izpolnjeni, zaključeni ali pri katerih vse poteka kot predvideno.

Slika 16: Mejniki in cilji, ki prispevajo k šestim stebrom uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost, ter njihovo stanje do prvega četrtletja leta 2025

Vir: Evropska komisija.

C. Napredek pri šestih stebrih politike

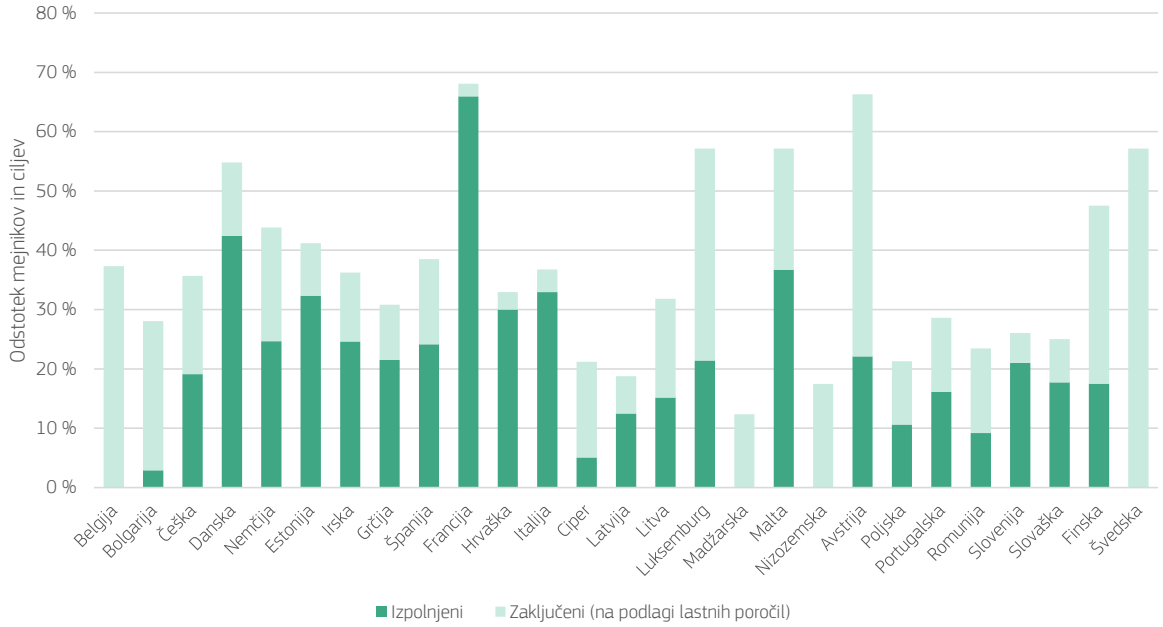
Države članice so dosegle viden napredek pri izvajanju vseh šestih stebrov politike mehanizma za okrevanje in odpornost

Zeleni prehod

Mehanizem za okrevanje in odpornost bo pomagal doseči cilje EU za zmanjšanje neto emisij toplogrednih plinov za vsaj 55 % do leta 2030 in doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050. Ukrepi, ki jih podpira mehanizem za okrevanje in odpornost, prispevajo k doseganju podnebnih ambicij EU s spodbujanjem trajnostne mobilnosti, povečanjem energijske učinkovitosti in spodbujanjem večje uporabe obnovljivih virov energije. Zagotovili bodo tudi napredek pri prilagajanju podnebnim spremembam in drugih okoljskih ciljih, kot so zmanjšanje onesnaženosti zraka, spodbujanje krožnega gospodarstva ter obnova in varstvo biotske raznovrstnosti. Po sprejetju poglavij REPowerEU je skupaj 346 milijard EUR[58], tj. več kot 50 % vseh sredstev, ki so bila doslej dodeljena državam članicam, namenjenih ukrepom, ki prispevajo k stebru zelenega prehoda.

[58] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru zelenega prehoda kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

Slika 17: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k zelenemu prehodu in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

Napredek pri izvajanju ukrepov, povezanih z zelenim prehodom, je na splošno dober. Za približno tretjino mejnikov in ciljev je bilo sporočeno, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot zadovoljivo izpolnjene. Natančneje, za 1 080 od 3 214 mejnikov in ciljev, povezanih z zelenim prehodom, so države članice že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni približno 34-odstotno stopnjo napredka (vključno z 19 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 od tega izpolnjenih 355 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k zelenemu prehodu. Čeprav je še prezgodaj za oceno celotnega učinka mehanizma za okrevanje in odpornost na zeleni prehod, saj se bodo končni učinki pokazali šele dolgoročno, so že izpolnjeni „zeleni“ mejniki in cilji pripomogli k povečanju zagona za zeleni prehod. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z zaključenimi mejniki in cilji v obdobju poročanja (od 1. septembra 2023 do 31. avgusta 2024).

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra zelenega prehoda

Reforme:

– **Španija** je (i) sprejela poročilo o zelenem proračunu, da bi zelene odhodke evidentirala v zakonu o letnem proračunu v skladu z metodologijo in okvirom spremljanja EU; (ii) odobrila strategijo za gozdove; (iii) spremenila horizontalno zakonodajo o lastnini, da se olajšajo obnovitvena dela v stavbah in izboljša dostop do financiranja, in (iv) podprla železniško strategijo, da se določi jasen scenarij načrtovanja trajnostne

mobilnosti za način železniškega prevoza in uskladitev prednostnih naložb v tem sektorju.

- **Poljska** je (i) posodobila svoj nacionalni program za zaščito zraka, pri čemer je ukinila javne subvencije za vire toplotne energije na premog ter uvedla paket ukrepov in politik za učinkovito izboljšanje kakovosti zraka, ter (ii) spremenila zakon o energijski učinkovitosti, da bi olajšala uporabo pogodb za zagotavljanje prihranka energije ter tako spodbudila naložbe v energijsko učinkovitost v javnih in zasebnih projektih za pospešitev zamenjave onesnažujočih virov toplote.
- **Finska** je sprejela zakon o trošarinah na električno energijo in nekatera goriva. V določbi zakona o začetku veljavnosti je navedena sprememba obstoječe obdavčitve različnih vrst energije, da bi se prispevalo k postopnemu opuščanju fosilnih goriv s spodbujanjem elektrifikacije industrije in naložb v nizkoogljične tehnologije.

Naložbe:

- **Italija** je (i) zgradila več kot 200 km kolesarskih stez na metropolitanskih območjih in v mestih, ki gostijo univerze, kar bo olajšalo prevoz med univerzami, intermodalnimi vozlišči in drugimi točkami na metropolitanskih območjih; (ii) izboljšala odpornost več kot 172 km južnih železnic, kar vključuje obnovo železniške proge na šestih različnih progah, in (iii) zmanjšala število nepravilnih odlagališč s 34 na 14, kar pomeni 60-odstotno zmanjšanje, tako da je izboljšala ravnanje z odpadki in zmanjšala obremenitev okolja.
- **Portugalska** je (i) namestila dodatnih 1 730 javno dostopnih polnilnih postaj, da bi učinkovito nadgradila in razširila obstoječe omrežje za podporo uporabi čistejših vozil, ter (ii) podpisala pogodbe za javno naročilo 257 brezemisijskih avtobusov in izgradnjo namenske polnilne infrastrukture za uporabo na metropolitanskih območjih Lizbone in Porta za razogljičenje javnega prevoza.
- **Češka** je (i) dokončala 26 projektov, povezanih s posodobitvijo železniških prog in železniških postaj z obnovljenimi tiri ter varnimi dostopnimi platformami brez ovir ter postajnimi stavbami z zmanjšano energijsko intenzivnostjo in povečanim udobjem; (ii) zgradila več kot 24 km kolesarskih stez, da se olajša mehka mobilnost, in (iii) dokončala 15 projektov za vzpostavitev odpornega varstva pred poplavami, vključno z učinkovitim upravljanjem deževnice na mestnih območjih, s čimer bodo državljani zaščiteni pred poplavno ogroženostjo.

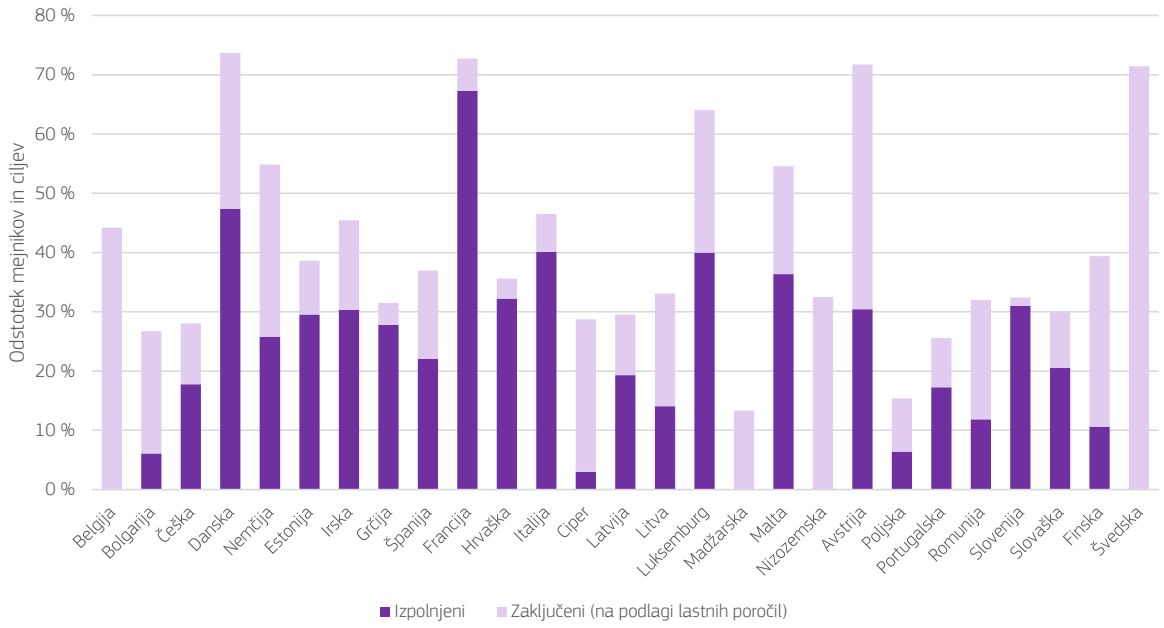
Digitalna preobrazba

Mehanizem za okrevanje in odpornost pomembno prispeva k digitalni preobrazbi v Uniji. Načrti za okrevanje in odpornost zajemajo vrsto ukrepov, vključno z uvajanjem digitalne infrastrukture naslednje generacije in naprednih tehnologij, razvojem digitalnih spretnosti splošnega prebivalstva in delovne sile (z izobraževanjem in usposabljanjem) ter

podporo digitalizaciji podjetij in javnih storitev. Za podporo stebru digitalne preobrazbe bo skupaj dodeljenih 166,2 milijarde EUR[59].

Države članice so dosegle znaten napredek pri izvajanju ukrepov v zvezi z digitalno preobrazbo, za več kot tretjino povezanih mejnikov in ciljev pa je bilo sporočeno, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene. Natančneje, za 877 od 2 464 mejnikov in ciljev, povezanih z digitalno preobrazbo, so države članice že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 35-odstotno stopnjo napredka (vključno z 19 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) od tega izpolnjenih 290 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k digitalni preobrazbi. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 18: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k digitalni preobrazbi in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra digitalne preobrazbe

Reforme:

– z zakonom o odprti vladi, ki se izvaja v **na Nizozemskem**, se povečujeta preglednost in dostopnost informacij javnih uprav. Javni in delno javni organi zdaj državljanom in medijem, poslancem in njihovim uslužbencem zagotavljajo lažji dostop do informacij in združljivost informacij.

[59] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru digitalne preobrazbe kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

– V **Latviji** je bila sprejeta strategija za digitalno zdravje, ki se uporablja kot časovni načrt za razvoj in izvajanje digitalnih rešitev v zdravstvenem sektorju, ki so varne ter izpolnjujejo potrebe pacientov in industrije. Strategija zajema vidike, kot so upravljanje podatkov, uporaba podatkov za raziskave, informacijski sistemi in rešitve v javnem zdravstvenem sektorju, zasebni informacijski sistemi, čezmejna izmenjava podatkov ter digitalne spretnosti, potrebne za izvajanje in uporabo vseh novih digitalnih zdravstvenih rešitev.

Naložbe:

– **Francija** je uspešno uvedla novo aplikacijo za suvereno digitalno identiteto, do katere uporabniki enostavno dostopajo. Posledično je bilo izdanih več kot 12,5 milijona novih osebnih izkaznic z oddelkom „digitalna identiteta“.

– **Češka** je razširila dostop do digitalnih oglasnih desk regionalnih in občinskih organov. Zdaj zahteva objavo odprtih metapodatkov uradnih oglasnih desk v skoraj 300 subjektih, vključno z lokalnimi upravami in občinami. To prispeva k izboljšanju nacionalnega kataloga odprtih podatkov z objavo seznamov kod, ki se uporabljajo v javni upravi v javnih podatkovnih zbirkah in povečanjem števila proizvajalcev odprtih podatkov.

– Vsaj 3 500 gospodinjstev in podjetij na **Danskem** je z razširitvijo obstoječe sheme širokopasovnih povezav *Bredbåndspuljen* pridobilo dostop do hitrega interneta, ki ga prej niso imeli. Ta shema je omogočila dostop do hitrega interneta na podeželskih območjih Danske z nezadostno pokritostjo zaradi nezadostnih tržnih spodbud, vključno z otoki, ki nimajo povezave z mostom.

– V **Italiji** so bili izpolnjeni trije pomembni cilji, povezani z vključevanjem javnih uprav v rešitve e-uprave: (i) 6 678 dodatnih javnih uprav je sprejelo digitalni plačilni sistem „PagoPA“ (+ 71 % v primerjavi z letom 2021), (ii) 10 675 dodatnih javnih uprav se je pridružilo enotni točki dostopa do javnih storitev, imenovani „app IO“, in prek nje zagotavljalo storitve (+ 251 % v primerjavi z letom 2021), (iii) 1 798 osrednjih javnih uprav in občin pa se je prijavilo na „digitalno platformo za obveščanje“ in prek nje začelo pošiljati pravno zavezujoča obvestila državljanom, pravnim subjektom, združenjem in vsem drugim javnim ali zasebnim subjektom.

Pametna, trajnostna in vključujoča rast

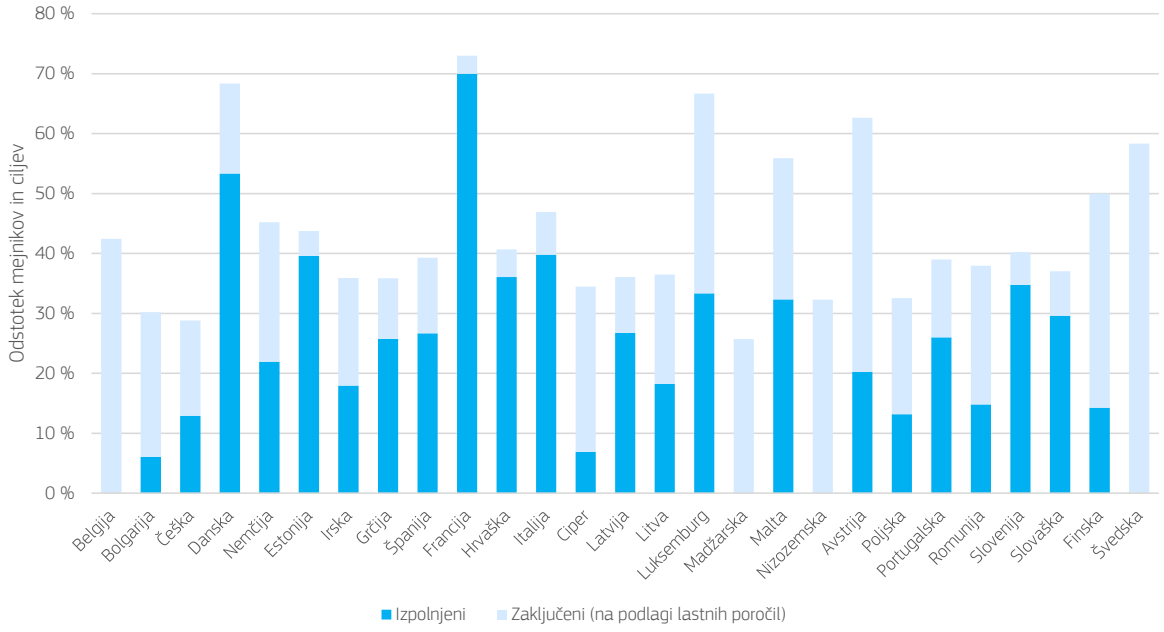
Načrti za okrevanje in odpornost prispevajo k pametni, vključujoči in trajnostni rasti (tretji steber) s 1 700 ukrepi in podukrepi v vrednosti več kot 332 milijard EUR[60]. Ti ukrepi zajemajo številna področja, vključno z reformami in naložbami

[60] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru pametne, trajnostne in vključujoče rasti kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

za izboljšanje poslovnega okolja in konkurenčnosti, podporo MSP, raziskavami in razvojem, inovacijami ter kulturnim sektorjem.

Dosežen je bil znaten napredek pri izvajanju ukrepov, povezanih s pametno, trajnostno in vključujočo rastjo, pri čemer so države članice sporočile, da je 40 % mejnikov in ciljev prispevalo k temu cilju mehanizma za okrevanje in odpornost, ali pa jih je Komisija ocenila kot zadovoljivo izpolnjene. Za 1 346 od 3 305 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k pametni, trajnostni in vključujoči rasti, so države članice sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 41-odstotno stopnjo napredka (vključno s 23 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) od tega izpolnjenih 420 mejnikov in ciljev. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 19: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k pametni, trajnostni in vključujoči rasti in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra pametne, trajnostne in vključujoče rasti

Reforme:

– **Češka** je vzpostavila platformo za certificiranje za medicinske pripomočke ter letalsko in vesoljsko industrijo. Ta platforma povezuje podjetja z regulativnimi organi za zagotavljanje bistvenih informacij, usposabljanja in smernic o pridobivanju certifikatov za določene izdelke in storitve.

- **Malta** je vzpostavila e-kolegij, ki bo ponujal celovite spletne tečaje, da bi se razširile možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje za vse odrasle, ne glede na njihov zaposlitveni status. Učencem pomagata enota za mentorstvo in usmerjanje ter spletno vozlišče za zagotavljanje storitev usmerjanja odraslim, ki iščejo najboljšo izobraževalno pot, ki ustreza njihovim potrebam po izpopolnjevanju in preusposabljanju, ter svetovanja glede splošnega dobrega počutja. E-kolegij je dopolnjen tudi z vozliščem, ki zagotavlja fizični prostor s tehnično opremo in osebnim mentorstvom za odrasle, ki nimajo digitalnih spretnosti ali opreme za dostop do tečajev prek spleta.
- **Litva** je ustanovila nov raziskovalni svet, ki podjetjem in organizacijam pomaga, da izkoristijo mednarodne priložnosti na področju raziskav in inovacij, ter vladi zagotavlja analitično podporo pri politikah na področju inovacij in visokošolskega izobraževanja.

Naložbe:

- v **Italiji** je 25 podjetij, vključno z MSP, prejelo sredstva za sodelovanje v pomembnih projektih skupnega evropskega interesa na področju vodikove tehnologije in industrije, mikroelektronike in komunikacijske tehnologije ter infrastrukture in storitev v oblaku naslednje generacije. Ti projekti financirajo prodorne inovacije, ki prispevajo h konkurenčnosti, inovacijam in trajnostnosti Evrope.
- Na **Hrvaškem** je bilo približno 18 milijonov EUR dodeljenih raziskovalnim projektom, ki jih izvajajo univerze in raziskovalni inštituti, ki so se dogovorili, da se bodo osredotočili na rezultate, s čimer se je spremenil način financiranja javnih raziskav za nagrajevanje uspešnih rezultatov.
- V **Španiji** je bilo dodeljenih 897 milijonov EUR 3 463 raziskovalnim in razvojnim projektom, ki so povezani s: (i) potrditvijo koncepta, (ii) strateškimi tehnologijami, (iii) zelenim in digitalnim prehodom, (iv) javno-zasebnim sodelovanjem na področju raziskav, (v) raziskavami in razvojem za družbene izzive ter (vi) mednarodnim sodelovanjem na področju raziskav.

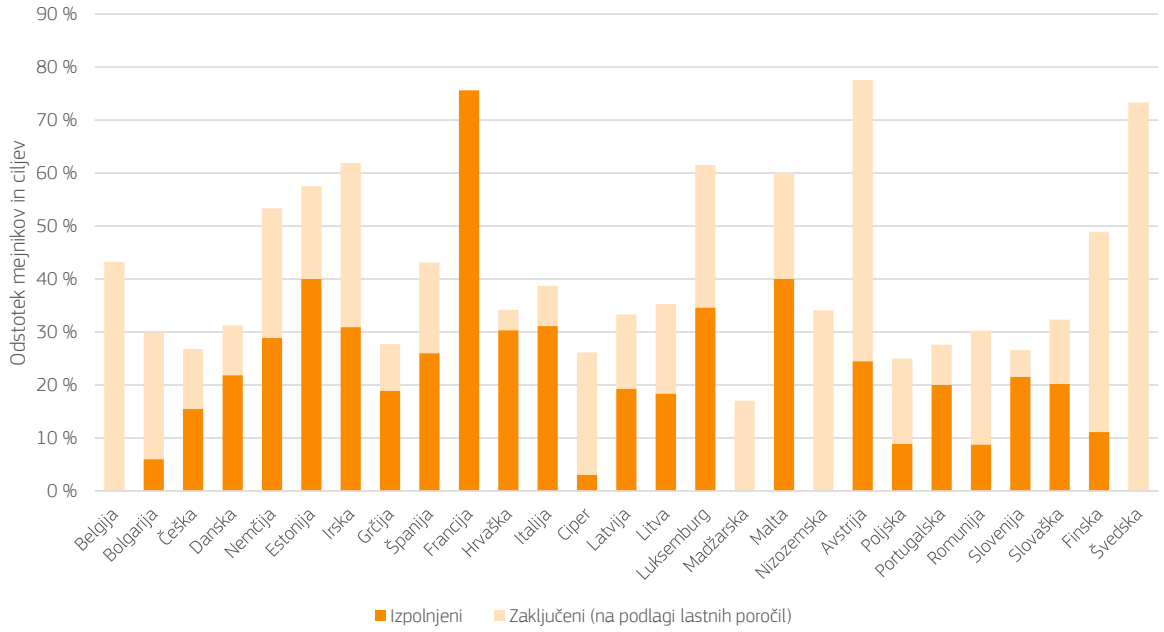
Socialna in teritorialna kohezija

Države članice so vključile veliko število ukrepov za podporo socialni in teritorialni koheziji, ki prispevajo zlasti k izvajanju evropskega stebra socialnih pravic. Številni načrti za okrevanje in odpornost vključujejo posebna poglavja o enakih možnostih in dostopu do trga dela, poštenih delovnih pogojih ter socialni zaščiti in vključevanju. V vseh načrtih za okrevanje in odpornost se financirajo tudi ukrepi za izboljšanje različnih vrst teritorialne infrastrukture in storitev, vključno z reformami in naložbami za spodbujanje konkurenčnosti, izboljšanje prometne in širokopasovne povezljivosti, zagotavljanje trajnostne rabe naravnih virov in ohranjanje okolja ter izboljšanje smotrnosti javne uprave na lokalni in regionalni

ravni. Konkretno so v 27 načrtih za okrevanje in odpornost, ki jih je sprejel Svet, podpori za ta steber namenjena sredstva v višini približno 261,2 milijarde EUR[61].

Socialna in teritorialna kohezija je v nekaterih načrtih za okrevanje in odpornost bolj zajeta kot v drugih, pri čemer je splošni napredek dober. V nekaterih državah članicah je socialna in teritorialna kohezija vključena v različne ukrepe v vseh delih načrta za okrevanje in odpornost. Države članice so za 1 064 od 2 888 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k socialni in teritorialni koheziji, že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 37-odstotno stopnjo napredka (vključno z 20 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) izpolnjenih 322 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k socialni in teritorialni koheziji. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 20: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k socialni in teritorialni koheziji in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra socialne in teritorialne kohezije

Reforme:

– **Italija** je sprejela nov okvirni zakon za izboljšanje življenjskih razmer starejših, ki niso samozadostni. Namen zakona je zlasti poenostaviti in zagotoviti enotne točke dostopa do socialnih in zdravstvenih storitev, pregledati postopke za ocenjevanje stanja

[61] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru socialne in teritorialne kohezije kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

starejših oseb, ki potrebujejo oskrbo, ter povečati nabor socialnih in zdravstvenih storitev, ki se lahko zagotavljajo na domu.

– **Grčija** je 150 000 državljanom izdala spričevalo za uspešno dokončanje programov usposabljanja za digitalno, zeleno in finančno pismenost. Cilj programov je povečati priložnosti na trgu dela za mlade in dolgotrajno brezposelne, tehnološko prikrajšane zaposlene, zaposlene z omejenimi sredstvi za usposabljanje in zaposlene v javnem sektorju, kot so učitelji.

– **Poljska** je vzpostavila instrument za zeleno preobrazbo mest, da bi spodbudila trajnostni razvoj mest in odpravila socialno-ekonomske razlike. Cilj te pobude je izboljšati mestno infrastrukturo z energijsko učinkovitimi rešitvami (kot so energetski grozdi in uporaba obnovljivih virov energije), spodbujanjem sonaravnih rešitev za zeleno preobrazbo (kot sta zelena in modra infrastruktura za trajnostno upravljanje deževnice) ter podporo brezemisijskim prometnim sistemom (s spodbujanjem hoje, kolesarjenja in kolektivnega prevoza ter vzpostavitvijo območij z nizkimi emisijami).

Naložbe:

– **Francija** je subvencionirala toplotno prenovo 20 000 dodatnih socialnih stanovanj v celinski Franciji in na čezmorskih ozemljih, pri čemer je od leta 2020 zajela 40 000 socialnih stanovanj. Cilj temeljite prenove stavb je postopno odpraviti toplotna sita in do konca leta 2026 v povprečju doseči vsaj 30 % prihrankov energije.

– **Italija** je okrepila svojo delovno silo z aktiviranjem usposabljanja za izboljšanje spretnosti italijanske nacionalne zdravstvene službe. Cilj programa je z začetnimi 1 800 štipendijami izboljšati usposabljanje iz splošne medicine in varnost pred bolnišničnimi okužbami za člane osebja.

– **Latvija** je obnovila 75 km regionalnih in lokalnih cest, da bi se izboljšala varnost v cestnem prometu, zagotovila povezljivost in delovanje novih občin ter izboljšal dostop državljanov do delovnih mest in storitev.

Zdravje ter gospodarska in institucionalna odpornost

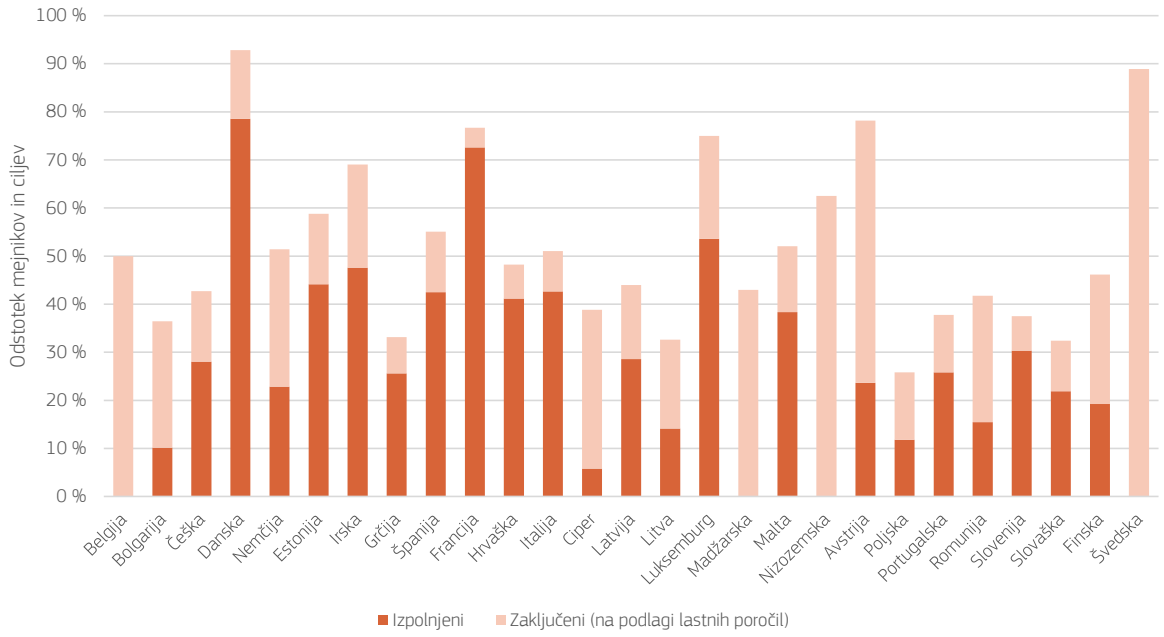
Načrti za okrevanje in odpornost pomembno prispevajo k zdravju ter gospodarski, socialni in institucionalni odpornosti s ciljem, da se med drugim povečata pripravljenost na krize in zmogljivost za odzivanje nanje. K stebru za zdravje ter gospodarsko, socialno in institucionalno odpornost prispeva več kot 1 200 ukrepov in podukrepov v vrednosti približno 88,5 milijarde EUR[62], ki so vključeni v načrte za okrevanje in odpornost. Ti ukrepi zajemajo področja politike, ki segajo od zdravstvenega varstva in

[62] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru zdravja ter gospodarske in institucionalne odpornosti kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

dolgotrajne oskrbe do učinkovitosti pravosodnih sistemov in ukrepov na področju preprečevanja pranja denarja.

Zdravje ter gospodarska in institucionalna odpornost so steber, v katerem je bilo doslej doseženega največ napredka. Za 1 162 od 2 503 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k zdravju ter gospodarski, socialni in institucionalni odpornosti, so države članice sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 46-odstotno stopnjo napredka (vključno s 27 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) izpolnjenih 374 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k zdravju ter gospodarski in institucionalni odpornosti. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 21: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k zdravju ter gospodarski in institucionalni odpornosti in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra zdravja ter gospodarske in institucionalne odpornosti

Reforme:

– **Grčija** je ustanovila 48 enot za duševno zdravje, da bi podprla univerzalen brezplačen dostop do kakovostnih storitev na področju duševnega zdravja. Bolniki v teh enotah so med drugim otroci, mladostniki in mladi odrasli s težavami v duševnem zdravju, bolniki z demenco, Alzheimerjevo boleznijo in avtizmom, osebe, ki uporabljajo snovi, ki povzročajo zasvojenost, in odvisni posamezniki. Poleg tega ima reforma cilj, da bi se zdravstveno varstvo na področju duševnega zdravja umaknilo iz ustanov in da bi se

oblikovale storitve v skupnosti, ki bi sodelovale, da bi izpolnili sedanje potrebe na področju duševnega zdravja in se pripravili na prihodnje izzive po pandemiji.

- **Estonija** je spremenila ustrezne zakone za okrepitev primarnega zdravstvenega varstva. Z zakonodajnimi spremembami se je izboljšalo upravljanje seznamov pacientov, kar je pacientom olajšalo nadaljnji dostop do osnovnega zdravstvenega varstva, razširile pa so se tudi pravice medicinskih sester do predpisovanja zdravil pacientom. Država je tudi povečala privlačnost dela na oddaljenih območjih za zdravnike in farmacevte.
- Na **Hrvaškem** je bila izvedena reforma sistema določanja plač. Aprila 2024 so vsi javni uslužbenci začeli prejemati plače v skladu z novim in preglednejšim plačnim sistemom, ki temelji na načelu enakega plačila za enako delo.

Naložbe:

- **Belgija** je podprla strategijo za deinstitucionalizacijo dolgotrajne oskrbe v Valoniji kot del širše naložbe, katere cilj je povečati ponudbo socialnih stanovanj za ranljive skupine z gradnjo in energijsko učinkovito obnovo stanovanj z nizkimi najemninami, vključujočih in solidarnostnih stanovanj ter nastanitvenih objektov za brezdomce.
- **Danska** je razvila novo digitalno rešitev, da bi se izboljšala povezava med državljani in zdravstvenim sistemom po pandemiji COVID-19. Pripravila je nove digitalne vprašalnike, ki zajemajo pnevmokoke, gripo in nosečnost, da bi se omogočila hitra stratifikacija bolnikov v zvezi s cepljenjem in drugimi zdravstvenimi stanji.
- **Irska** je oddala javna naročila za digitalno rešitev, ki podpira uvedbo sistema e-zdravja v bolnišnicah na Irskem. Ta sistem organom omogoča boljše spremljanje uporabe in stroškov zdravil ter podpira elektronsko predpisovanje in dajanje zdravil, s čimer se izboljšujeta zagotavljanje oskrbe in varnost pacientov. Irska je dokončala tudi zasnovo, izgradnjo in konfiguracijo integriranega sistema finančnega poslovodenja, da bi povečala učinkovitost javnega naročanja in finančnega poslovodenja v sistemu zdravstvenega varstva.

Politike za naslednjo generacijo

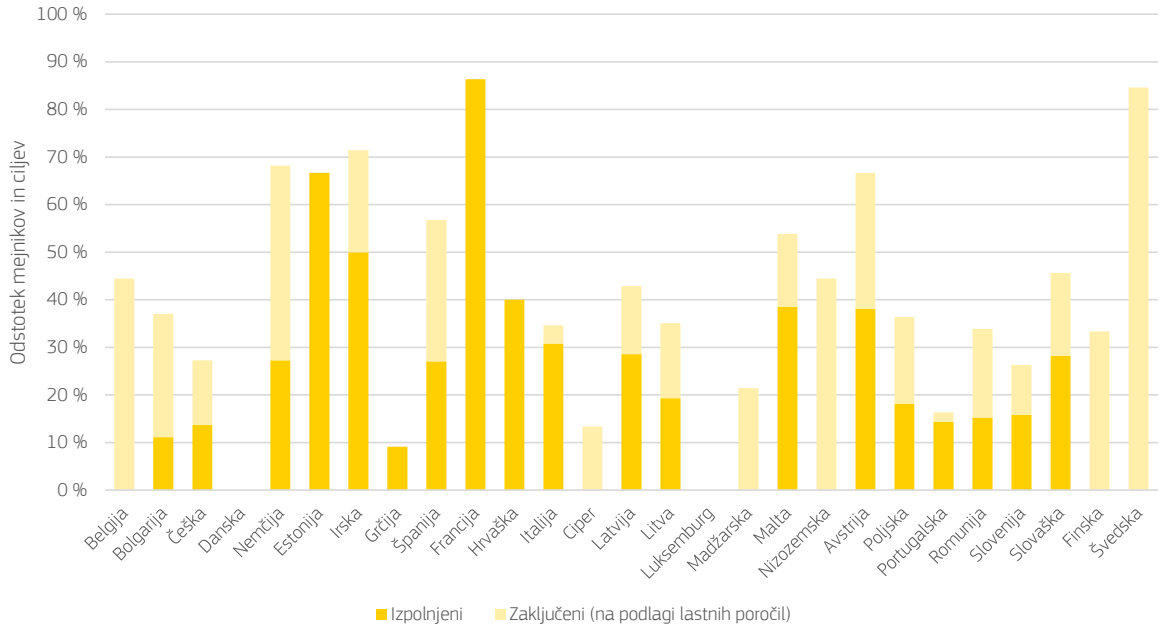
Ukrepi za naslednjo generacijo, otroke in mlade se osredotočajo zlasti na predšolsko vzgojo in varstvo, izobraževanje in usposabljanje te zagotavljanje podpore pri zaposlovanju mladih. V načrtih za okrevanje in odpornost, ki jih je sprejel Svet, so podpori za ta steber namenjena sredstva v višini približno 56,4 milijarde EUR[63], od katerih je približno tri četrtine namenjenih splošnemu, poklicnemu in visokošolskemu

[63] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza ukrepom, dodeljenim stebru politik za naslednjo generacijo kot primarnemu in/ali sekundarnemu stebru politike.

izobraževanju. Preostala četrtina je skoraj enakomerno porazdeljena med predšolsko vzgojo in varstvo ter podporo zaposlovanju mladih.

Napredek je viden tudi pri mejnikih in ciljih, ki prispevajo k politikam za naslednjo generacijo, otroke in mlade, kot so izobraževanje ter spretnosti. Doslej so države članice za 259 od 665 mejnikov in ciljev že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 39-odstotno stopnjo napredka (vključno z 21 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) od tega izpolnjenih 75 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k politikam za naslednjo generacijo. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 22: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k politikam za naslednjo generacijo in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Opomba: načrt Danske za okrevanje in odpornost vključuje več mejnikov in ciljev, ki prispevajo k politikam za naslednjo generacijo, ki jih Komisija še ni ocenila kot izpolnjene ali za katere država članica še ni sporočila, da so zaključeni.
Vir: Evropska komisija.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji v okviru stebra politik za naslednjo generacijo

Reforme:

- **Slovaška** je uvedla državni nacionalni izobraževalni program za osnovne in nižje srednje šole, v okviru katerega bodo posodobljeni učni načrti. Novi učni načrt bo uveden v treh ciklih, njegov cilj pa je določiti višje, posodobljene standarde za ključne učne cilje.
- V **Latviji** se je začela reforma upravljanja visokega šolstva. Ta vključuje (i) opredelitev tipologij univerz in strateško specializacijo univerz; (ii) postopek za ustanovitev in odobritev univerzitetnih svetov, pristojnost svetov, pri čemer se pojasnijo pristojnosti

senata, rektorja in ustavne skupščine, ter (iii) postopek za izbiro in odobritev novih univerzitetnih rektorjev.

- **Nemčija** je z reformo okrepila izobraževalni sistem, da bi zagotovila dodatne tečaje in mentorstvo učencem z zaostankom pri učenju, s poudarkom na ključnih predmetih in ključnih kompetencah, da bi se odpravile učne razlike, ki jih je povzročila kriza zaradi COVID-19. Poleg tega bo porabljenih 500 milijonov EUR za vzpostavitev 90 000 dodatnih mest za varstvo otrok, in sicer z izgradnjo novih in obnovo obstoječih zmogljivosti za varstvo otrok.

Naložbe:

- **Portugalska** je učencem in učiteljem v osnovnih in srednjih javnih šolah zagotovila 600 000 prenosnih računalnikov na podlagi posojanja, da bi se podprlo digitalno izobraževanje in poučevanje.
- **Italija** je ponudila strukturirano izobraževalno podporo vsaj 20 000 mladoletnikom, starim do 17 let, da bi obravnavala izobrazbeno revščino in podpirala enake možnosti za vse otroke na jugu Italije.
- **Irska** je z namestitvijo usmerjevalnikov priključila 750 osnovnih šol na visokohitrostno širokopasovno omrežje, kar je olajšalo sodobno digitalno izobraževanje. To dodatno prispeva k odpravljanju regionalnih in digitalnih razlik na Irskem s povečanjem povezljivosti v manjših in podeželskih šolah, ki so imele v preteklosti najnižje ocene povezljivosti.

Spol ter otroci in mladi

Načrti za okrevanje in odpornost še naprej znatno prispevajo k enakosti spolov ter se osredotočajo na otroke in mlade. Načrti držav članic za okrevanje in odpornost vsebujejo 136 (pod)ukrepov, ki skupaj prispevajo 22,0 milijarde EUR[64] za enakost spolov. Vključujejo tudi 423 (pod)ukrepov, ki se osredotočajo na otroke in mlade ter prispevajo 66,6 milijarde EUR[65]. Ti podatki ne vključujejo prispevka drugih reform in naložb, ki se na prvi pogled morda ne štejejo za politike, ki prispevajo k enakosti spolov ter otrokom in mladim, vendar ima lahko njihovo izvajanje znaten pozitiven učinek.

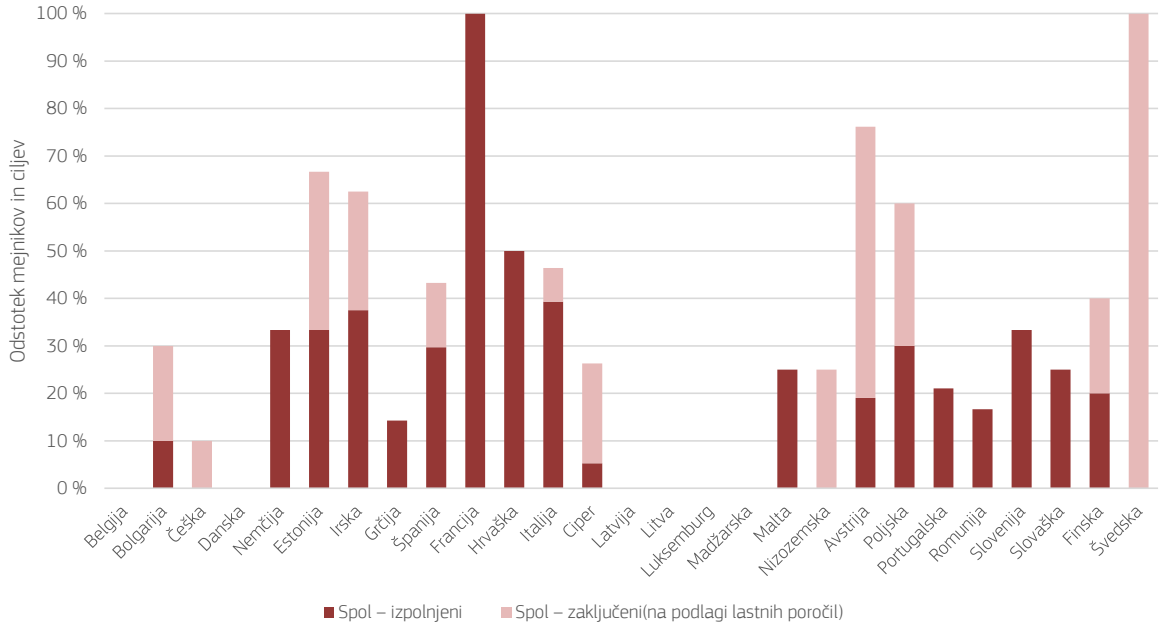
Opazen napredek je bil dosežen tudi pri izvajanju ukrepov, ki prispevajo k enakosti spolov ter se osredotočajo na otroke in mlade. Države članice so za 102 od 253 mejnikov in ciljev s poudarkom na enakosti spolov v 27 načrtih za okrevanje in odpornost že sporočile, da so bili zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 40-odstotno stopnjo napredka (vključno z 22 % pozitivno ocenjenih v zahtevkih za

[64] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti ter ustreza deležu ukrepov s poudarkom na enakosti spolov.

[65] Ta slika prikazuje ocene stroškov na podlagi metodologije označevanja stebrov za preglednico kazalnikov okrevanja in odpornosti in ustreza deležu ukrepov s poudarkom na otrocih in mladih.

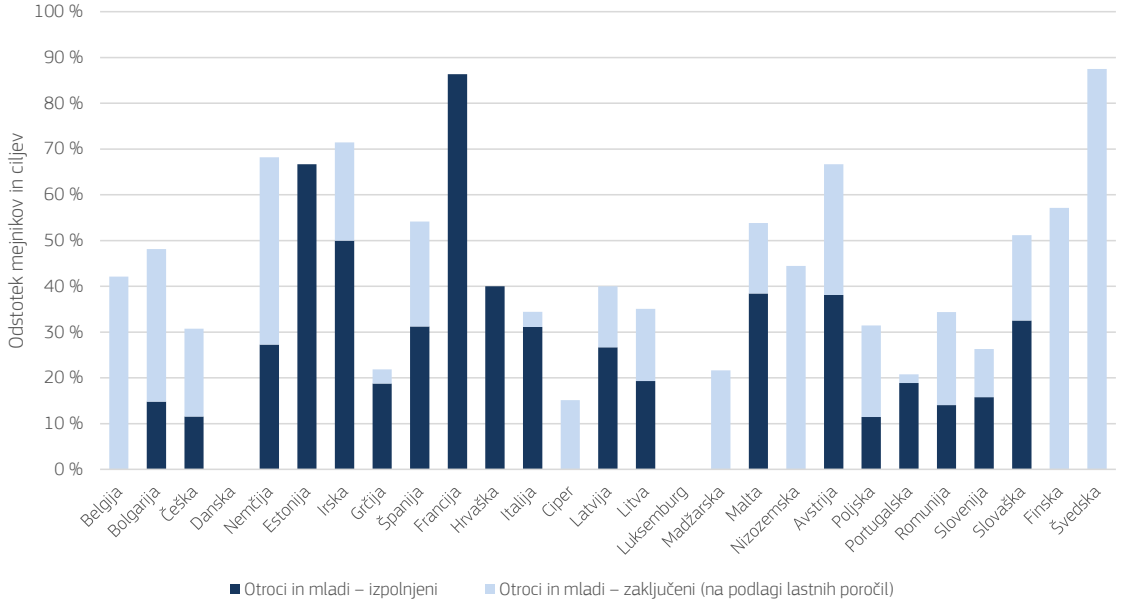
plačilo). Poleg tega so tudi za 288 od 714 mejnikov in ciljev, ki so osredotočeni na otroke in mlade, že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni 40-odstotno stopnjo napredka (vključno z 22 % pozitivno ocenjenih v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) izpolnjenih 33 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k enakosti spolov, in 79 mejnikov in ciljev, ki se osredotočajo na otroke in mlade. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 23: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo k enakosti spolov in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Opomba: načrti za okrevanje in odpornost Belgije, Latvije, Litve in Madžarske vključujejo več mejnikov in ciljev, ki prispevajo k enakosti spolov, ki jih Komisija še ni ocenila kot izpolnjene ali za katere je država članica sporočila, da so zaključeni.
Vir: Evropska komisija.

Slika 24: Odstotek mejnikov in ciljev, ki se osredotočajo na otroke in mlade in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so zaključeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Opomba: načrt Danske za okrevanje in odpornost vključuje več mejnikov in ciljev, ki se osredotočajo na otroke in mlade in jih Komisija še ni ocenila kot izpolnjene ali za katere država članica še ni sporočila, da so zaključeni.
Vir: Evropska komisija.

Komisija je v okviru evropskega tedna mladih organizirala dogodek o vplivu mehanizma za okrevanje in odpornost na mlade. Evropski teden mladih, ki ga Evropska komisija organizira vsaki dve leti za spodbujanje udejstvovanja mladih, je aprila 2024 privabil več kot 900 mladih udeležencev. Dogodek se je osredotočil na osem mladih, ki so imeli različne koristi od ukrepov v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, ter na spoznanja nacionalnih izvajalskih organov in Evropske komisije. Mladi latvijski učitelj informatike je na primer govoril o projektu „Računalnik za vsakega otroka“, ki učencem, zlasti tistim iz prikrajšanih okolij, zagotavlja prenosne računalnike. Poleg tega sta slovenski oblikovalec in vodja odnosov z javnostmi predstavila, kako so jima finančne spodbude za delodajalce, da zaposlijo mlade s pogodbami za nedoločen čas, pomagale pri opolnomočenju in izboljšanju njune socialne varnosti. Drugi udeleženci so predstavili svoje izkušnje o posodobitvi univerzitetnega programa na Češkem, bonih za digitalno opremo v Grčiji, poklicnem svetovanju v Franciji in digitalnih napravah za ustanove za usposabljanje v Španiji[66].

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji, ki prispevajo k enakosti spolov in so osredotočeni na otroke in mlade

Reforme:

– **Hrvaška** je uvedla model financiranja za kritje tekočih stroškov obstoječih in novozgrajenih centrov za predšolsko vzgojo in varstvo, namenjen mestom in lokalnim organom z omejenimi proračuni. Ta model podpira enake možnosti za vse otroke in

[66] Za več informacij glej informativni pregled, ki je na voljo na spletnem naslovu: https://commission.europa.eu/document/download/c6550656-98f3-472d-a6d7-6ae2a0620de8_en?filename=240425-RRF_supporting_young_people-FACTSHEET_v6.pdf.

oskrbovalcem, pogosto ženskam, omogoča, da najdejo zaposlitev s polnim delovnim časom.

– **Estonija** je za delodajalce razvila prototip digitalnega orodja za razlike v plačilu med spoloma. Delodajalci lahko s tem orodjem pridobijo potrebne informacije o razlikah v plačilu med spoloma in možnih vzrokih zanje v svoji organizaciji, kar jim omogoča, da sprejmejo ukrepe za njeno zmanjšanje.

Naložbe:

– **Italija** je zagotovila finančno podporo za ustanovitev in/ali rast 700 podjetij, ki jih vodijo ženske, s čimer je podprla žensko podjetništvo in okrepila udeležbo žensk v poslovnih dejavnostih.

– **Slovenija** je zagotovila subvencije za zaposlitev 700 oseb, mlajših od 30 let, s tem pa njihov hitrejši vstop na trg dela, krepitev vloge mladih, povečanje njihove socialne varnosti ter izboljšanje njihovih spretnosti.

– **Romunija** je zagotovila nepovratna sredstva 750 izobraževalnim ustanovam, ki jih najbolj potrebujejo, da bi podprla študente z namenom zmanjševanja osipa in olajšala prehod iz nižjega v višje sekundarno izobraževanje. Šole so bile izbrane na podlagi petih kazalnikov, opredeljenih v mehanizmu zgodnjega opozarjanja v izobraževanju.

– **Francija** je subvencionirala 160 000 dodatnih pogodb o vajeništvu in 2 200 novih delovnih mest za mlade v športnem sektorju ter zgradila ali obnovila 1 500 mest v „vstopnih šolah za odličnost“.

D. Politike za izboljšanje konkurenčnosti podjetij EU

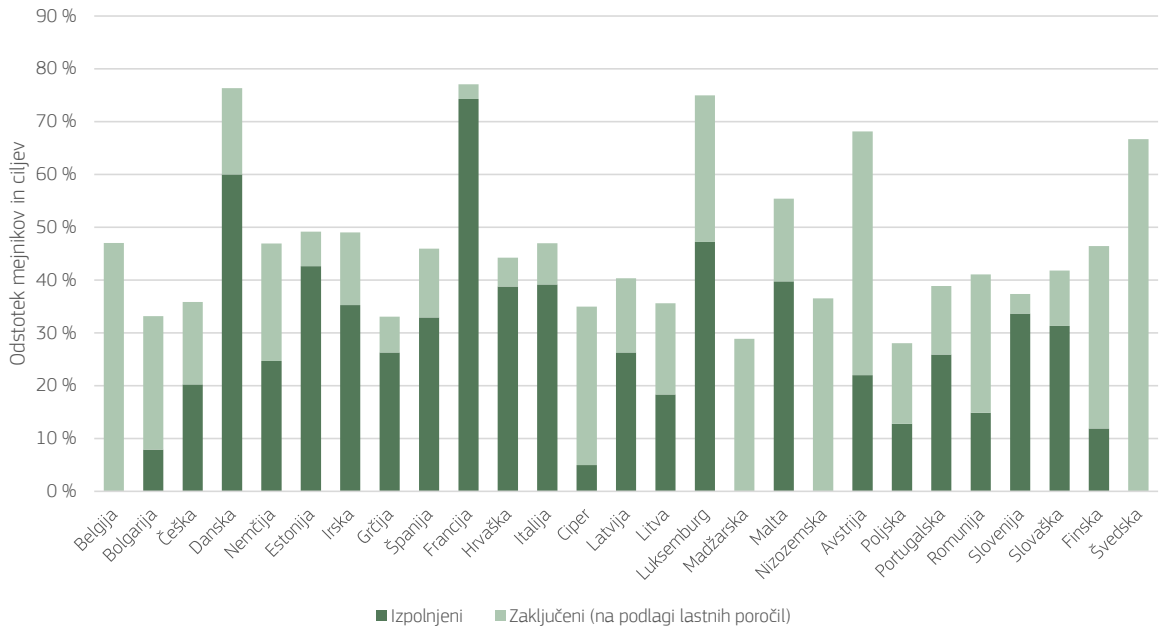
Načrti za okrevanje in odpornost prispevajo k večji konkurenčnosti podjetij EU, saj je podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost že prejelo približno tri milijone podjetij

Naložbe, ki neposredno podpirajo podjetja, skupaj znašajo več kot 82 milijard EUR, kar je 13 % ocenjenih skupnih odhodkov mehanizma za okrevanje in odpornost. Od tega zneska je približno 78 milijard EUR dodeljenih MSP v 22 državah članicah. Poleg tega podpora podjetjem, vključno s finančno pomočjo in digitalizacijo javne uprave, znaša vsaj 164 milijard EUR (25 % vseh ocenjenih odhodkov mehanizma za okrevanje in odpornost). Naložbe v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, ki izboljšujejo konkurenčnost, zajemajo več sektorjev, vključno s proizvodnjo, avtomobilsko industrijo, energetiko, prodajo na drobno, turizmom in kulturo, pri čemer je bilo več kot 110 milijard EUR vloženih v razogljičenje industrije in čisto tehnologijo, 23 milijard EUR v zelene raziskave in razvoj ter več kot dve milijardi EUR v zelene spretnosti ter delovna mesta. Naložbe mehanizma za okrevanje in odpornost spodbujajo tudi digitalni prehod, kar skoraj 600 000 podjetjem omogoča napredek na področju tehnologij, kot sta umetna inteligenca in kibernetska varnost.

Načrti za okrevanje in odpornost poleg naložb vsebujejo več kot 900 reform na številnih področjih politike[67], usmerjenih v zmanjšanje regulativnih in upravnih bremen ter obravnavanje izzivov v celotnem poslovnem ciklu, da bi se čim bolj povečala učinek naložb in konkurenčnost podjetij EU. Ti ukrepi iz načrtov za okrevanje in odpornost so osredotočeni na poenostavitev predpisov in zmanjšanje birokracije, ki pogosto ovira poslovanje, zlasti MSP. Ukrepi na področju konkurenčnosti obravnavajo izzive v celotnem poslovnem ciklu. Mehanizem za okrevanje in odpornost državam članicam pomaga skrajšati čas, potreben za ustanovitev podjetja, racionalizirati in pospešiti postopke licenciranja in izdajanja dovoljenj, zmanjšati omejitve za dostop do reguliranih poklicev ter olajšati in digitalizirati ustanavljanje podjetij.

Pri izvajanju ukrepov, povezanih s konkurenčnostjo, je bil dosežen znaten napredek. Od vzpostavitve mehanizma za okrevanje in odpornost so države članice za 1 856 od 4 352 mejnikov in ciljev, ki neposredno prispevajo k rasti in konkurenčnosti podjetij, že sporočile, da so zaključeni, ali pa jih je Komisija ocenila kot izpolnjene, kar pomeni skoraj 43-odstotno stopnjo napredka (vključno s 25 %, ocenjenimi v zahtevkih za plačilo). Komisija je ocenila, da je bilo med 1. septembrom 2023 in 31. avgustom 2024 (obdobje poročanja) od tega izpolnjenih 592 mejnikov in ciljev, ki prispevajo k rasti in konkurenčnosti. Primeri iz spodnjega okvira poudarjajo ključne ukrepe z mejniki in cilji, ki so bili zaključeni v obdobju poročanja.

Slika 25: Odstotek mejnikov in ciljev, ki prispevajo h konkurenčnosti in so ocenjeni kot izpolnjeni ali za katere je bilo sporočeno, da so izpolnjeni, glede na načrt za okrevanje in odpornost

Vir: Evropska komisija.

[67] Za naslednja področja politike mehanizma za okrevanje in odpornost se šteje, da prispevajo h konkurenčnosti: poslovno okolje/podjetništvo; gospodarska infrastruktura; konkurenčnost; uspešnost sodnih sistemov; učinkovitost javne uprave in nacionalnih sistemov, vključno z zmanjšanjem upravnega bremena; e-uprava, digitalne javne storitve (vključno z digitalizacijo prometa) in lokalni digitalni ekosistemi; reforme finančnega sektorja; fiskalna politika in fiskalno upravljanje; preprečevanje goljufij; regulativne spremembe za pametno, trajnostno in vključujočo rast; raziskave, razvoj in inovacije; podpora velikim podjetjem; podpora MSP.

Primeri ustreznih ukrepov z izpolnjenimi mejniki in cilji, ki prispevajo h konkurenčnosti

Reforme:

- **Francija** je v okviru zakona o pospeševanju in poenostavitvi javnih ukrepov poenostavila upravna pravila in postopke, vključno s skrajšanjem časa, potrebnega za pregled industrijskih projektov, ali racionalizacijo posvetovalnih odborov, da se pospešijo upravne odločitve.
- **Slovenija** je v okviru Zakona o debirokratizaciji z racionalizacijo ali odpravo obremenjujočih upravnih postopkov pripomogla k ustvarjanju poslovnega okolja, ki spodbuja rast, za podjetja in državljane. To je omogočilo znižanje upravnih stroškov in povečanje konkurenčnosti podjetij v Sloveniji. Prav tako je poenostavila zakonodajo z razveljavitvijo več kot 200 zakonov in podzakonskih aktov, ki so bili zastareli ali se ne uporabljajo več.
- **Hrvaška** je podjetjem olajšala spremljanje predpisov s prenosom testa ocene učinka za MSP na splet. To vključuje digitalno platformo, ki pomaga pri spremljanju, kako novi zakoni vplivajo na MSP, in strokovnjakom iz vse države omogoča sodelovanje in izmenjavo znanja. Poleg tega je Hrvaška uvedla nov akcijski načrt za znižanje dodatnih pristojbin in dajatev, ki jih podjetja plačujejo poleg davkov.

Naložbe:

- **Francija** je uvedla shemo financiranja za razogljičenje industrije v višini 300 milijonov EUR. To je bila podlaga za konkretno podporo podjetjem pri njihovem razogljičenju. Tekstilno podjetje je na primer prejelo 917 000 EUR za naložbe v učinkovitejše industrijske procese v eni od svojih tovarn. S to naložbo se bo zmanjšala poraba energije za 2 950 MWh/leto, emisije CO_2 se bodo vsako leto zmanjšale za 30 %, poraba vode pa se bo zmanjšala za 50 % do leta 2025. Vodilna francoska zadruga na področju dehidracije je zamenjala visokotemperaturni sušilnik (150 do 600 °C) z nizkotemperaturnim sušilnikom (105 do 70 °C), ki izkorišča toploto iz mestne sežigalnice odpadkov. Cilj tega ukrepa je zmanjšanje emisij CO_2 na kraju samem za 40 % (7 680 ton letno).
- **Španija** je dosegla napredek pri naložbah v strateške projekte za preoblikovanje vrednostnih verig v ključnih sektorjih, kot so avtomobilska industrija, agroživilski sektor, zdravstvo, pomorska industrija in razogljičenje industrije. Vsaj 1,2 milijarde EUR je bilo dodeljenih 925 inovativnim projektom, ki se osredotočajo na energijsko učinkovitost, trajnostnost in digitalno preobrazbo. Od tega jih je 584 povezanih z električnimi vozili, zdravjem in agroživilstvom. Med njimi 266 projektov podpira razvoj sestavnih delov in

platform za električna, priključna hibridna in vodikova vozila ter raziskave in razvoj na področju avtonomne vožnje in povezane mobilnosti.

3. REPowerEU

Mehanizem za okrevanje in odpornost je ključni instrument za doseganje ciljev načrta REPowerEU, katerega cilj je zmanjšati odvisnost Evrope od ruskih fosilnih goriv s pospešitvijo prehoda na čisto energijo in doseganjem odpornejšega energetskega sistema. Uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost je bila spremenjena februarja 2023, da bi se državam članicam zagotovila dodatna finančna sredstva za podporo novim ali razširjenim reformam in naložbam, osredotočenim na diverzifikacijo oskrbe z energijo, povečanje prihrankov energije, povečanje proizvodnje čiste energije ter povečanje odpornosti, varnosti in trajnostnosti energetskega sistema EU.

Financiranje v višini 64,2 milijarde EUR za cilje REPowerEU prihaja iz različnih virov. V okviru mehanizma za okrevanje in odpornost je zagotovljenih 20 milijard EUR dodatne nepovratne finančne podpore, zbrane s prodajo pravic na dražbi v okviru sistema trgovanja z emisijami. Ta finančna podpora se deli med države članice na podlagi posodobljenega ključa za dodelitev iz Priloge IVa k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost[68]. Države članice bi lahko za financiranje naložb in reform v svojih poglavjih REPowerEU tudi prenesle vsa ali del svojih okvirno dodeljenih sredstev iz rezerve za prilagoditev na brexit v mehanizem za okrevanje in odpornost. Tak prenos je zahtevalo 23 držav članic v skupni vrednosti 2,1 milijarde EUR[69]. Za financiranje novih naložb in reform, ki prispevajo k doseganju ciljev REPowerEU, bi lahko države članice izkoristile tudi zelo ugodne pogoje financiranja posojil v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. Deset držav članic je do roka 31. avgusta 2023 zaprosilo za dodatna posojila v višini 127,2 milijarde EUR[70], od tega je bilo 40,5 milijarde EUR namenskih ukrepov REPowerEU[71].

Za dostop do teh dodatnih sredstev so države članice dopolnile svoje načrte za okrevanje in odpornost, da bi v posebno „poglavje REPowerEU“ vključile nove ali razširjene reforme in naložbe. Do 31. avgusta 2024 je 26 držav članic[72] predložilo spremenjene načrte za okrevanje in odpornost skupaj s poglavji REPowerEU, od katerih jih je Svet sprejel 25[73].

[68] Za dodatno nepovratno podporo, ki je na voljo po državah članicah, glej preglednico 11 v letnem poročilu o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost za leto 2023 (COM(2023) 545 final/2).

[69] Za več podrobnosti glej preglednico 12 v letnem poročilu o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost za leto 2023 (COM(2023) 545 final/2).

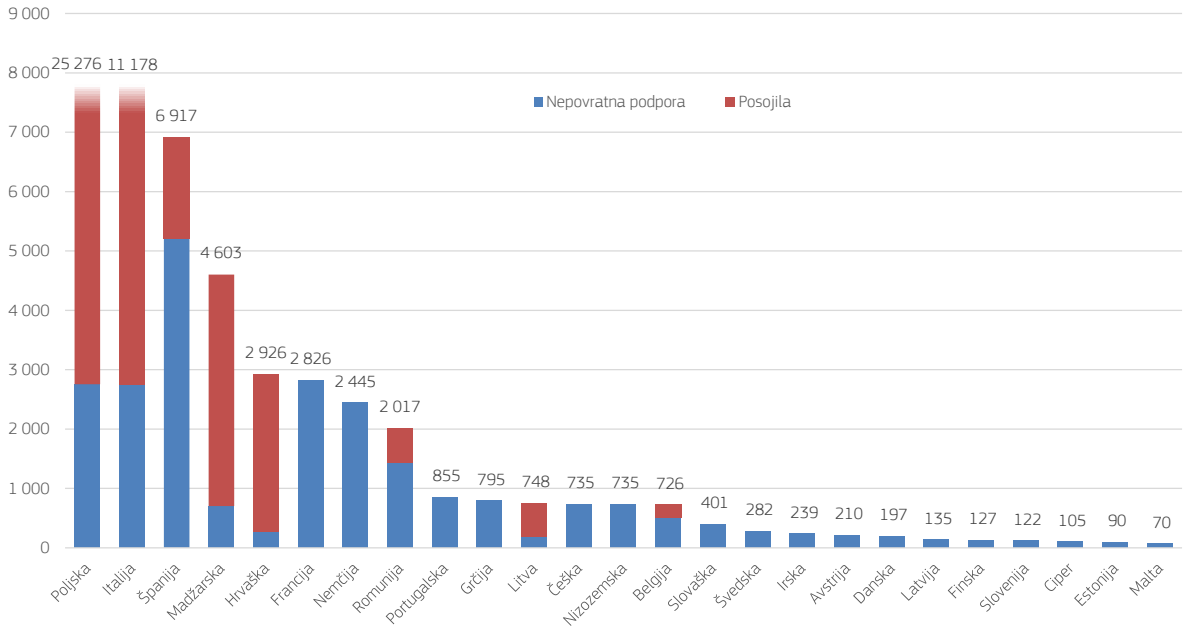
[70] To pomeni 43,7 % skupnega zneska posojil (291 milijard EUR), za katerega so države članice zaprosile za svoj nacionalni načrt za okrevanje in odpornost.

[71] Za več podrobnosti glej preglednico 7 v letnem poročilu o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost za leto 2023 (COM(2023) 545 final/2).

[72] V času priprave tega dokumenta Bolgarija še ni predložila poglavja REPowerEU.

[73] Luksemburg je poglavje REPowerEU predložil 16. maja 2024. Komisija je 23. julija 2024 izdala pozitivno oceno dopolnjenega načrta Luksemburga, vključno s poglavjem REPowerEU, Svet pa je dopolnjeni načrt sprejel 23. septembra 2024.

Slika 26: Ocenjeni stroški poglavij REPowerEU po državah članicah v milijonih EUR

Vir: Evropska komisija.

Ukrepi iz poglavij REPowerEU morajo učinkovito obravnavati cilje načrta REPowerEU. Natančneje, uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost določa šest ciljev za reforme in naložbe v poglavju REPowerEU ter zahteva, da vsak ukrep prispeva k vsaj enemu od njih[74]:

(1) izboljšanje energetske infrastrukture zaradi zanesljivosti oskrbe s plinom in diverzifikacije oskrbe;

(2) povečanje energijske učinkovitosti, razogljičenje industrije in uvajanje energije iz obnovljivih virov;

(3) reševanje problema energetske revščine;

(4) spodbujanje zmanjšanja povpraševanja po energiji;

(5) odpravljanje ozkih grl pri prenosu in distribuciji energije ter podpiranje brezemisijskega prometa;

(6) prekvalifikacija delovne sile v smeri zelenih spretnosti in z njimi povezanih digitalnih spretnosti ter podpiranje vrednostnih verig, povezanih z zelenim prehodom.

Komisija je skrbno ocenila nove ukrepe v poglavjih REPowerEU in Svetu v sprejetje predlagala le tiste, ki so zadovoljivo izpolnjevali merila za ocenjevanje iz Priloge V k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost, vključno z dodatnimi merili, pomembnimi za poglavja REPowerEU: (i) prispevek k ciljem REPowerEU in (ii) ali imajo ukrepi čezmejno ali večdržavno razsežnost ali učinek.

[74] Člen 21c(3) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

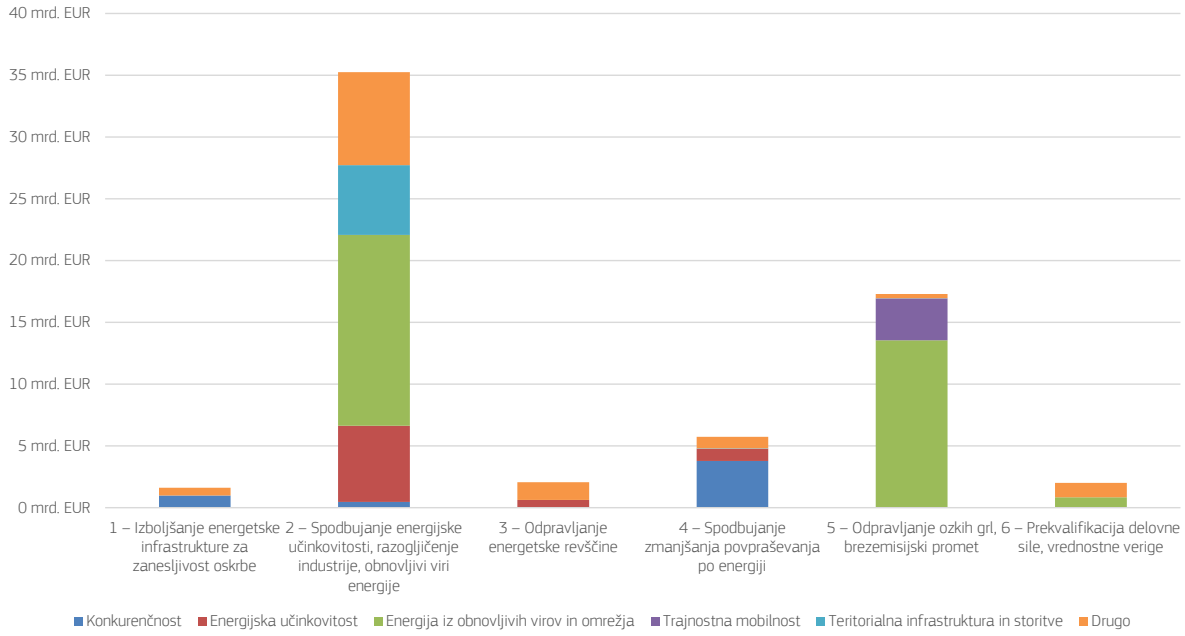
Poleg poglavij REPowerEU so z energijo povezani tudi drugi ukrepi iz načrtov za okrevanje in odpornost, ki prispevajo k ciljem REPowerEU in pomagajo Evropi zmanjšati njeno odvisnost od ruskih fosilnih goriv.

A. Pregled ukrepov v poglavjih REPowerEU

Dodatne reforme in naložbe REPowerEU odpravljajo ozka grla, pospešujejo prehod na čisto energijo in povečujejo zanesljivost oskrbe z energijo

25 poglavij REPowerEU, ki jih je Svet sprejel do 31. avgusta 2024, vključuje 261 novih ukrepov: 89 reform in 172 naložb s skupnimi ocenjenimi stroški v višini 64 EUR milijard. Vsi ti ukrepi prispevajo k enemu od ciljev REPowerEU s posebnim poudarkom na ciljih 2 in 5: ukrepi, ki predstavljajo več kot 80 % skupnih ocenjenih stroškov, se nanašajo na cilj 2 „povečanje energijske učinkovitosti in pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov“ (35,3 milijarde EUR) in cilj 5 „odpravljanje ozkih grl pri prenosu in distribuciji energije ter podpiranje brezemisijskega prometa“ (17,3 milijarde EUR).

Slika 27: Dodelitev v okviru poglavij REPowerEU po ciljih načrta REPowerEU, razčlenitev po primarnih področjih politike

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Pri porazdelitvi podpore po področjih politike se upoštevajo najnujnejše potrebe držav članic pri njihovem prehodu na čisto energijo. Ukrepi iz poglavij REPowerEU so razpršeni na več področij politike, njihov prispevek k ciljem načrta REPowerEU pa je odvisen od specifičnega področja uporabe posameznih ukrepov. Naložbe v energijo iz obnovljivih virov in omrežja predstavljajo največji delež podpore REPowerEU (47 % ali približno 29,8 milijarde EUR). Te naložbe vključujejo dodatne zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, razvoj električnega omrežja in zmogljivosti za shranjevanje. Ukrepi za

energijsko učinkovitost (dodelitev v višini približno 8 milijard EUR) prispevajo k več ciljem REPowerEU, pri čemer je največji prispevek k cilju 2 „povečanje energijske učinkovitosti, razogljičenje industrije in uvajanje energije iz obnovljivih virov“. Ukrepi, ki se osredotočajo na izboljšanje teritorialne infrastrukture in storitev (dodelitev v višini približno 5,7 milijarde EUR), imajo različen obseg, vendar se osredotočajo predvsem na proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na regionalni in lokalni ravni, kar pojasnjuje njihov pomemben prispevek k cilju 2 v okviru načrta REPowerEU, tj. „povečanje energijske učinkovitosti, razogljičenje industrije in uvajanje energije iz obnovljivih virov“. Ukrepi, povezani s povečanjem konkurenčnosti (dodelitev v višini približno 5,2 milijarde EUR), so namenjeni zmanjšanju porabe energije podjetij z različnimi posegi (predvsem izboljšanjem energijske učinkovitosti in razvojem energetske infrastrukture) ter prispevajo predvsem k cilju 4 v okviru načrta REPowerEU, tj. „spodbujanje zmanjšanja povpraševanja po energiji“. Naložbe v trajnostno mobilnost (dodelitev v višini 3,4 milijarde EUR) prispevajo k cilju 5 v okviru načrta REPowerEU, tj. „energetsko omrežje in brezemisijski promet“.

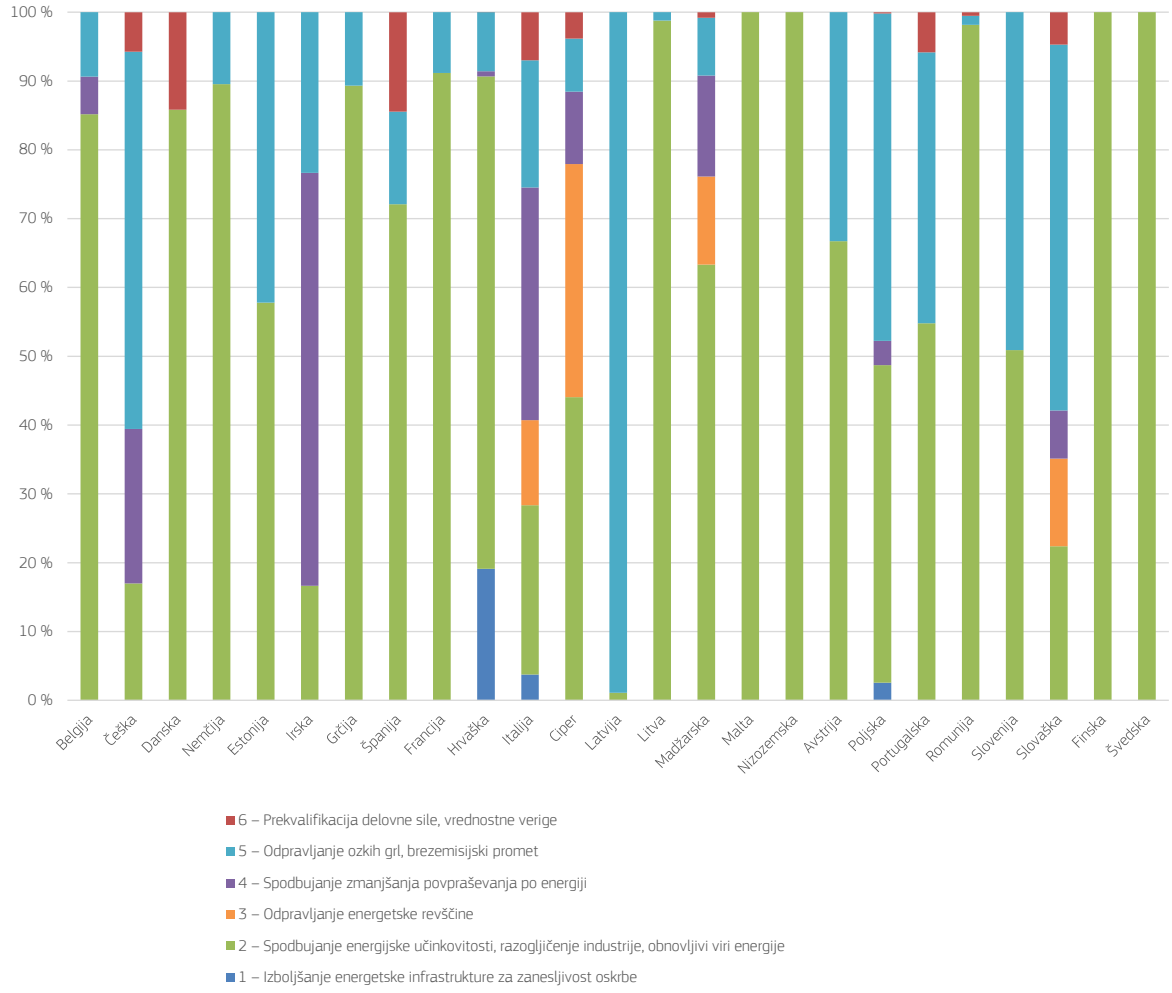
Potrebe in izzivi držav članic se razlikujejo glede na obseg naložb in posebna področja, ki jih je treba ciljno usmeriti, da bi učinkovito prispevali k doseganju ciljev načrta REPowerEU. Kar zadeva obseg finančnih sredstev, so ukrepi iz poglavij REPowerEU v skoraj polovici držav članic močno osredotočeni na povečanje energijske učinkovitosti ter uvajanje in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (nad 70 % skupnih ocenjenih stroškov poglavij REPowerEU v Belgiji, na Danskem, Finskem, v Franciji, Grčiji, na Hrvaškem, v Litvi, na Malti, v Nemčiji, na Nizozemskem, v Romuniji, Španiji in na Švedskem). Ukrepi za odpravljanje ozkih grl pri prenosu in distribuciji energije ter za podpiranje brezemisijskega prometa (cilj 5) prav tako predstavljajo znaten delež skupnih ocenjenih stroškov novih ukrepov REPowerEU v šestih državah članicah (nad 40 % skupnih ocenjenih stroškov poglavij REPowerEU na Češkem, v Estoniji, Latviji, na Poljskem, Slovaškem in v Sloveniji), pri čemer je Latvija temu cilju namenila 99 % skupnih ocenjenih stroškov.

Tri države članice so vključile ukrepe za doseganje cilja 1 iz načrta REPowerEU, tj. „izboljšanje energetske infrastrukture za zanesljivost in diverzifikacijo oskrbe s plinom“. Poglavja REPowerEU vključujejo naložbe v izgradnjo, razširitev in nadgradnjo obstoječega distribucijskega sistema zemeljskega plina (Italija, Poljska) ter povečanje zmogljivosti terminalov za UZP (Hrvaška) za diverzifikacijo oskrbe in okrepitev varnosti. Skupni stroški teh štirih naložb so ocenjeni na 1,6 milijarde EUR[75].

Ukrepi, vključeni v poglavja REPowerEU, znatno krepijo prispevek mehanizma za okrevanje in odpornost k podnebnim ciljem. Odhodki za podnebne ukrepe predstavljajo več kot 74 % skupnih ocenjenih stroškov ukrepov REPowerEU, kar je precej nad minimalno zahtevo, tj. 37 %. Ta dodatna podpora v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost za podnebne ukrepe znaša 47,8 milijarde EUR.

75 Komisija je v ocenah za posamezne države ugotovila, da ti ukrepi izpolnjujejo zahteve za odstopanje od načela, da se ne škoduje bistveno, v skladu s členom 21c(6) Uredbe (EU) 2021/241, da bi se zagotovila takojšnja energetska varnost EU.

Slika 28: Delež ocenjenih stroškov ukrepov, ki prispevajo k ciljem REPowerEU v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti.

Da bi države članice lahko izkoristile finančno podporo, ki je na voljo za poglavja REPowerEU, bodo morale izpolniti 372 mejnikov in 254 ciljev. Francija je 5. junija 2024 prejela prvo nepovratno podporo za izpolnitev petih mejnikov in ciljev iz načrta REPowerEU[76]. Ti so med drugim zajemali izbiro projektov za razogljičenje industrije, s katerimi bo doseženo pričakovano zmanjšanje porabe energije iz fosilnih goriv za 250 GWh na leto, in začetek veljavnosti zakona o pospešitvi proizvodnje energije iz obnovljivih virov za pospešitev postopkov izdaje dovoljenj. Do 31. avgusta 2024 je bilo za 68 mejnikov in ciljev (od skupaj 622) sporočeno, da so zaključeni, vendar jih Komisija še ni uradno ocenila. Glede na nedavno sprejetje poglavij REPowerEU je še prezgodaj za oceno izvajanja novih reform in naložb, vključenih v ta poglavja. Da bi države članice kljub temu pravočasno prispevale k ciljem REPowerEU, so bile pozvane, naj v svoja poglavja REPowerEU vključijo zrele projekte in tako zagotovijo pospešeno izvajanje.

[76] Države članice bi lahko zaprosile za predhodno financiranje dodeljenih sredstev REPowerEU do konca leta 2023 v višini 20 % dodatnih sredstev. Za vnaprejšnje izplačilo finančne podpore za ukrepe REPowerEU je bilo 21 državam članicam, ki so zanjo zaprosile (Švedska in Nizozemska nista zaprosili za predhodno financiranje), izplačanih 10,4 milijarde EUR.

Primeri ukrepov v poglavjih REPowerEU:

Reforme:

- **Španija** bo uvedla ključno reformo za izboljšanje izdajanja dovoljenj za projekte proizvodnje energije iz obnovljivih virov in infrastrukturo elektroenergetskega omrežja. Cilja reforme sta: (i) olajšati uvajanje obnovljivih virov energije in (ii) racionalizirati obravnavo vlog za izdajo dovoljenja.
- **Poljska** bo pospešila uvajanje obnovljivih virov energije, zlasti vetrnih elektrarn na kopnem, in sicer z daljnosežnimi reformami za poenostavitev izdajanja dovoljenj z uvedbo enotnega pravilnika, ki bo omogočal elektronske prijave in zagotavljal preglednost razpoložljivih povezovalnih zmogljivosti. Pričakuje se, da bo do leta 2026 v omrežje priključenih skupno 30 gigavatov obnovljivih virov energije.

Naložbe:

- **Portugalska** bo zagotovila podporo proizvodni zmogljivosti za strateške neto ničelne tehnologije, kot so proizvodnja sončnih panelov na Portugalskem in v Evropi, tehnologije obnovljivih virov energije na kopnem in na morju, elektrolizatorji in trajnostni biometan.
- **Romunija** bo več kot 120 000 lastnikom stanovanj zagotovila podporo za namestitev sončnih panelov, več kot 30 000 lastnikom stanovanj pa podporo za ukrepe za energijsko učinkovitost (poleg ciljno usmerjene podpore za podobne naložbe za 14 000 lastnikov, ki živijo v energetski revščini, in ranljive odjemalce energije).
- **Belgija** bo olajšala vključevanje in uvoz več energije iz obnovljivih virov v Severnem morju in njegovi okolici s podpiranjem razvoja odobalnega energetskega otoškega vozlišča v Severnem morju. To bo omogočilo priključitev vsaj 3,15 gigava prihodnje odobalne vetrne električne energije na električno omrežje na kopnem.

B. Pregled ukrepov s čezmejno ali večdržavno razsežnostjo, vključenih v vsa poglavja REPowerEU

Ukrepi REPowerEU imajo močno čezmejno ali večdržavno razsežnost

Čezmejni in večdržavni projekti so ključni za srednjeročno doseganje ciljev REPowerEU in se spodbujajo v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. Ukrepi s čezmejno ali večdržavno razsežnostjo ali učinkom so tisti, ki prispevajo k zagotavljanju oskrbe EU z energijo ali zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv in/ali povpraševanja po energiji. Čeprav je bila podpora mehanizma za okrevanje in odpornost za pravo čezmejno

infrastrukturo zaradi kompleksnosti in rokov za izvedbo omejena, je večina držav članic v svoja poglavja REPowerEU vključila reforme in naložbe za nadgradnjo svojih zmogljivosti za shranjevanje energije in elektroenergetskih omrežij. Te reforme so zasnovane tako, da olajšujejo vključevanje obnovljivih virov energije ter izboljšujejo prožnost in učinkovitost omrežja, s čimer se podpira širša vseevropska energetska infrastruktura. Vseh 25 poglavij REPowerEU, sprejetih do 31. avgusta 2024, vključuje ukrepe z večdržavno ali čezmejno razsežnostjo, katerih skupni ocenjeni stroški znašajo 48,7 milijarde EUR, kar predstavlja 76 % skupnih stroškov ukrepov v poglavjih, to pa znatno presega minimalnih 30 %, ki se zahtevajo v uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost. Nekateri ključni projekti s čezmejno in večdržavno razsežnostjo so naslednji:

- več držav članic je v svoje načrte za okrevanje in odpornost vključilo projekte čezmejnih elektroenergetskih povezav. Belgija na primer gradi umetni energetski otok v Severnem morju, s katerim bo vsaj 3 gigavate prihodnje odobalne vetrne električne energije povezala z električnim omrežjem na kopnem in olajšala uvoz energije iz obnovljivih virov iz sosednjih držav. Italija izboljšuje svojo notranjo energetsko infrastrukturo s postavitvijo podmorskih kablov med Sicilijo in Kampanijo ter nadgrajuje povezovalne daljnovode za prenos električne energije z Avstrijo in Slovenijo, da bi povečala čezmejni pretok električne energije. S tem se bosta povečala energetska odpornost in vključevanje obnovljivih virov energije;
- izvajajo se naložbe v plinsko infrastrukturo, ki so namenjene zmanjšanju odvisnosti od ruskega plina in zagotavljanju energetske varnosti po vsej EU. Poljska na primer širi svoje plinsko omrežje med Gdanskom in Gustorzynom, Hrvaška povečuje zmogljivost terminala za utekočinjeni zemeljski plin na Krku s povezavama z Madžarsko in Slovenijo, Italija pa se vse bolj povezuje z Avstrijo in Srednjo Evropo;
- nekatere države članice, kot sta Francija in Španija, se osredotočajo na skupne naložbe v proizvodnjo obnovljivega vodika (pomembni projekti skupnega evropskega interesa), ki imajo čezmejno razsežnost in katerih cilj je okrepiti vrednostno verigo vodika po vsej EU. Hrvaška financira projekte na področju obnovljivega vodika v okviru severnojadranske vodikove doline, pri katerih sodelujejo Hrvaška, Slovenija in dežela Furlanija - Julijska krajina v Italiji.

Skupna značilnost vseh teh projektov je, da je njihov končni cilj zmanjšati povpraševanje po energiji, zmanjšati uporabo fosilnih goriv in zagotoviti zanesljivost oskrbe z energijo, s čimer pomembno prispevajo k ciljem REPowerEU. Informacije o poglavjih REPowerEU načrta za okrevanje in odpornost so na voljo tudi v oddelku REPowerEU v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti[77].

[77] Glej https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/repowereu.html.

4. Zaključek

Izpolnjevanje mejnikov in ciljev ter izplačila sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost so se po zamudah v letu 2023 pospešila. Čeprav so bila prizadevanja držav članic in Komisije v letu 2023 usmerjena v dopolnitve načrtov za okrevanje in odpornost v odziv na načrt REPowerEU, se je hitrost izplačil pozneje povečala. Do 31. avgusta 2024 je bilo izplačanih več kot 40 % razpoložljivih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost, pri čemer je bilo 25 državam članicam izplačanih 265,4 milijarde EUR. Komisija je samo v obdobju poročanja[78] ocenila 908 mejnikov in ciljev, ki so bili zadovoljivo izpolnjeni v 27 zahtevkih za plačilo, in nato državam članicam izplačala 112 milijard EUR. Če se bo sedanja hitrost ohranila, Komisija pričakuje, da bo do konca leta 2024 izplačanih več kot 300 milijard EUR. Poleg tega je Komisija ocenila, da je 85 % mejnikov in ciljev, ki jih je bilo treba doseči do prvega četrtletja leta 2024, izpolnjenih ali pa so države članice same sporočile, da so zaključeni.

Učinkovitost mehanizma za okrevanje in odpornost ter njegovega pristopa, ki temelji na smotrnosti, je bila potrjena v vmesni oceni mehanizma za okrevanje in odpornost. V poročilu, objavljenem februarja 2024, je poudarjeno, da sta izplačilo sredstev glede na napredek pri izvajanju ter podpora kombiniranim reformam in naložbam najuspešnejši značilnosti mehanizma za okrevanje in odpornost, ki se pogosto vzajemno krepita. Države članice in deležniki so izrazili podporo smotrnosti, na kateri temelji mehanizem za okrevanje in odpornost, in sicer zaradi predvidljivosti in odgovornosti, ki ju zagotavlja. V oceni je bil ugotovljen tudi učinek hitrih izplačil sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost pri podpori državam članicam v času krize in ohranjanju ravni javnih naložb, edinstvena kombinacija naložb in reform pa evropskim gospodarstvom pomaga, da se bolje pripravijo na zeleni in digitalni prehod ter na prihodnost.

Komisija je po vmesni oceni mehanizma za okrevanje in odpornost okrepila svoja prizadevanja za poenostavitev in pospešitev izvajanja. 19. julija 2024 je sprejela posodobljene smernice o načrtih za okrevanje in odpornost, da bi povečala učinkovitost izvajanja mehanizma in poenostavila zahteve glede poročanja za države članice. Posodobljene smernice vsebujejo dodatna pojasnila o možnosti za spremembo načrta za okrevanje in odpornost v skladu z uredbo o mehanizmu za okrevanje in odpornost ter o obsegu dopolnitev načrta za okrevanje in odpornost v primeru objektivnih okoliščin. Prav tako zagotavljajo večjo jasnost glede pogojev, pod katerimi je mogoče kombinirati podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU, da bi se okrepile sinergije.

Ker je pred iztekom mehanizma za okrevanje in odpornost do konca leta 2026 ostalo le še nekaj več kot dve leti, bi se morala vsa prizadevanja držav članic in institucij osredotočiti na celovito in pravočasno izvajanje mehanizma. Obravnavati je treba morebitna ozka grla pri izvajanju, načrte za okrevanje in odpornost pa bi bilo treba po potrebi prilagoditi novim in spreminjajočim se izzivom. Komisija bo še naprej sodelovala

[78] Od 1. septembra 2023 do 31. avgusta 2024.

z državami članicami in ključnimi partnerji, da bi se v celoti izkoristile priložnosti, v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost za hitro izvedbo reform in naložb, ki obravnavajo ključne izzive našega časa, pospešitev zelenega in digitalnega prehoda ter dodatno povečanje odpornosti in konkurenčnosti Evropske unije.